verschijnt
maandelijks

nummer 129/130
prijs f 6,50

STRIPSCHRIFT

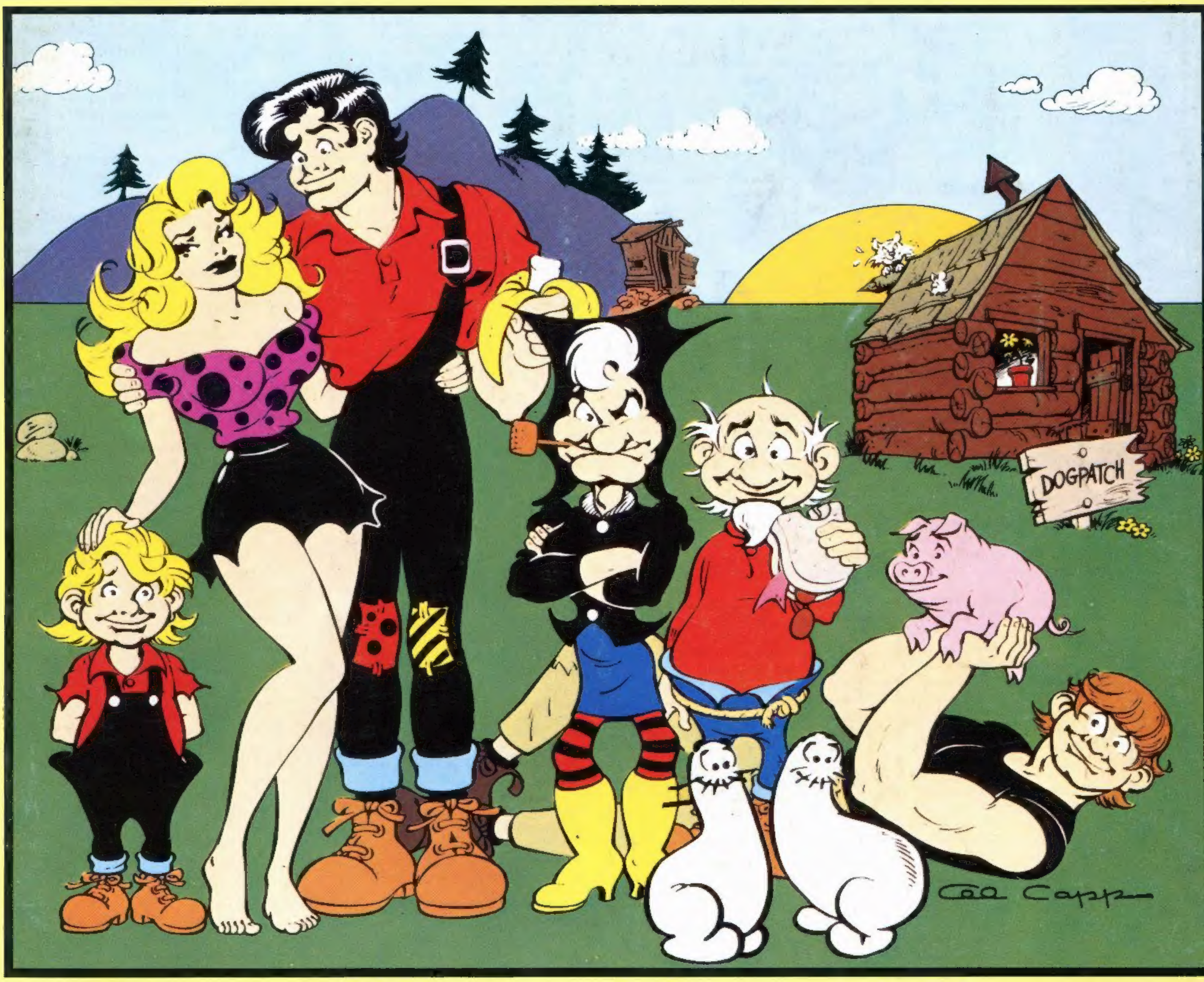

Al Capp (1909-1979), de tekenaar van Li'l Abner
Vakbond voor striptekenaars
Jacques Tardi

Vergis je niet

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs

Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

18 (*f* 2,25): Vijftig jaar Bruintje Beer met een herdruk van **Bruintje Beer verdwaald**, Walt Disney Studios (tekenfilm)...

19 (*f* 2,25: Kabouterstrips met herdruk van het **Paulus de Boskabouter**-verhaal nr. P.14, John Bakker...

20 (*f* 2,25): **Prins Valiant** door Harold R. Foster met een herdruk van **Aanval op de Neveleilanden** (1960); Thé Tjong Khing.

36 **1/2** (*f* 1,50): **Mad** poster & gemengd nieuws.

38 **1/2** (*f* 1,50): Het pikante **Lucky Luke**-verhaal **Luke se défoule** (1966) op posterformaat & gemengd nieuws.

47/48 (*f* 3,25): Peyo met herdruk van **De Groene Draak (Johan en Pirrewiet)** uit **Sprint**; **De Blauwbloezen** van Slaverius, Giles; herdruk **De valstrik van de Rode Kreek** (Timoer, 1956); tekenfilm en pornostrip...

55/56 (*f* 3,75): Special over Peter de Smet met een herdruk van de oer-**Generaal** en van zijn **Fulco en de Miesmannetjes** (uit **'t Kapoentje**): Druillet mét adembenemende herdruk (1969); striptekenaars aller landen verenigt u...

57/58 (*f* 3,75): Erg veel over Marten Toonder met name zijn jeugdwerk **(Thijs IJs)**; **Buck Danny** en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes (**2 voor t**) Richard Corben met een gruwelijke herdruk...

59/60 (*f* 3,75): 50 jaar Disney-tekenfilms een tussensprint van Kees de Bree; Daan Jippes over Carl Barks mèt unieke **Donald Duck**-herdruk van Barks; **Donald Duck**-weekblad en een heel klein **Kuifje**...

65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet met herdruk **Rik Ringers leidt de dans** (1955); **Chick Bill**; **Tina**; Jay Linch door Evert Geradts; **De Wonderen van Mu** (11/33-11/44)...

66 (*f* 2,25): Interview Franquin met uitvoerige bibliografie én herdrukken **Guust Flater**, **The Spirit** van Will Eisner, Dick Matena (over de **Macaroni's**); **De Wonderen van Mu** (11/45-11/49).

67 (*f* 2,25): **Nader tot Kuifje 3** over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met **Bollie en Billie** en **De Sliert** en een bibliografie; **De Wonderen van Mu** (11/50-11/70)...

68/69 (*f* 3,75): De Marten Toonder-story deel 1 en het begin van de herdruk van **Tom Poes en de Schoonschijners** (1610-1635); alles over **Akim** en **Tarzan**-pulpuitgaven; **De Wonderen van Mu** (11-72-11-82).

70 (*f* 2,25): De Marten Toonder-story deel 2 (**Panda**, Toonder-studioos); Jan van Haasteren; **De Wonderen van Mu** (11-83-einde); **Tom Poes en de Schoonschijners** (1636-1655)...

71 (*f* 2,25): **Koning Hollewijn**; Lambil Cauvin; **Tom Poes en de schoonschijners** (1656-einde)...

72 (*f* 2,25): **Blake en Mortimer**; **Panda**; een persiflage op **Kuifje**; veel over Craenhals met de herdruk van **Fort Bravo** uit 1953...

73 (*f* 2,95): Legendarische beschouwingen van Domien ten Berge over Marten Toonder; **Tibor**, **Fulgo** en **Rakalilliputuitgaven**; Dick Matenapersiflage op stripfanzines...

74 (*f* 2,95): 4 blz. **Zuiptor** van Uco Egmond, speciaal voor Stripschrift, Raymond Macherot (**Chlorophyl**, **Poezekat**); Domien ten Berge over Marten Toonder; **Professor Pi**...

75/76 (*f* 4,25): Uitvoerige aandacht aar Peter O'Donnell met een herdruk van zijn **Modesty Blaise**; Willy Lohmann's vochtige **Kraaienhove**-persiflage...

77 (*f* 2,95): Special Gerrit Stapel met de nergens elders gepubliceerde strip **Mijn vriend Andries**; Aart Clerkx tekent voor **Stripschrift**:..

78 (*f* 2,95): Speciaal voor Stripschrift 8 blz. Daan Jippes in **Intercity Incident**; interview met Forest 'Bud' Sagendorf over **Popeye**; **Modesty Blaise**; algemene beschouwingen over de vloek in het beeldverhaal...

79 (*f* 2,95): Jules Feiffer; **Moem**; Piet Wijn onder de loepe èn voor het voetlicht met een herdruk van **De Moorse Tovenaar**; **Tintin et moi** (Kuifje dus)...

80 (*f* 2,95): De **Robbedoes**-verhalen van Fournier; **The Hulk** met een herdruk; **De Tovenaar van Fop**; Vervolg & slot-herdruk **De Moorse Tovenaar** van Piet Wijn...

81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, **Smurfen** met herdrukken; alles over de Dupuis-tekenaars in een overzichtelijke encyclopedie; Tillieux en een **Felix**-herdruk...

83 (*f* 2,95): De stripbladen **Sjors** en **Pep** (nu **Eppo**); Loriot; begin unieke herdruk van de **Dick Bos** reclamestrip **Glashard**; de populariteit van stripfiguren...

85 (*f* 2,95): De professoren in het Europese beeldverhaal (**Zonnebloem**, **Barabas**, **Adhemar**, **Sickbock**, **Pirlwytskofsky**, **Kalker**, **Lupardi**—; Harry Balm, **Kuifje**-wedstrijd; Patty Klein over stripscenario's; **Dick Bos**...

86 (*f* 2,95): komplete inhoudsopgave van **Stripschrift** nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, informatie over het SDCN...

87 (*f* 2,95): Alles over **Bert Bus** met een herdruk van zijn Nitokris, kartoenrubriek Ong-Gezien over **Tom Ungerer**, start van herdrukken **Simpelman**, **Lucky Luke** voer voor psychologen en een unieke L.L.-persiflage.

88 (*f* 2,95): **Ridderspecial**: **Prins Valiant**, **De Rode Ridder** en de Vlaamse Ridderschap van **Bob de Moor** op hun historische betrouwbaarheid getoetst. Een nummer geknipt voor het (geschiedenis) onderwijs, met Prins Valiant-persiflage van **Wood** en aandacht voor tekenfilm **Tarzoon**, de schande van de jungle.

89 (*f* 2,95): **Uitgeverij Casterman**, met o.m. interview met **Jacques Martin**, **Jacques Tardi**, in de voetsporen van Jules Verne, herdruk van unieke **Tardi**-oorlogsstrip, **Kuifje en de Picaro's**, de **4 Helden**, gewogen en te licht bevonden **Craenhals**. **Krasse**.

90/91 (*f* 4,60). Zéér uitvoerige **Disney**-special met Art Babbit, Floyd **Gottfredson**, **Barks index**, de tekenfilm Fantasia, **Donald Duckweekblad** nader bekeken, Mickey Mouse-Donald Duck - strijden om de macht in een **Bill Elder**-persiflage, en als **extra** een kompleet nimmer in Nederland gepubliceerd MM-verhaal: **MM als oorlogsvrijwilliger**.

92 (*f* 2,95): **De auto in de strip**, ambivalentie t.o.v. Jean Graton's schepping **Michel Vaillant**, **Julie Wood**, herdruk. MV-strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en **Van strijd tot strip**, overpeinzingen bij de Nederlandse politieke plaat van Kartoenist/striptekenaar **Wim van Wieringen**.

93 (*f* 2,95): Start van **herdrukken** (vert. Dick Matena) van de legendarische strip **Pogo** met een artikel over schepper Walt Kelly, nog meer over **Paulus de Boskabouter**, aandacht voor Toonder's **Magister Hocus Pas**, miskend en onderkend genie. Jan Gerhard Toonder over **De Stripkunst** van Marten Toonder. **Onggezien** en een opzienbarende kartoen van Yrrah uit VN.

94/95 (*f* 3,60): Alles over **2000 nummers Robbedoes**-weekblad. De ontwikkeling van het blad, interview met **hoofdredacteur Karel Cavens**, de geboorte van **Robbedoes** in herdruk... **Robbedoes index** t/m nr 2000; verder aandacht voor de dertigste verjaardag van het **weekblad Kuifje**, Pogo.

96 (*f* 3,25): **Jijé-special interview** en een herdruk van zijn **Pogologie**, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda en de start van een nieuwe rubriek Frans nieuws **La France Oh la la**.

97 (*f* 3,25): De opkomst en ondergang van de keizerstrip **Trigië**, in een interview met tekenaar met tekenaar **Don Lawrence**, **Verdwenen Kuifjes** door Har Brok teruggevonden, interview met **Selby Kelly** weduwe van Pogo-tekenaar Walt en tevens degene die de strip voortzette... herdrukken.

98 (*f* 3,25): Uniek **documentatienummer**: **Strips in de dertiger jaren** met Herman Pieter de Boer over **De Toverwereld van Doe mee**, Mr. van Veen over **De relatie kinderprent-stripverhaal**... De werkelijke geschiedenis van Tripje, Gerrit Theodoor **Rotman**, George van Raemdonck, **Bulletje en Boonestaak** Honderdduizenden **Soete suikerbollen van W. G. van de Hulst en Zn.**, **Thijs IJs**, Toonder's eerste beer... Barend Servet over zijn wederwaardigheden met **Gijsje Goochem**, GG-herdrukken.

99 (*f* 4,95) SUPERDIK **Amerikanen nummer** met o.m. een exclusief interview met **Wallace Wood**, stripmaker **Martin Lodewijk over Milton Caniff**, unieke herdrukken **Male call** (Caniff) en **The Curse** van **Wood en als extra Wood-persiflage** op **Caniff-strip** Terry & The Pirates, **Trigië**, politiek gewogen, een navrante beschouwing, **Pogo** herdrukken, **Kuifje** in Rotterdam en een verslag van het **congres in Angoulème**.

101 (*f* 3,95): **Een scenaristen special**, interviews met **Greg**, **Jacques Lob**, **Jean Michel Charlier**, **Pierre Dionnet**, aandacht voor **Blueberry**, een **Pogo-persiflage** door **Wallace Wood/Harvey Kurtzman** met kanttekeningen van Evert Geradts en het begin van de herdruk van het 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: **De eerloze krijg**.

102/103 (*f* 3,95): Extra dik (56 pag.), met aandacht voor de geschiedenis van Kuifje Weekblad, **interviews** o.a. met de schepper van Blake en Mortimer. **E.P. Jacobs**, **Bob de Moor en Claude Auclair**, een tekenaar van de nieuwe generatie, de Lombard-uitgaven uitgepuzzeld, een artikel van **Henk J. Meier** over **Rik Ringers** en het vervolg van de Eric de Noorman herdruk: **De eerloze krijg**.

104 (*f* 3,95): Sublieme omslag van **Joost Swarte** en een gesprek met hem door **Herman Pieter de Boer**, een reaktie op het **Trigië**-artikel uit nummer 99, een verslag van de Kartoenale, deel 2 in de serie over de opkomst en ondergang van de **Hollandse Stripschool**, een Pogo-herdruk en het vervolg van **De eerloze krijg**.

105 (*f* 3,95): Aandacht voor 'Duckman' **Carl Barks** d.m.v. een artikel en een **herdruk** van een van zijn eerste **Donald Duck**-verhalen, een lezing van **Daan Jippes** over het maken van strips, aandacht voor tien jaar **Het Stripschap**, **Tante Leny** plus de herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman**.

106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, interviews, beschouwingen en een herdruk van **Luck Star O'Hara**, de VNU-story III, de jaarlijkse Stripdoorsnede, herdrukken van **Pogo**, **Eric de Noorman**, boekbesprekingen...

107/108 (*f* 4,95): Alles over **Kapitein Rob** en zijn schepper Pieter Kuhn, de volledige **Kapitein Rob musical** van Evert Werkman, herdrukken **Eric de Noorman** en Smurfen...

109/110 (*f* 4,95) **Eppo**-special met beschouwingen en interviews over en met Henk Kuijpers (**Franka**), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, de VNU-story IV, kritiek op de vooroordelen tegen strips, een kartoenbijdrage van Ton van Hoogendoorn, de boekenspecial met o.a., **Kuifje in Zwitserland**, herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman**...

111 (*f* 4,25/: Stripproduktienummer over het ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena), scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Nogmaals **Kapitein Rob**, herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman**...

112/113/114 (*f* 5,95): Driedubbelnummer over detectivestrips met Eisner, en zijn **Spirit**, **The Shadow**, **Schlomo Raven**, **Jack Palmer** (Pétillon), Loro, **Jess Long**, detectivefilms, 3 forse herdrukken plus **Eric de Noorman**, boekbesprekingen...

115 (*f* 4,25): Een tipje van de sluier opgelicht over Strips en politiek en verder Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb en de **Eric de Noorman**-herdruk...

116 (*f* 4,95): Centsprenten en strips, interviews met Ben van Voorn en Piet van Elk en beschouwingen over Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts **Bassie**, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en de **Eric de Noorman**-herdruk...

117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont met herdruk, Jijé-polemiek, inhoudsopgave **Stripschrift** nrs. 85-117/118, de redaktionele **Top 20** van 1978, een boekenspecial, herdruk **Pogo** en de afsluiting van de **Eric de Noorman**-herdruk...

119 (*f* 4,95): **Lucky Luke**, interviews met Morris en Goscinny, 2 unieke herdrukken, **De Ballade van de Daltons**, 50 jaar **Kuifje**, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...

120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, **Arman en Ilva**, Dick Matena en Enki Bilal met herdruk...

STRIP SCHRIFT

nr. 129/130, december 1979

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Wim van Helden, Ernst Pommerel

Vaste medewerkers: Eric Hoek, Henk J. Meier, Jean-Pierre Mercier (Frankrijk), Nico Noordermeer, Guus Ong, Albert Tol

Vormgeving en produktie: Loes Leeman

Stripschrift is verkrijgbaar:
a. Via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 40,50
b. Via een lidmaatschap/abonnement à *f* 49,—
c. Via een CJP abonnement à *f* 36,—
d. Lidmaatschap excl. abonnement à *f* 17,50
Alsmede in de losse verkoop à *f* 4,95

Betaling kan geschieden:
a + c: Postrekeing nr. 209948 of bankrekening nr. 64.48.33.416, beide t.n.v. Stripschrift, Zeist.
b + d: Postrekening nr. 1513000 of bankrekening nr. 42.11.38.114, beide t.n.v. Stripschap, Amsterdam.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komen kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Stripschrift is eveneens verkrijgbaar in veel boekhandels en kiosken.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOCOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

Druk: Vonk Zeist

1979 Is voor Stripschrift een jaar vol veranderingen geweest. Niet alleen een nieuwe uitgever maar ook nieuwe redakteuren dienden zich aan om de plaats in te nemen van vermoeide oud-coryfeeën. Martin Wassington zag zich wegens privé-omstandigheden genoodzaakt terug te treden. Daarmee verdween een man die sinds Stripschrift 47-48 (1972) onvermoeibaar heeft geprobeerd een brug te slaan tussen de vereniging en de zelfstandig operende redaktieleden.
Wim van Helden, redakteur sinds Stripschrift 84 (1975) kon zijn drukke werkzaamheden niet langer verenigen met het tijd- en energierovende re daktiewerk en heeft zijn funktie overgedragen aan Jac Drewes, die zal proberen de ontstane lacune zo goed mogelijk te vullen.

Sommaire:
Dans ce numéro de Stripschrift un interview avec Al Capp, le créateur de **Li'l Abner**, et quelques épisodes de sa bande dessinée, des articles sur un syndicat pour dessinateurs aux Etats-Unis et en Flandre, un article sur Jacques Tardi et sa **Adèle Blanc-Sec** et aussi l'index de Stripschrift 1979, le top 20 pour 1979 de la redaction, Pogo et les autres rubriques habituelles.

Summary:
In this issue of Stripschrift we have an interview with Al Capp, the creator of **Li'l Abner**, and some of his stories, articles on a comic guild in the United States and Flanders, an article on the french artist Jacques Tardi and also an index of Stripschrift 1979, the top 20 for 1979 according to the editors, Pogo and the usual columns.

INHOUDSOPGAVE

Al Capp (1909-1979) / pagina 4

Het levensverhaal van Li'l Abner en Al Capp / pagina 5

De beminnelijke sneeuwman (stripherdruk) / pagina 11

Stripmythologie: Sadie Hawkins Day / pagina 15

Good Night, Irene! (stripherdruk) / pagina 16

De 'Comics Guild' / pagina 25

Eendracht maakt macht / pagina 29

Jacques Tardi / pagina 30

Striptoptwintig van de redaktie / pagina 35

Hassan en Kaddoer / pagina 38

De Fransen van Hansen / pagina 40

Boeken in het kort / pagina 41

Pogo / pagina 43

Nieuws / pagina 46

Postriptum / pagina 49

Inhoudsopgave 1979 / pagina 51

Stripschappagina / pagina 54

AL CAPP 1909/1979

Het lijkt een achterstand die haast niet in te lopen valt. Er zijn nog zóveel Amerikaanse strips en striptekenaars van formaat, echte 'klassieken', die nog niet aan bod zijn gekomen... Maar we doen ons best; in dit nummer van Stripschrift veel aandacht voor *Li'l Abner*-tekenaar Al Capp. Begin november '79 verscheen in diverse kranten het bericht dat Capp was overleden. Daar zullen niet veel Nederlandse krantelezers erg door geschokt zijn – Capp genoot hier nauwelijks enige bekendheid. We hopen daar met dit nummer verandering in te brengen.

Zijn grote succes, de strip *Li'l Abner*, verscheen voor het eerst in augustus 1934. Hoofdrolspelers: de familie Yokum, dwz. Mammy Pansum Yokum, Pappy Lucifer Yokum en hun zoon Li'l Abner, en Daisy Mae, Abners vriendin. De plaats van handeling is meestal het dorpje Dogpatch in de bergen in het zuiden van de Verenigde Staten. Capp zette zijn strip voort tot november 1977. Hoe hij ermee begon, hoe de strip zich ontwikkelde en waarom hij ermee ophield, dat alles komt ter sprake in het interview dat Richard Marschall met hem had, kort nadat hij een punt achter Li'l Abner had gezet.

Het verhaal *Good night, Irene!* geeft een indruk van zijn werk. Het door Capp gekreëerde fenomeen *Sadie Hawkins Day* wordt belicht en – om in de sfeer van de tijd van het jaar te blijven – Capps kerstvertelling *De beminnelijke sneeuwman* wordt voorgelezen door Li'l Abner zelf.

EP

PAPPY YOKUM

MAMMY YOKUM

LI'L ABNER

DAISY MAE

Dogpatch

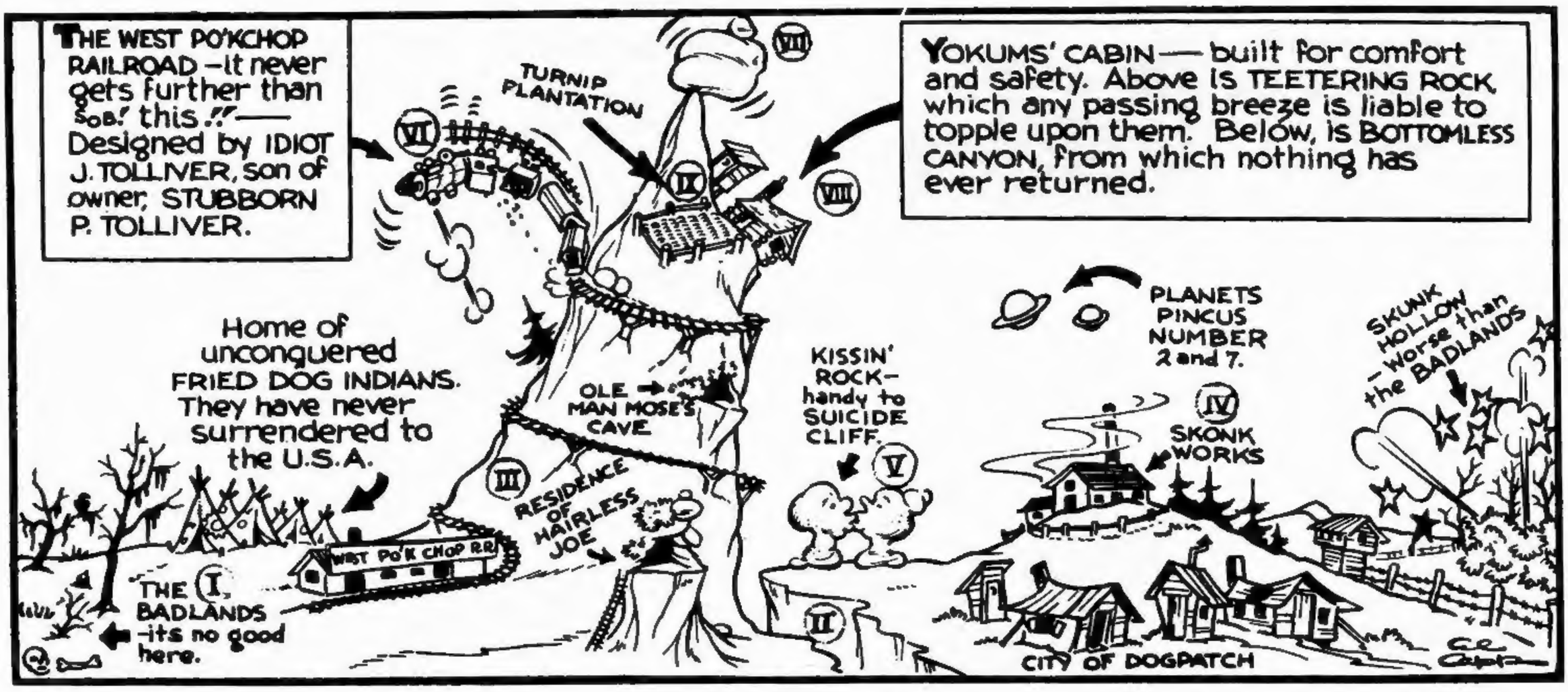
THE WEST PO'KCHOP RAILROAD – It never gets further than this!" — Designed by IDIOT J. TOLLIVER, son of owner, STUBBORN P. TOLLIVER.
YOKUMS' CABIN — built for comfort and safety. Above is TEETERING ROCK which any passing breeze is liable to topple upon them. Below, is BOTTOMLESS CANYON, from which nothing has ever returned.
TURNIP PLANTATION
VI
VII
VIII
IX
Home of unconquered FRIED DOG INDIANS. They have never surrendered to the U.S.A.
OLE MAN MOSE'S CAVE
III
RESIDENCE OF HAIRLESS JOE
WEST PO'K CHOP R.R.
THE I BADLANDS – its no good here.
KISSIN' ROCK – handy to SUICIDE CLIFF.
V
II
PLANETS PINCUS NUMBER 2 and 7.
IV
SKONK WORKS
SKUNK HOLLOW – Worse than the BADLANDS
CITY OF DOGPATCH

Het levensverhaal van Li'l Abner en Al Capp

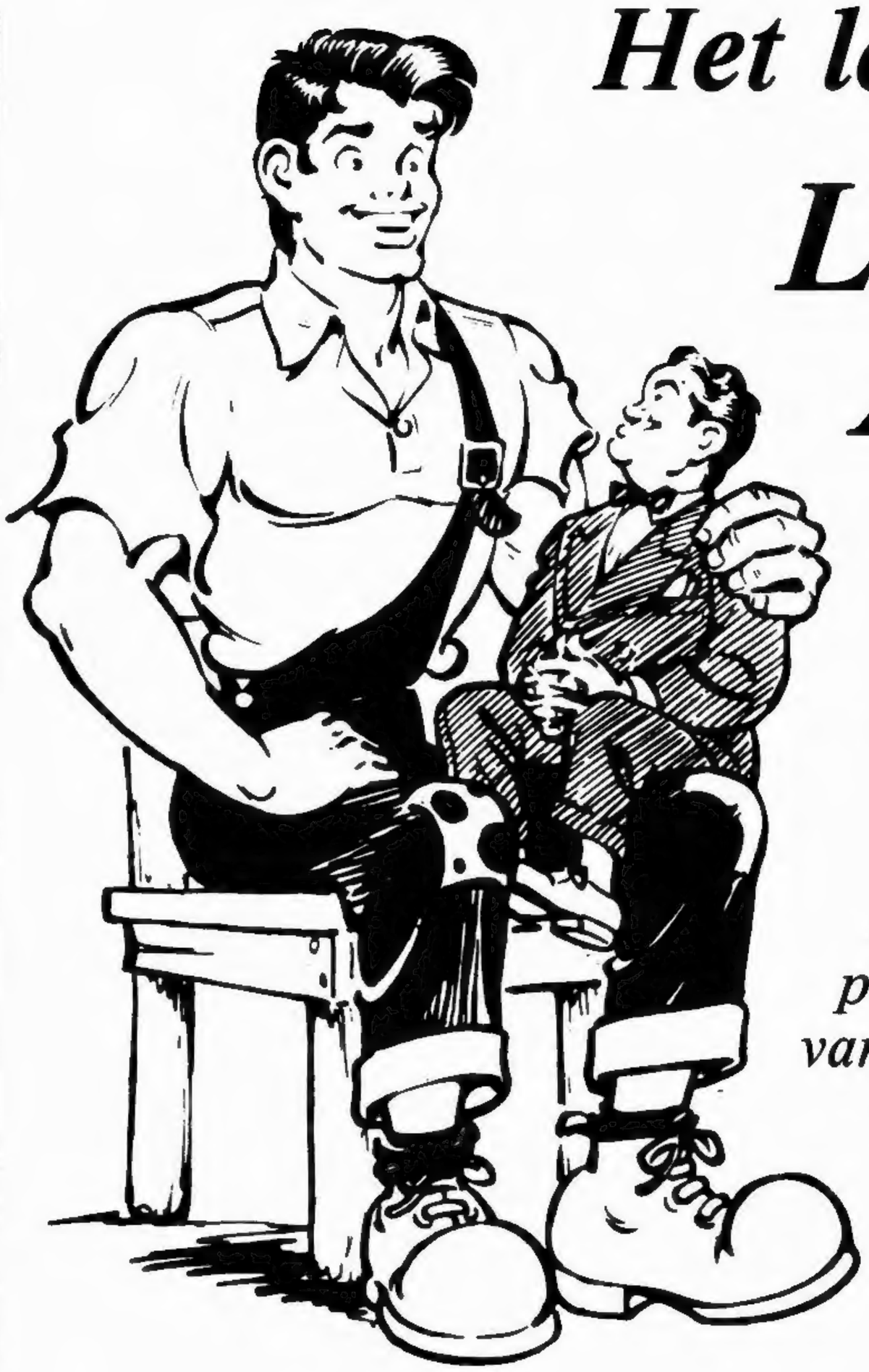

door Richard Marschall

Dit wordt geen In Memoriam van Al Capp of een klaaglied bij het heengaan van een groot stripverhaal, maar veeleer een poging het werk en het talent van deze man wat nader te bekijken en wellicht te begrijpen waarom Amerika en de rest van de wereld 43 jaar lang zo hebben moeten lachen.

Capp is iemand die zijn creaties overtreft. Zelfs een gewoon gesprek met hem wordt een monoloog, waarbij je als gesprekspartner een welwillend toehoorder wordt. Mijn eigen ontmoetingen met Capp dateren al van de tijd van de Young Americans for Freedom, een conservatieve jongerengroepering; later hadden we contact toen ik zijn redacteur was bij het syndicaat. Maar onze langste ontmoeting vond plaats op 16 oktober 1977, vlak nadat officieel bekend gemaakt was dat zijn strip zou gaan verdwijnen.

Veel van zijn herinneringen en anekdotes had hij al eerder verteld aan mij of aan andere interviewers – en vaak woordelijk; misschien is dat het gevolg van het grote aantal interviews dat hem afgenomen is of van het feit dat hij zich alles precies kan herinneren en bovendien zijn gedachten uitstekend kan verwoorden. Hoe het ook zij: Capp vertelde met plezier alles over zijn carrière.

Je zou veronderstellen dat Capp op zo'n kritiek moment in zijn leven slecht gehumeurd zou zijn. Zijn strip stond op het punt om zeep te worden geholpen. Een paar weken daarvoor had zijn dochter zelfmoord gepleegd in zijn garage. Zijn gezondheidstoestand – van een slecht passend kunstbeen tot een 'goed' met atrofie en een geval van emfyseem dat er slecht aan toe was – was nogal belazerd ('Al doe ik niet iets verstandigs als **dit** opgeven', zei hij, terwijl hij een sigaret opstak terwijl de rook van de vorige nog om zijn hoofd kringelde. Een andere grap van hem: 'Heel eenvoudig. Ik hou meer van roken dan van ademen.').

Maar hij zei dat hij op zijn leeftijd (68) niet over zijn gezondheid mocht klagen. De dood van zijn dochter betekent, hoe raar dat misschien ook klinkt, een opluchting, omdat ze al jaren met problemen te kampen had. Veel aangrijpender was de dood van zijn geliefde klein-

zelfportret van Al Capp, gemaakt tijdens bijgaand interview

The Truth About
AL CAPP!! by LI'L ABNER
YO' BIN TELLIN' TH' PUBLIC HOOMILIATIN' AN' EMBARRASSIN' (THOUGH-GULP!!-TRUE) STORIES 'BOUT ME, MISTAH CAPP!!—NOW, AH IS GONNA TELL TH' BITTER TRUTH 'BOUT YO'!!—
AN' AH IS PERSONALLY GONNA DRAW TH' PITCHERS!!—YO' WAS BORN IN NEW HAVEN, CONN., IN 1909—
WHEN YO' WAS 15¼ Y'ARS OLE, YO' HITCHHIKED THROUGH TH' SOUTH, AN' MET A MESS O' ONBELIEVUBBLE CRITTERS—
AT 18, YO' WENT T' TH' ACADEMY O' FINE ARTS IN PHILY-DELPHIA—AT 19, TO TH' MOOSEUM SCHOOL, IN BOSTON. BUT YO' COULDN'T GIT THEM CRITTERS OUTA YORE MIND!!
AT 20, YO' GOT YORE FIRST CARTOONIN' JOB, FO' TH' ASSOCIATED PRESS. WITHIN A MONTH, FAME AN' FORT-CHUN HAD COME AN' GONE—
FO' TH' NEXT COUPLE O' Y'ARS, YO' LIVED TH' MAD, GAY LIFE O' A YOUNG ARTIST IN GREENWICH VILLAGE—
BUT YO' COULDN'T FO'GIT
I CAN'T SLEEP!!—THOSE HILLBILLIES HAUNT ME!!—I MIGHT AS WELL PUT 'EM DOWN ON PAPER.
THEM LIES YO' TOLE 'BOUT US GOT A BIG LAFF OUTA A FEW WISE GUYS, NAMELY 50 MILLION FOLKS WHUT DON'T LIVE IN DOGPATCH—
LIL ABNER
THEM'S TH' SHAMEFUL FACKS O' YORE LIFE!!—BUT, YO' DONE A FEW NICE THINGS. YO' TALKED CATHRUN CAMERON INTO MARRYIN' YO'.
AN' AS A RESULT, ALONG COME
JULIE!!
CATHIE!!
KIM!!
THEN, JULIE MARRIED GEORGE—AN' AS A RESULT, ALONG COME—
TAMMY
KATIE
THEN CATHIE MARRIED MICHAEL, AN'—
HAW!!—
IF YO' WANTS T' KNOW WHAT HAPPENS IN THIS THRILLIN', TRUE-LIFE, ADVENTURE STORY—
KEEP A-READIN' THIS PAPER!!

dochter een paar weken later. Ze werd in haar auto aangereden door een dronken chauffeur zonder rijbewijs die door het rode licht was gereden; ze was op slag dood. Ze was bij dit interview in Capps huis in Cambridge ook aanwezig. Maar over zijn strip is hij, meer dan over iets anders, het meest realistisch.

Hij wist dat de belangstelling voor zijn strip verflauwde, dat de kranten hem niet meer wilden publiceren en dat er terecht een eind aan kwam. 'De laatste jaren', zei hij over een periode waarin hij experimenteerde, het aantal kranten afnam en de interesse verdween, 'werden de uitgevers en de lezers die voor de strip betaalden, genept.'

Col. Gilfeather

Wat bio- en bibiografische gegevens betreft kunnen we kort zijn. Hij werd als Alfred Gerald Caplin op 28 september 1909 geboren in New Haven, Connecticut; veertig jaar later zou 'Capp' zijn officiële achternaam worden. De kinderen Caplin waren dol op de tekeningen van hun vader, een amateur striptekenaar, en de jonge Al besloot om in plaats van naar college naar een kunstacademie te gaan. Dat bleek een aantal academies te worden, omdat de arme kunstenaar de schoolgeldaanslagen steeds een stap voor moest zien te blijven.

Twee omstandigheden bleken in zijn jeugd een onmiskenbare invloed op zijn loopbaan te hebben gehad, en waarschijnlijk ook op zijn kijk op het leven. Toen hij negen was, werd hij overreden door een ijswagen, zodat zijn been geamputeerd moest worden; na een jaar weer beter werd hij opgeknapt met een houten aanhangsel. Toen hij vijftien was verliet hij voor een tijdje zijn ouderlijk huis om met een goede vriend van hem door het zuiden van de Verenigde Staten te liften. Capp proefde voor het eerst de sfeer van de mensen uit de bergen (nadat hij bij een oom, een rabbi uit Memphis had geslapen); hij was afwisselend gecharmeerd door de mensen uit het Zuiden en geschokt door de rassenscheiding.

Nadat hij op twee van de betere kunstacademies van het land had gezeten, de Philadelphia Academy of Fine Arts en Boston's Museum School, zocht hij werk in New York.

'Harry Resnick (Capps oom) belde naar Associated Press en vroeg of ik langs kon komen. Dat kon en ze boden me een baan aan. Ik moest *Col. Gilfeather* tekenen en ik wist dat dat een vreselijk karwei zou worden. Dat wist ik omdat ik toen ik de overgangsstrips van Dick Dorgan maakte – dat was de broer van TAD (ps. van T. A. Dorgan. noot van de vert.) en hij tekende als een soort kreupele, blinde TAD – zijn werk natekende en dat was geweldig; iedereen zei: 'Jij hebt het helemaal!'

'Maar ik dacht: dat is niet mijn manier van tekenen en ik begon op een vreselijke manier Phil May te imiteren. Hij was een geweldig kunstenaar en ik tekende zijn werk uit zijn gloriedagen na; ik was twintig – ik wist nergens iets van maar ik wilde net zo tekenen als hij. Na een hele tijd tekende ik nog steeds niet zoals hij – maar het leek meer op Phil May dan op TAD. Ik weet niet waarom iemand bij AP het accepteerde, maar het gebeurde, drie maanden lang, geloof ik. Het was vreselijk.'

'Toen ik met *Gilfeather* ophield, nam Milt Caniff het over en maakte er waarschijnlijk wel een meesterwerk van.'

Het ontstaan van Li'l Abner

'Toen ik een paar maanden met *Col. Gilfeather* bezig was geweest, wist ik – dacht ik tenminste – iets meer van anatomie, plots en perspectief. Genoeg in ieder geval om te denken dat ik de syndicaten weer aan zou kunnen. Ik kreeg een baan bij Ham Fisher, zoals je weet – echt niet de moeite waard – maar hoe het ook zij, ik begon met *Li'l Abner*. Dat was in het begin precies hetzelfde als nu; natuurlijk iets anders getekend, maar de onderlinge verhoudingen waren dat eerste jaar hetzelfde.'

In die tijd leidde hij een waanzinnig, opwindend (maar uitputtend) leven als kunstenaar in Greenwich Village. Er bestaat een verhaal dat Ham Fisher, die toen furore maakte met *Joe Palooka*, Capp in het vizier kreeg met een tekenmap onder zijn arm en met zijn chauffeur de weddenschap sloot dat de man in kwestie striptekenaar was. Toen ze dat gingen navragen, leidde het gesprek tot een baan, met Capp als een uit de lange rij onderbetaalde en ondergewaardeerde 'ghost'-tekenaars van Fisher.

Capp introduceerde een hillbilly-figuur, Big Leviticus, in een aflevering en al gauw voelde Capp dat hij het 'in zijn vingers had'. Hij wilde zijn eigen stripverhaal gaan maken en *Li'l Abner* was natuurlijk het idee waar hij van uit ging.
Fisher was woedend dat een assistent onafhankelijk wilde zijn, of misschien was het jalouzie of iets anders, maar het was het begin van een langdurige vete. Hoogtepunten daarin waren Capps uithalen naar Fisher in zijn strip en in artikelen ('I remember monster' in de *Atlantic Monthly*) en Fishers jaarlijkse bewering in *Palooka* dat Leviticus de eerste strip-hillbilly was. De lezers waren zich er niet van bewust dat Capp de anonieme schepper was van de figuur die Fisher probeerde te claimen en Fisher zelf had duidelijk nog nooit *Barney Google* gelezen. De ruzie bereikte een dieptepunt toen het een obsessie voor Fisher werd. Hij fotokopieerde en vergrootte platen uit *Li'l Abner* die duidelijk fallische symbolen bevatten (op verschillende manieren gebruikt) en stuurde die bijna overal naartoe, ook naar het National Cartoonists Society Ethics Committee. Toen ontdekt werd dat Fisher de platen had vervalst, werd hij zelf uit de NCS gestoten. Later pleegde hij zelfmoord.

'Nou ja, ik ging met wat voorbeelden van *Li'l Abner* naar King Features en ze boden me daar 250 dollar, dat zou nu zo'n duizend dollar zijn, wel meer nog.'
'Maar de grote baas daar – Connolly – zei: 'Goeie strip, goed getekend, prima. Maar toch even een kleinigheid: die Abner is een idioot. Maak er een aardig ventje van, met sandalen aan. En Daisy Mae ziet er wel aardig uit, maar wat dacht je van wat leuke kleren? Waarom laat je die bergen eigenlijk niet schieten, verplaats de hele zaak naar New Jersey; en die Mammy, die moet er uit – neem daar maar een lieve oude dame voor.'
'Nou, ik heb daar over nagedacht en ik ontdekte dat ik dan *Polly and her Pals* (strip van Cliff Sterrett die verscheen tussen 1912 en 1958. n.v.d.v.) zou maken! Maar ja, 250 dollar in de week?! Ik had het daar behoorlijk moeilijk mee. Ik ging naar United Features – Bourfaily was daar toen de baas – en ze bekeken het en lieten het aan Colin Miller en anderen van de verkoop zien. Ze waren verbaasd en ze wilden het zoals het was. Ze boden me 50 dollar per week – het minimum – en ik ging daar accoord mee. King Features liet ik maar zitten, want ik kon nu mijn eigen strip maken zoals ik dat zelf wilde. Later betaalden ze me 5000 dollar per week; toen konden ze me niet meer missen.'
Het traditionele verhaal van de verkoop van *Li'l Abner* is al herhaaldelijk door Capp verteld. Capps inmiddels overleden oom Harry, die in die tijd een soort agent was, vertelde me dat het probleem bij King Features eenvoudigweg was, dat ze te lang wachten met hun antwoord. Ik ben er van overtuigd dat in beide verhalen veel waars zit. Capps broer Eliott – zelf als schrijver van strips een veteraan – heeft me verteld dat Als onopgesmukte biografie net zo fascinerend is als de verfraaide versies ervan.
Werd Capp door redacteuren gecontroleerd? 'Nou, het syndicaat oefende controle uit. Ik kon ieder moment de laan uit vliegen – zij hadden de rechten. Na een tijdje kon ik dat niet meer hebben. Ik heb toen gezegd: 'Ik ga weg. Houden jullie de strip maar. En ik meende het.'
'Daar waren ze natuurlijk helemaal van oversteboven. Na een hoop gedoe boden ze me een nieuw contract aan, met nieuwe bepalingen erin, na tien jaar zou de strip mijn eigendom worden. Er bestond namelijk een ongeschreven wet dat een strip met succes een levensduur had van twaalf jaar; ik denk dat dat een regel was van Bill Conselman, de schrijver van *Ella Cinders*. Men veronderstelde dat een strip het na een twaalftal jaren wel gehad had. Na tien jaar ging het beter dan ooit.'

Succes

Li'l Abner verscheen van 13 augustus 1934 tot 13 november 1977 (Sadie Hawkins week).
In 1941 liep de strip in 400 kranten, een aantal dat nog verdubbeld zou worden. Nog maar twee jaar geleden – toen al toegegeven werd dat het bergafwaarts ging met de strip – stond hij nog in 386 binnen- en 52 buitenlandse kranten, toch een respectabel aantal. En dat zónder de truc die sommige syndicaten uithalen door de doordeweekse en de zondagsedities van een en de zelfde krant twee maal te rekenen.
Aanvankelijk was *Abners* topstrip op zondag *Washable Jones,* over een jongen van twaalf die in een betoverde visvijver viste en met sprekende bomen bevriend was. Het is een schitterende fantasie-strip, die zo herdrukt mag worden.
'Geweldig dat je je die nog kunt herinneren,' zei Capp, 'hij was leuk, maar het syndicaat besloot dat ze een hele pagina moesten, dus toen was het afgelopen. Daarna kwam *Advice fo' Chillun*, wat ook heel leuk was. Dat heeft jaren gelopen.'
Ik vroeg Capp naar zijn favoriete verhalen en figuren.
'Ik was dol op Fosdick. Als je Goulds (Chester Gould is de tekenaar van *Dick Tracy*, de detective waar Fearless Fosdick een parodie op is. n.v.d.v.) reactie wilt weten: we kwamen elkaar een keer tegen en toen zei hij dat *Dick Tracy* de enige strip van formaat is, waar door een andere strip van formaat constant promotie voor wordt bedreven. En dat is ook zo.
'Appassionata van Climax is er een aantal jaren in voor gekomen en – raar is dat, hè – we

JE DEVRAIS TE TUER !! MAIS JE NE PEUX PAS !! PAS TANT QUE TU NE VIOLES PAS LA LOI !!
COMPTE PAS SUR MOI POUR TE DONNER LA SATISFACTION DE VIOLER UNE LOI !!
HA!! HA!! HAW!!
AH-HA!!
POURQUOI QUE TU M'AS -GASP!!- RATTLE!! TUÉ, FOSDICK ?
TU AS MARCHÉ SUR LA PELOUSE ! FORCE RESTE À LA LOI !!
KEEP OFF THE GRASS
Fearless Fosdick in 1952 (herdrukt in 1971 in Charlie)

I OUGHT TO SHOOT YOU, BUM – BUT OF COURSE I CANNOT – UNLESS YOU BREAK A LAW !! –
DAT SATISFACTION YOU'LL -HAW!- NEVER GET !! –
WHY – GASP! – GROAN! – DID YOU DO DIS TO ME 2
YOU WALKED ON THE GRASS! – JUSTICE TRIUMPHS !! –
KEEP OFF THE GRASS
Fearless Fosdick in 1977

Appassionata belaagt Moonbeam Mac Swine

hebben nooit klachten van redacties gekregen. Wonderlijk. Ik kan me nog wel een van de figuren herinneren die ik niet gebruikt heb: een man die Bertram Bullsh heette. Zijn naam eindigde net op sh.

De Schmoo was natuurlijk een favoriet van me, niet alleen om commerciële redenen, maar ook historisch gezien. Daar is natuurlijk handel mee gedreven tot in het waanzinnige – ik geloof dat er zelfs Schmoo-wc-brillen waren – maar na een tijdje wilde ik er niet meer aan herinnerd worden. Ik had een boel andere figuren, maar een aantal malen moest ik ze weer terug laten komen. Toch werd het nooit zo leuk als in het eerste verhaal.'

'Het eind van de Schmoos was dat ze naar de vallei van de Schmoon werden teruggedreven – denk ik tenminste! Ik weet het niet. Weet je, ik ben altijd zo verlegen met het eind van mijn verhalen, dat ik dat probeer te vergeten. Maar als ik ze herlees, zijn ze best. Echt.'

'Ik kan me van alles herinneren. Wat ik me herinner is geweldig – dat wat ik vorige week maakte. Alles wat voor me ligt is een gruwel voor me.'

'Maar, weet je, toen in 1975 was het te laat. Ik was er totaal niet van overtuigd dat ik er nog meer door zou kunnen gaan. Het heilige vuur was verdwenen dat jaar – daarvóór waren er veel annuleringen – maar dat had ík in de gaten. Het was hoog tijd om er eens over na te denken het toneel te verlaten. Ik had zo'n gevoel van: Jezus, ik moet nodig uit de studio weg.'

Invloeden

Zoals de meeste strips was *Li'l Abner* het resultaat van het werk van een team. Vanaf de eerste paar maanden van de strip had Capp twee full-time assistenten en hoewel ze behoorlijk lang bleven, kwamen en gingen andere tekenaars: degene die recentelijk de tekeningen in potlood opzette, was Stan Drake; Capp karakteriseert hem als 'een fantastische kunstenaar, iemand die nooit ouder wordt.'

'Als ik "ik" zeg, bedoel ik ook die twee anderen. Ik ben degene die de strip signeert en uitmaakt wat we gaan doen, maar zij hadden net zo veel invloed op de strip als ik: Andy Amato en Harvey Curtis.'

'Ik inktte alleen de gezichten en de handen en Abner van tijd tot tijd. Walter Johnson heeft een boel geïnkt. Bob Lubbers de laatste paar jaar ook. We hebben op allerlei terreinen met Lubbers samengewerkt. Hij was altijd heel goed; hij deed precies wat we wilden – en op tijd. Er waren in de drukke jaren erg veel dingen waar ik hulp, extra tekenaars bij nodig had.'

Ik vroeg Capp wie hem beïnvloed hebben en wat zijn favoriete tekenaars waren toen hij jong was. 'Ik ben opgegroeid met Opper en Sterett – o, Sterrett! dat was de grootste. En dan te denken dat een hele generatie is opgegroeid in een heilige verering voor Picasso, terwijl Sterett véél beter was. Veel beter dan Picasso – en Herriman. Ik hou van Herriman – hij heeft zijn eigen speciale plaatsje – maar Sterett staat op eenzame hoogte. Hij was geweldig. Ik groeide op met tijdschriften als *Judge* en *Life* en las wat ieder ander kind las. Ik was van jongsafaan gek op strips, vooral toen ik las dat Bud Fisher (de tekenaar van Mutt & Jeff. n.v.d.v.) om de paar jaar een ander meisje van de Ziegfield Follies trouwde – en ze zich allemaal kon veroorloven. Dat is wat voor mij, zei ik.'

Waren er literaire humoristen die hem hebben beïnvloed?

'Dickens, Benchley, Tarkington – dat was een speciale favoriet van me. Ik hield eigenlijk niet van de meeste schrijvers van de *New Yorker,* maar Perelman en de manier waarop hij met woorden omsprong vond ik meesterlijk. Ik hield van hem, omdat ik alles wat hij zei begreep! Laat ik niet het leger Amerikaanse humoristen vergeten die voor de radio schreven – totaal in de vergetelheid geraakt, maar ze heetten Nat en Sol. Ze waren goed, maar niemand wist wie ze waren. Nu weet niemand wie ze waren, maar het waren de grote Amerikaanse humoristen.'

Omdat veel van het tekenwerk door anderen is gedaan, vroeg ik Capp of de verhalen voor honderd procent van zijn hand waren.

'Ik schreef ze met de hand aan mijn bureau en iedere regel las ik aan de jongens voor en die bespraken we uitgebreid. Zo hebben we jarenlang gewerkt. Als we een nieuw verhaal nodig hadden zei ik: "Wat denken jullie hiervan" en dan zeiden we allemaal "Waarom dít niet?" en "Laten we dát eens proberen", tot we niet meer konden van het lachen; zo schreven we een nieuw verhaal.'

Ik wist vaag hoe het verhaal zou lopen. Ik had een einde. Dat wilde ik echt – maar ik liet mezelf genoeg ruimte om onderweg zijpaden in te slaan; ik kwam toch altijd bij het einde uit. Ik ontdekte na verschrikkelijk veel ellende dat je er verdomd goed voor moet zorgen dat je dat einde hebt, anders wil je op het laatst alleen nog maar een eind aan jezelf maken.'

Een heleboel syndicaten vragen van hun tekenaars verhalen die niet langer dan 13 weken duren. Gold die beperking ook voor Capp?

'Ik kon een verhaal zo lang maken als ik wilde. Weet je, van het begin af aan durfden de mensen bij United me geen suggesties te doen, ze waren doodsbang voor me. Op één vent na, Bill Laas; die had geen greintje respect voor me. Op een dag zei hij nogal smalend: "Zeg, denk nou maar niet dat je een tweede Dickens bent. Jij bent iemand die een trucje kent: Abner trouwt niet met met Daisy Mae. Wees blij dat je dat bedacht hebt, want dat houdt die strip aan de gang. Anders niks.'

Nou, ik was razend. Dus liet ik ze trouwen. En dat liep. Met een hoop publiciteit erbij.'

Nogal wat critici zijn van mening dat er toen veel levendigs uit de strip verdwenen is – niet dat de kwaliteit van de tekst of

MANY LETTERS ASK ME WHERE I FIND MY STORIES. I FIND 'EM ON THE STREETS!! I MEAN THE BITS AND PIECES I PUT TOGETHER TO MAKE STORIES!!

de tekeningen minder was geworden, maar de onmiskenbare gimmick was verdwenen. Het lijkt erop dat moed en durf geleid hebben tot het opzienbarendste huwelijk van dat decennium.

grepen – en gebruikt – uiteindelijk het contact met de elementen had verloren.
Dit is niet ongegrond; Capp wist het zelf. Maar hij verloor het contact, verloor kranten, verloor belangstelling – al die

THIS CAIN'T BE HAPPENIN'!!- N-NOT AFTER ALL TH' Y'ARS AH HAS SUCCESSFULLY D-DODGED IT!!
HURRY UP!!-EF AH KIN GIT THIS WEDDIN' SUIT BACK BY 9 A.M., AH SAVES TH' NICKEL FO' TODAY!!
-AN' SO AH NOW PRONOUNCES YO', YO' PANIC-STRICKEN LOUT-AN' YO', YO' BOOTIFUL, TREMBLIN', YOUNG MORSEL, MAN AN'--

Op weg naar het einde

Capp deed op het laatst te veel consessies omdat hij plaatselijke redacteuren tevreden wilde stellen. Zijn strips begonnen leeg te lijken, lezers begonnen zich genomen te voelen door teveel strips van één strook en de verhalen waren te kort. De indruk die je van zijn latere werk overhoudt is die van acht of negen grote woorden die uit een voorhoofd tevoorschijn puilden, waarbij je hoopte binnenkort in de krant te zien wie de dialoog uitspraken. Natuurlijk was het allemaal niet zó slecht, maar de laatste jaren van *Abner* illustreren een van de extremen in de carrière van een Amerikaanse striptekenaar. Het leek erop dat de man die de kunstvorm beter dan wie ook had befactoren brachten hem niet tot de dodelijke conclusie om een waardevol bezit over te laten aan een staf die hem niet begreep.

'Ik heb er nog aan gedacht het door anderen te laten doen maar het onder mijn naam te laten verschijnen, maar ik heb gezegd: vergeet het maar – ik laat *Abner* niet door een of ander mannetje omvormen. Laat die zijn eigen werk maar maken, dan bezorgen we *Abner* een eervolle begrafenis. Het zou mooi zijn geweest om aan de laatste aflevering een regel toe te voegen: maandag zal deze ruimte gevuld worden door een gloednieuwe tekenaar.'
Een andere onvermijdelijke factor is dat toen Capps politieke houding – of doelen – veranderden, er ontzettend veel redacteuren zich tegen hem keerden.
'Volgens mij zijn mijn politieke opvattingen echt niet veranderd. Weet je, ik heb altijd partij gekozen voor de mensen die door anderen te schande gezet worden, onteerd, genegeerd. Die groep is veranderd. Nu is de arme stakker rijk – nou ja, ik bedoel niet rijk, en ik had natuurlijk Bullmoose – maar de arme sloeber die werkte, die werd door de progressieven veroordeeld. Jezuskristus, die mensen houden het land op de been. Ze werden in de kou gezet en daar heb ik me verdomd kwaad overgemaakt. Daar heb ik het dus over gehad en ik bleef erover doorgaan omdat één van mijn opvattingen is dat toen ik

generaal Bullmoose

in een progressieve houding geloofde – en dat dééd ik – de conservatieven me slechts ijzige verachting deelachtig deden worden. Ik kreeg nooit een brief van ze. Ze haatten me alleen maar. Toen ik de progressieven begon aan te vallen, handhaafden de conservatieven hun ijzige stilte, maar de progressieven begonnen me iedere week in duizenden brieven tegen me uit te varen!'
'Ik begon me bij die brieven dingen af te vragen als: hoe komt een meisje uit Smith aan zulke taal? en: waar heeft een predikant zo'n uitdrukking in hemelsnaam vandaan? – ze haalden naar me uit in de grofste bewoordingen. Dat overtuigde me er eerlijk gezegd van dat als dít de progressieven boeide, ik er beter mee door kon gaan.'
'Toen ik de progressieven bespottelijk begon te maken, kwam er een geweldige golf met "haat"-post – mijn radio-show werd onmiddellijk stopgezet; mijn tv-show, waar plannen voor waren, ging niet meer door; ik werd nooit meer als gast gevraagd bij een programma, critici die mij kort daarvoor de grote striphistoricus van onze tijd had genoemd, maakten me nu uit voor verbitterd fascist.'
'Ik werd toen natuurlijk zwaar onder vuur genomen, maar dat was toen geen punt. Ik had het geld dat ik nodig had en dacht, potjandorie, ik moet dit nou eenmaal doen en zolang als ik met deze strip doorga moet ik dat gewoon zeggen. Ik kon echt niets anders doen, echt niet. Dus ging ik door. Eén van de neveneffecten was dat ik zag dat de strip begon te verliezen – maar ik zei: "mij een biet"!'

Strips en kunst

Denkt Capp achteraf gezien dat er in strips ruimte bestaat voor commentaar?
'Strips zouden niet alleen iets over de toestand hoeven zeggen. Dat moet. In kunst zit een boodschap, net als in ieder ander medium. Een kunstwerk is een kunstwerk, ongeacht vorm, formaat of materiaal. Mensen zijn gehersenspoeld – als dat nu in een stripverhaal, in een krant, met pen en inkt gebeurt is dat zogenaamd een niet ter zake doende kleinigheid. Dat is snobisme dat zichzelf voor de gek houdt.'
Op het gebied van de traditionele 'kunst', schilderijen, herinner ik eraan dat Capp een grote tentoonstelling had in New York met een soort pop-art *Abner*-schilderijen. Wat vindt hij van moderne stromingen in de kunst?
'Moderne kunst openbaart wanordelijke geesten. Hij wordt gemaakt door mensen zonder talent, verkocht door mensen zonder scrupules en gekocht door mensen zonder informatie. Echte kunst vind je tegenwoordig alleen nog maar in autoadvertenties, modetekeningen en stripverhalen. En stripverhalen zijn de beste kunst die er tegenwoordig in Amerika gemaakt wordt. Ik beoordeel ze naar dezelfde maat-

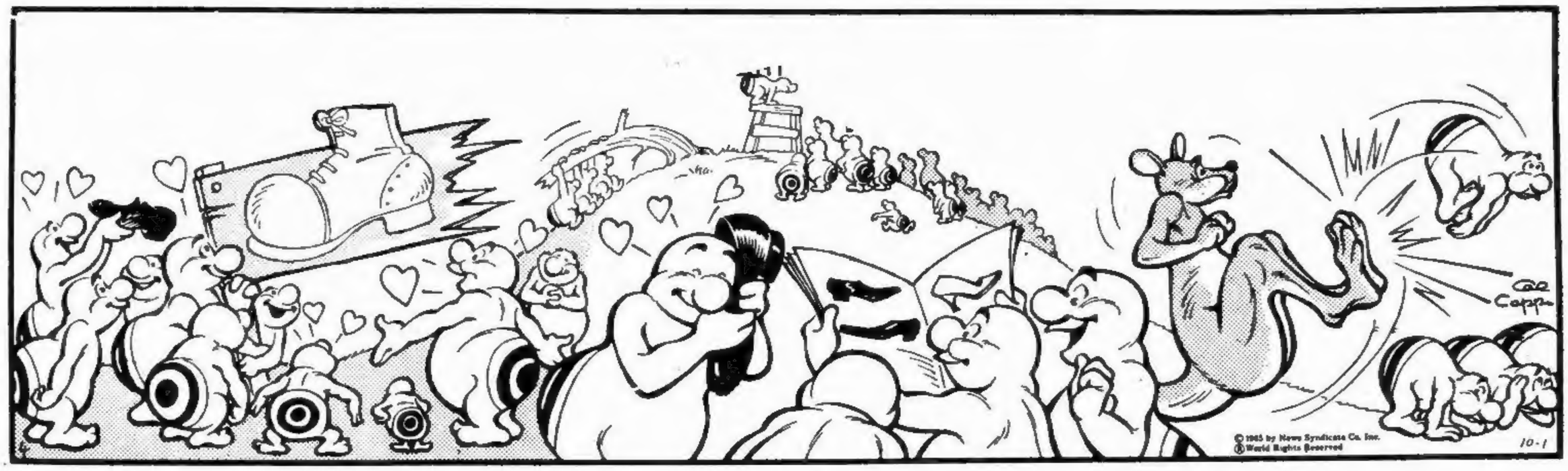

staven die ik bij Daumier en Michelangelo hanteer. En naar die maatstaven is strip-kunst verdomd goed.'

*Abner*s roem steeg (Capp veranderde in 1964 van syndicaat omdat hij meer controle en meer winst wilde) met de klassieke verhalen en figuren die aan Capps brein ontsproten: de Schmoos, die de behoeften van de mensheid zonder enige beperking bevredigden; de Kigmies, klassieke emotionele uitingen ('kleine wezentjes met een schietschijf op hun achterste', beschreef Capp ze); de Bald Iggle, één blik in diens ogen maakte het onmogelijk nog te liegen. Al die figuren stonden voor bedreiging van orde en uitbuiting en waren daarom tot vernietiging gedoemd. In diezelfde optocht horen ook thuis: Fearless Fosdick, Marryin' Sam, Moonbeam McSwine, Abijah Gooch, Hairless Joe, Lonesome Polecat en buiten de Yokums zelf, nog duizenden anderen.

Wat van *Li'l Abner* een komedie en geen grappige tragedie maakte – afgezien van de thematiek – was Capps manier van karakteriseren. In tegenstelling tot Bunyan, die gebruik maakt van representatie (in het beeldverhaal was Harold Gray zijn naaste mentor), maakte Capp gebruik van personificatie. Zijn figuren waren vleesgeworden deugden en ondeugden – en wat nog sterker was: ze 'groeiden' in zulke omstandigheden. Geen enkele inwoner van Dogpatch heeft ooit een moment de rotheid, hebzucht, lust of vuiligheid betreurt die hij in zich had – hij was er alleen maar blij mee.

Daarom is *Li'l Abner* meer geworden dan een moraliteit. Het was een uitgebreid, 43 jaar durend panorama van het slechtste en misleide beste in alle typen van onze medemensen en – huiver! – onszelf. Mammy vertegenwoordigt het Amerikaanse matriarchaat in de n-de graad en generaal Bullmoose, de kapitalist in hart en nieren, heeft meer hebzucht in zijn pink dan twee generaties critici van *Orphan Annie* in de hele Daddy Warbucks hebben kunnen ontdekken.

Het zou uiteindelijk wel eens de over-politisering van alles in onze cultuur kunnen zijn die *Li'l Abner* geruïneerd heeft – ondanks het feit dat Capps salvo's recht op die nieuwe situatie waren gericht. In het verleden maakte de politiek maar een klein deel uit van datgene wat hij aanviel. Maar nu de cultuur van politiek doordrongen is, was het gevolg natuurlijk dat de strip wat eenzijdig werd. O, Capp richtte zich nog steeds op zaken als de oliecrisis en de geestdodende tv – en natuurlijk was Fosdick er nog altijd – maar vriend en vijand verwachtte alsmaar politiek in de strip.

Dat werd voor de lezers een grotere obsessie dat de Eeuwige Vraag of Abner en Daisy Mae zouden trouwen. Het was een val waar niet meer aan te ontkomen viel. Walt Kelly hield zich de laatste jaren van zijn *Pogo*-dagstrip zeer intensief met politiek bezig en hij voelde zich genoodzaakt steeds feller te worden, en in zijn geval werd het een treurige imitatie van de briljante politieke satires uit de jaren vijftig.

Waar het eigenlijk om gaat is dat Capp zich altijd tegen het establishment heeft gericht. Alleen in de zestiger jaren ontdekte hij dat er een nieuw establishment was, dat net zo veel invloed had als ieder ander establishment in de geschiedenis. Capp is niet veranderd, maar zijn doelwitten zijn in de loop der tijd veranderd.

Wellicht was de beroemdste van zijn nieuwe mikpunten, na Ted Kennedy die van tijd tot tijd ten tonele verscheen als een zelfingenomen plutocraat, Joanie Phoanie, een figuur die veel lezers als een parodie op Joan Baez zagen. 'Ik heb haar echt op een type gebaseerd, niet op een individu,' houdt Capp vol. 'Als doelwit was ze net als Joe McCarthy voor me. Ze logen ons allebei voor, maar ze baseerden hun kruistochten allebei op een sprankje waarheid. In de jaren vijftig was er inderdaad een communistische dreiging, maar McCarthy ging te ver. En er waren arme mensen in Amerika toen ze daar over zong – maar geen ander land heeft ooit zoveel gedaan om te proberen mensen uit de armoede te halen als het onze.'

Joanie was een idool van SWINE, 'Students Wildly Indignant About Nearly Everything', Capps portret van de 'nieuwe KKK – ze hebben alleen de beginletters veranderd'. Zijn bijnamen werden zowel door zijn vijanden op de campussen als door degenen die hem een held van Nieuw Rechts vonden veelvuldig aangehaald, van het opzettelijk verkeerd gebruikte 'Women's Lip' tot de erkenning van de werkelijke martelaars van de schietpartij op Kent State University – de jongens van de Nationale Garde.

Tot slot

Dat John Steinbeck (die ideologisch gezien de zelfde weg aflegde als Capp) hem 'onze grootste satiricus sinds Sterne' noemde en dat Capp jaren voordat Garry Trudeau geboren werd de Pulitzer prijs verdiende is allemaal waar. Er is veel belang gehecht

STUDENTS!! I'D LIKE YOU TO WELCOME A FRESHMAN—
TELL THE LITTLE INSECT TO WAIT!! THE HARVARD CHAPTER OF SWINE (STUDENTS WILDLY INDIGNANT ABOUT NEARLY EVERYTHING) IS PASSING A RESOLUTION!!
US SWINE DEMAND THAT AMERICA BE GIVEN BACK TO ITS RIGHTFUL OWNERS!!
ALL IN FAVOR VOTE AYE!!
AYE!! AYE!!
9-14
© 1966 by News Syndicate Co. Inc.
World Rights Reserved

aan zijn satire, maar niet aan zijn tekenwerk. Dat is gedeeltelijk terecht, omdat hij ook zelf toegeeft dat de strip het product was van een heel team, met weinig van zijn tekenwerk in het eindresultaat. Maar hij was een kunstenaar met veel talent en bovendien heel gewetensvol. In de beginjaren van de strip bedacht hij een visuele manier om de aandacht te trekken, omdat hij bang was dat zijn strip zijn kleuterjaren niet zou overleven. De dramatische gezichtspunten, het vrije gebruik van zwart, de neon-achtige belettering en onomatopeeën – dat gebruikte hij allemaal om de strip op te laten vallen, omdat die anders de kans liep te verdrinken in een zee van andere strips op een strippagina.

Waar de critici in de toekomst Capp nog een compliment voor kunnen geven is iets wat nog maar weinig onderzocht is – zijn plaats in de reeks Amerikaanse literaire humoristen, schrijvers die een bepaalde streek schilderen en dialect gebruiken. Het doet er niet toe dat hij een jood uit het noordoosten was en dat Dogpatch in de verste verten niet lijkt op de Ozark Mountains of zo; Capps milieu en werkwijze bezorgen hem een plaats tussen mensen als Sut Lovingood, Artemus Ward, Petroleum V. Nasby, Mark Twain, Kin Hubbard, Ring Lardner, en na hem, Walt Kelly. Capp vertegenwoordigt een soort literaire humor die net zo zuiver Amerikaans is als... het stripverhaal.

uit: Cartoonist Profiles nr. 37,
maart 1978
vertaling: Ernst Pommerel

"De beminnelijke Sneeuwman"
een vertelling uit Slobbovia

VERTALING EN LETTERING: ERNST POMMEREL

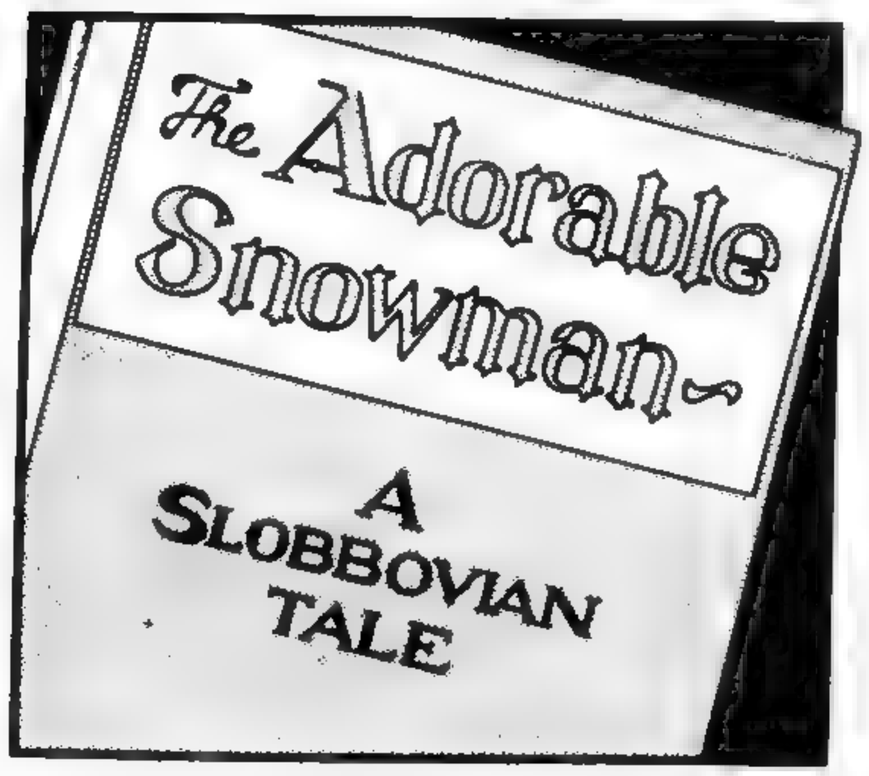

ALS HET BIJNA KERSTMIS IS, ZOU IK WILLEN DAT IK **DOOD** WAS!!

'TUURLIJK!

-MAAR ER IS NIKS - SNIK!- AAN TE DOEN!!- LATEN WE ONZE KOUSEN MAAR VOLSTOPPEN!!

Waarom stoppen de kinderen in Slobbovia hun kousen vol stenen, als het bijna Kerstmis is?—

LIEVE PAPPIE - WAAROM STOPPEN ALLE KINDEREN IN SLOBBOVIA HUN KOUSEN VOL MET **STENEN**, ALS HET KERSTMIS IS?

DAT STAAT IN DIT BOEK—

Andere kinderen over de hele wereld wachten op Kerstavond in blijde afwachting op de Kerstman—

Maar in Slobbovia...

wachten de kinderen huiverend op — de **SNEEUWMAN!!**

DAAR KOMT IE!!

KOUSEN KLAAR?

Op Kerstavond, als andere kinderen zich opperbest vermaken---

-vechten doodsbange kindertjes in Slobbovia voor hun leven!!

GA WEG, SNEEUWMAN, BEHAARD BEEST!!

HA!!- NOU KR'JG J'J STENEN OP JE KOP!!

H'J GAAT WEG, H'J HUILT!! KERST-MIS IS VOORB'J!!

JONGENS, WAT ZAL IK BL'J Z'JN ALS IK GROOT BEN BEN EN GEEN KERSTMIS MEER HOEF TE VIEREN!!-

Bladzijden uit: "De beminnelijke Sneeuwman; een vertelling uit Slobbovia".

JE BENT NOU AL V'IJF, KLEINE LUBBERT—

-GROOT GENOEG OM OP -SNIK!- KERSTMIS VOOR JE LEVEN TE VECHTEN!! ZIE DE SNEEUWMAN OP Z'N KOP ZODRA JE 'EM ZIET, SCHAT-

-EN GEEF HEM EEN TRAP, ALS H'J VALT!!

DE KINDEREN IN SLOBBOVIA GEVEN "DE SNEEUWMAN" AL HONDERDEN JAREN EEN PAK SLAAG, MAAR H'J IS NOG NET ZO GEMEEN!!

ALS NOU EENS ÉÉN LIEF JONGETJE ALS IK AARDIG TEGEN HEM DEED- VOOR **ÉÉN** KEERTJE- DAN VERANDERT H'J MISSCHIEN!!

BIBBER!! – 'T IS KERSTAVOND – DUS DE -BRR!- SNEEUWMAN KOMT ALLE KINDEREN IN SLOBBOVIA NATUURL'IJK WEER DE SCHRIK OP HET L'IJF JAGEN !!

MAAR IN PLAATS VAN HEM MET STENEN OP Z'IJN KOP TE MEPPEN –

ZAL **DIT** JONGETJE HEM VOOR **EEN** KEER EEN WELKOMSTGEDICHT VOORLEZEN !!

EEN GEDICHT VAN KLEINE LUBBERT VAN V'IJF, GETITELD "WELKOM SNEEUWMAN"!

HET IS KERSTAVOND, EN IN SLOBBOVIA ZITTEN DE KINDEREN TE HOPEN ---

DAT ZE JE STRAKS MET BEHULP VAN EEN SCHEP EEN KLAP OP JE HERSENS KUNNEN VERKOPEN. ONZE KOUSEN HEBBEN WE VOL STENEN GESTOPT.

WAARMEE WE JE HOPEN TE RAKEN, ZODAT WE MET EEN GEWELDIGE DREUN JE SCHEDEL KUNNEN KRAKEN–

NIET HUILEN, SNEEUWMAN!! – NU KOMT HET **MOOIE** GEDEELTE!!

IEDEREEN NOEMT JE EEN SLECHT EN HARIG BEEST, MAAR VOLGENS M'J BEN JE EEN GOEDE KERST-GEEST.

ONDER AL DAT HAAR EN 'JS ZO KOUD, KLOPT B'J JOU EEN HART VAN GOUD!!

NOU, SNEEUWMAN, WIL JE KLEINE LUBBERT'S VRIENDJE Z'JN?

WIL H'J DAT?

K-KIJK!! - DE "SNEEUWMAN" HEEFT ONZE KLEINE LUBBERT IN Z'JN HARIGE POTEN!!
O, WAAROM HEEFT DAT STOMME KIND VAN ONS HEM NIET MET STENEN OP Z'JN KOP GESLAGEN, NET ALS ALLE KINDEREN IN SLOBBOVIA!!

OMDAT IK -BIBBER!- D-DE "SNEEUWMAN" VERTROUW!!

IK D-DENK DAT H'J -BIBBER!- HUIVER!- RIL!- HEEL A-AAR-DIG IS!!
ALS H'J DAN ZO AARDIG IS, WAAROM GAAT H'J JE DAN -ZUCHT!!- IN HET RAV'JN GOOIEN ?

KIJK!!
DE "SNEEUWMAN" GOOIT ONZE KLEINE LUBBERT NIET IN HET RAV'JN!!
H'J KNUFFELT HEM!!- EN NU ZOENT H'J 'M (ALS DAAR BOVENAAN TENMINSTE Z'JN GEZICHT ZIT)!!

KLEINE LUBBERT!! WAT ZIE JE ER STRALEND UIT!!
ZO VOEL IK ME OOK!!
IEDEREEN DIE IN DE OGEN VAN DE "SNEEUWMAN", K'JKT VOELT ZICH GEWELDIG!!
MISSCHIEN KOMT H'J DAAROM WEL OP KERSTAVOND ONZE KINDEREN EEN BEZOEK BRENGEN!! EEN MOOIER KERSTGESCHENK IS HAAST NIET DENKBAAR!!

En zo staat de vroegere verschrikkelijke Sneeuwman nu bekend als de beminnelijke Sneeuwman!!

In feite is hij de Kerstman van Slobbovia. Hij is te arm om kadootjes te geven - maar met Kerstmis ···

- brengt hij alle kinderen in Slobbovia een bezoek en koestert ze in zijn warme, harige armen!! -

Hoe je er financieel voor staat doet er niet toe; er voor zorgen dat kinderen zich geweldig voelen, dat is toch de ware Kerstgedachte ?

sadie hawkins day

door Bill Blackbeard

AH TOLE YO' NOT TO DISTURB MISTAH CAPP!! HE GOT WORLD AFFAIRS ON HIS MIND!-
THAR'S ONE THING YO' HAIN'T GONNA FO'GIT—
SADIE HAWKINS DAY !!!
WILL NOVEMBER 26th BE OKAY?
HA!- ANY DAY IS OKAY WHEN AN - UGH!- DOGPATCH MAIDEN KIN KETCH - SOB!- A DOGPATCH BACHELOR
Al Capp 11 5

Ieder jaar in november vindt in het Dogpatch uit *Li'l Abner* van Al Capp Sadie Hawkins Day plaats, al is niet één datum in november 'officieel'. Het is een ceremonie die wortelt in de cultuur van de mensen uit de bergen, door Capp voor zijn hillbilly-figuren verzonnen. Alle huwbare mannelijke vrijgezellen uit Dogpatch worden, nadat ze een 'eerlijke' voorsprong hebben gekregen, door alle huwbare vrouwelijke vrijgezellen achterna gezeten, ongeacht leeftijd of lichamelijke toestand. Mannen die tegen middernacht over de eindstreep in het hart van de stad worden gesleept, moeten met de meisjes trouwen door wie ze gevangen zijn; in de tussentijd mogen de mannen zich overal verstoppen, als ze maar binnen de stadsgrenzen van Dogpatch blijven (die een behoorlijk stuk open heuvelland omvatten). De vrouwen mogen op iedere gewenste manier de man van hun keuze vangen; dat kan variëren van een knots tot traangas – en bijna iedere denkbare manier is in de loop van de *Li'l Abner*-strip gebruikt.

Sadie Hawkins Day werd in een *Li'l Abner*-verhaal geïntroduceerd dat op 13 november 1937 begon; de dag ontleende zijn naam aan de dochter van 'een van de eerste kolonisten in Dogpatch, Hekzebiah Hawkins', om Capps tekst te citeren. Omdat ze haar uiterlijk nu niet bepaald meehad, had Sadie tot haar 35ste geen vrijers gehad, en dat zat haar vader akelig dwars. Hij pakte een geweer en goedschiks en/of kwaadschiks verzamelde hij alle huwbare jongemannen uit de stad, stelde de regels vast (in Capps oorspronkelijke versie hoefde het meisje de jongen alleen maar te vangen om met hem te kunnen trouwen; om het geheel dramatisch nog interessanter te maken kwam hij niet veel later met die eindstreep), gaf met zijn geweer het startschot, schoot toen nog eens om de meisjes even later op pad te sturen. 'De ongetrouwde vrouwen uit Dotpatch,' schreef Capp, 'vonden het zó'n goed idee dat Sadie Hawkins Day tot een jaarlijkse gebeurtenis werd verheven.' Abner was in *Li'l Abner* doorgaans de bangerd die door de lezer op de voet gevolgd werd tijdens de jaarlijkse gebeurtenissen, tot zijn huwelijk met Daisy Mae Capp ertoe dwong andere figuren tijdens Sadie Hawkins Day te volgen.

Capp herdrukte tot voor kort de twee originele dagstrips uit 1937, waarin de oorsprong en de regels van Sadie Hawkins Day iedere keer in november werden verklaard. Slim genoeg pinde hij de ceremoniële gebeurtenis niet op één dag vast, zodat hij er van jaar tot jaar steeds mee kon schuiven. De data die hij in de loop van de verhalen heeft vermeld varieren van 7 november (1942) tot 25 november (1967) en gelden alleen voor het jaar in kwestie. Vrijwel van begin af aan sloeg het idee van Sadie Hawkins Day aan bij groepen op universiteiten, kantoren enz., die zich in hillbilly spullen staken en voor één dag het rolpatroon omdraaiden. Er zijn schattingen dat er jaarlijks vijfhonderd tot duizend van dergelijke feestjes, of beter: jachten in de Verenigde Staten werden gehouden. Een huwelijk leek het voornaamste doel echter niet meer.

uit: The World Encyclopedia of Comics

WHY DOES SADIE HAWKINS DAY TERRIFY THIS 15½-YEAR-OLD-BACHELOR?—
Well – here's the story —
Sadie Hawkins was the daughter of early Dogpatch settler, Hekzebiah Hawkins. She was the homeliest gal in the hills.
PAPPY!!-AH IS 20 Y'ARS OLE, TODAY. HOW COME AH HAIN'T MARRIED UP?
PATIENCE, CHILE!!-YO'LL BE GITTIN' A OFFER, ANY DAY, NOW – NO DOUBT!!
Fifteen years later–
PAPPY!!-AH HAIN'T GOT A OFFER, YET!! YO' GOT TA GIT ME A HUSBIN, OR YO'LL HAVE ME ON YORE HANDS FO' TH' REST O' YORE NATCHERAL LIFE!!
THET SHORE WOULD BE AWFUL!! AH'LL GIT YO' A HUSBIN, TOMORRY!! AH GOT A PLAN!!
How Sadie Hawkins Day Began (Continued-)
BACHELORS!!- SINCE NONE O' YO' BIN MAN ENUFF T'MARRY MAH DOTTER, SADIE – AH GOTTA TAKE FIRM MEASURES!!
GULP!!
GULP!! GULP!!
AH DECLARES THIS "SADIE HAWKINS DAY"!!- WHEN AH FIRES – YO' STARTS RUNNIN'!! WHEN AH FIRES AGIN, SADIE STARTS!! TH' ONE SHE KETCHES'LL BE HER HUSBIN' – LE'S GO!!
BOOM
11 10
Well, Sadie did catch one. The other Dogpatch spinsters allowed it were such a good idea – Sadie Hawkins Day was made an annual affair!!-

Good night, Irene !

WEER EEN BELEDIGING DOOR DE SOVJET UNIE

Washington DC - Het State Department heeft vandaag het volgende telegram uit Moskou ontvangen: De kampioen van de Sovjet-Unie, Boomchik, zal morgen op het vliegveld Idlewild aankomen om de dekadente kapitalistische kampioenen van de Verenigde Staten te verslaan, in een gevecht dat voor eens en altijd zal beslissen wat de beste manier van leven is.

N.Y. Stock Exchange

IK WED DAT ALLE OP EN TOP AMERIKAANSE KAMPIOENEN OP HET VLIEGVELD AANWEZIG ZULLEN Z'JN OM AAN DEZE POPOV TE LATEN ZIEN DAT Z'J NIET BANG Z'JN !
DIE BOOMCHIK ZAL NOG MERKEN DAT W'J GEEN DOETJES Z'JN !
12-12

DE PRESIDENT DOET EEN BEROEP OP ALLE KAMPIOENEN OM ONS AANZIEN TE VERDEDIGEN.

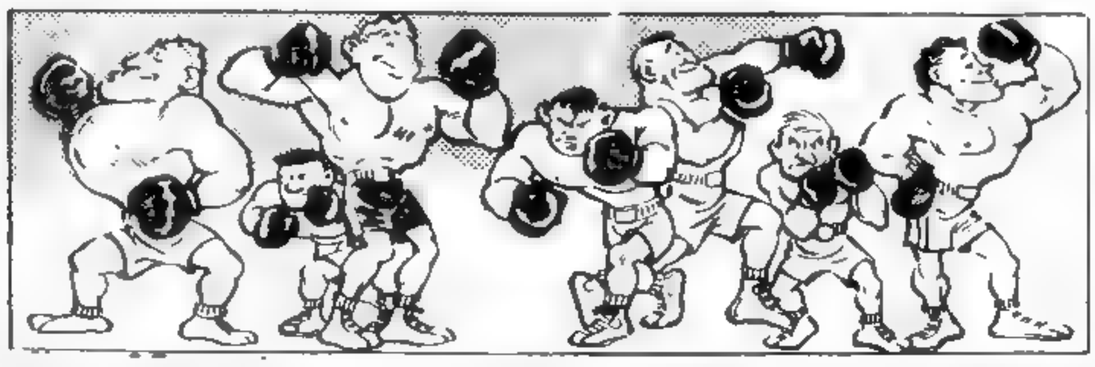

New York - De kampioenen in alle kategoriën zijn aanwezig op het vliegveld om de aandacht te vestigen op de belediging door de Russische kampioen, wiens aankomst wordt verwacht

JEE !! WAT ZOU IK ER NIET VOOR OVER HEBBEN OM TE WETEN, WIE VAN ONZE DAPPERE JONGENS DE EER KR'JGT OM DIE ROOIE LAF-BEK NEER TE SLAAN //
12-13

PANIEK OP HET VLIEGVELD IDLEWILD !!

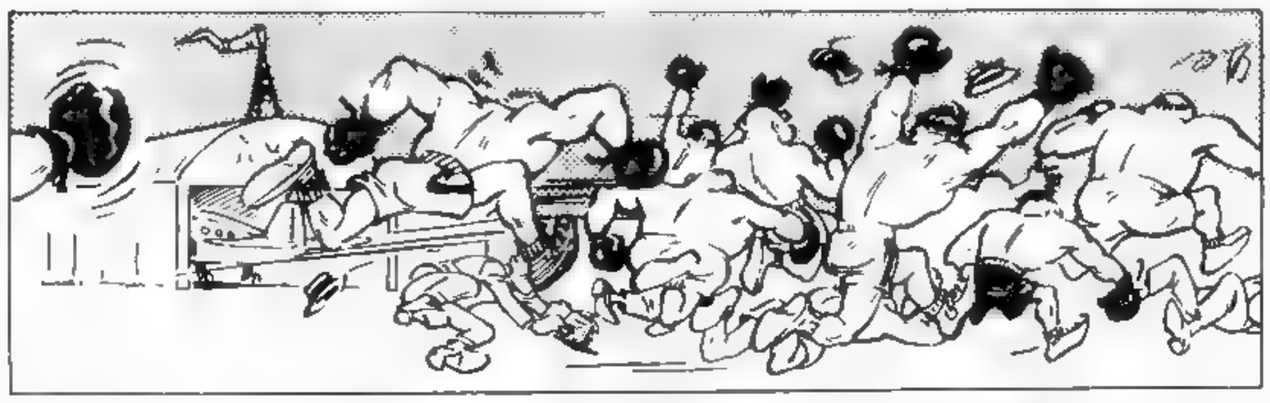

New York: de vuist links is die van Boomchik, de kampioen van de Sovjet-Unie. Van links naar rechts kan men alle topkampioenen van de VS terugvinden.

AMERIKA'S GROOTSTE KAMPIOENEN OVERDONDERD B'J HET ZIEN VAN BOOMCHIK

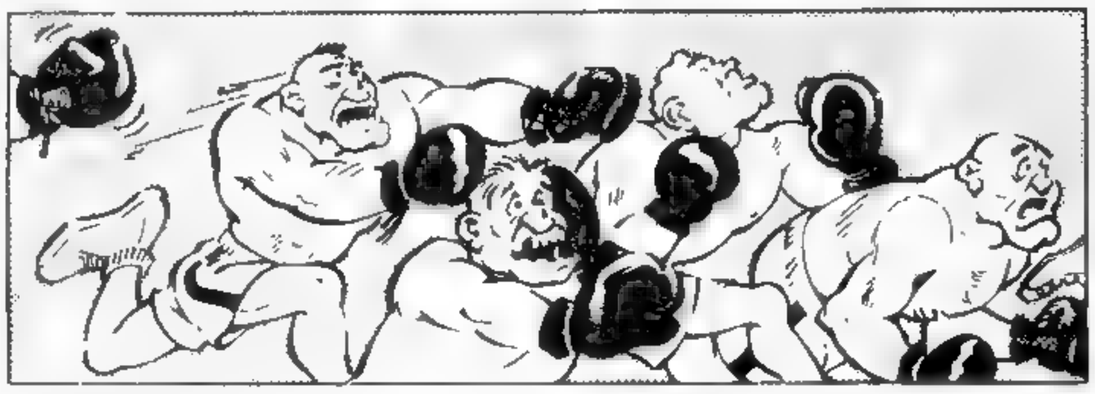

New York: de sterkste boksers van de VS op de aftocht bij alleen al de aanblik van Boomchiks vuist en het horen van zijn hoongelach.

LUISTER !! IK HEB DE "STEM VAN MOSKOU" OP DE KORTE GOLF.
W'J LACHEN ONS SLAP, ARME, DEKADENTE KAPITALISTISCHE ZW'JNEN !! ALS LAFFE JAK-HALZEN Z'JN JULLIE GEVLUCHT VOOR BOOMCHIK !! EN WAT IS NU HET STERKSTE LAND ? HA, HA, HA ! HO, HO, HO!
O !! WAS IK MAAR EEN MAN !!!

HOEWEL ONZE GROOTSTE KAMPIOENEN Z'JN GEVLUCHT VOOR DE AANBLIK VAN BOOMCHIK ...

12/6

KAN HET AANZIEN VAN DE VS NOG GERED WORDEN! K'JK WAT EEN MACHTIG EN MANNEL'JK FIGUUR HET BEELD INKOMT!! H'J ZIET ER ADEMBENEMEND UIT!! JOHN WAYNE!!

AMERIKA IS GERED!!

5

H'J GAAT BOOMCHIKS KAMER BINNEN. WAT ZAL ER NU GAAN GEBEUREN?

WAT WIL JE DAT ER GEBEURT ALS JOHN WAYNE ZICH ERMEE BEMOEIT?

WAT ALT'JD GEBEURT ALS H'J IN AKTIE KOMT?

IEMAND DIE VERDUIVELD VEEL OP JOHN WAYNE L'JKT GAAT B'J BOOMCHIK NAAR BINNEN!!

HET AANZIEN VAN AMERIKA IS GERED!!

SNAP!!

VAN KINDSBEEN AF HEB IK JOHN WAYNE STEEDS BELHAMELS IN HET GAREEL ZIEN BRENGEN!!

6-12-17

H'J GAAT DE VLOER MET HEM AANVEGEN...

STIL PAPPY, DAAR KOMT IE NAAR BUITEN!!

WEL, HEBT U...

IK HEB M'JN VUISTEN NIET GEBRUIKT TEGEN BOOMCHIK, IK DURFDE NIET!!

EEN JONGEMAN MET ZWART HAAR DIE VERSCHRIKKEL'JK VEEL OP FABIAN L'JKT, GAAT NU KORDAAT B'J BOOMCHIK NAAR BINNEN...

7

...EN DAAR KOMT IE WEER NAAR BUITEN!! Z'JN HAREN Z'JN HELEMAAL WIT GEWORDEN!!

12-19

ACHT UUR LATER...

VRESEL'JK!! - SCHITTERENDE AMERIKANEN HEBBEN BOOMCHIK GETROTSEERD, MAAR Z'JN VERTROKKEN ZONDER DE HANDSCHOEN TE HEBBEN OPGENOMEN!! GENE TUNEY, BARNEY BARUCH, BARNEY ROSS, ELIOTT NESS, JOSH RANDALL, ROY COHN...

ZELFS ROY COHN? NOU! NOU!

HET AANZIEN VAN AMERIKA IS VOORGOED TE GRONDE!! GEEN ENKELE AMERIKAANSE BOKSER...

12-20

8

.. HEEFT ZELFS MAAR HET TOPJE VAN DE VUIST VAN DE RUSSISCHE KAMPIOEN BOOMCHIK DURVEN AANR...

IK HEB GENOEG GEHOORD. ZO!!

LI'L ABNER!! JE GAAT IN TRAINING!!

ZOON!!! JE HEBT DE HELFT VAN M'JN CHARMES GEËRFD, DAARDOOR BEN JE DE GROOTSTE CHARMEUR VAN DE HELE WERELD !!

ZEKER!

JE HEBT OOK EEN FRAKTIE VAN M'JN KRACHT GEËRFD, DAARDOOR BEN JE DE STERKSTE JONGEN VAN DE HELE WERELD!!

NATUURL'IJK!

VERDER HEB JE EEN KRUIMELTJE VAN M'JN MOED GEËRFD, DAT MAAKT JE DE DAPPERSTE MAN VAN DE HELE WERELD!!

GEEN TEGENSPRAAK? WAT WIL JE GAAN DOEN, M'JN LIEFSTE MAMMA?

Tm Reg U S Pat Off All rights reserved
Copr 1960 by United Feature Syndicate, Inc

12-21

9

ZOON!! IK GA JE ONDERWERPEN AAN M'JN FAMEUZE TRAININGSMETHODE "KRACHT DOOR VARKENSKOTELETTEN". ACHT RONDES VARKENSKOTELETTEN PER DAG!!

M'JN OPZET IS GEBASEERD OP WETENSCHAPPEL'IJKE GEGEVENS!! SLA EEN YOKUM OP Z'JN NEUS EN UW VUIST ZAL GEKNEUSD Z'JN!!

SCHOP HEM TEGEN Z'JN SCHENEN EN H'J ZAL LACHEN!! MAAR DE ACHILLESHIEL VAN EEN YOKUM IS Z'JN MAAG!! DAAR HEB JE VERSTERKING NODIG ZOON!!

Tm Reg U S Pat Off All rights reserved
Copr 1960 by United Feature Syndicate, Inc

12-22

10

HET DOET HELEMAAL GEEN P'IJN MAMMIE!!

OKÉ!! JE HONDERD PROCENT AMERIKAANSE BUIKJE IS VERSTERKT DOOR EEN STEVIGE MUUR VAN GOEDE VARKENSKOTELETTEN!...

... DIE ZAL LACHEN OM DE ROTTIGSTE KLAPPEN VAN DIE RODE JAKHALS!!

GOED. H'J KAN M'J GEEN KWAAD DOEN. MAAR HOE ZAL IK HEM KWAAD DOEN?

... OM ZO HET PRESTIGE VAN DE V.S. WEER OP TE V'IJZELEN?

IK GA JE EEN GEHEIME STOOT LEREN, ZOON... MAAR JE MOET ME BELOVEN JE ER NOOIT VAN TE BEDIENEN TEGEN MENSEL'IJKE KREATIES, BEHALVE TEGEN BOOMCHIK!!

Tm Reg U S Pat Off All rights reserved
Copr 1960 by United Feature Syndicate, Inc

12-23

11

IK GA JE DE SLAG "GOOD NIGHT IRENE" LEREN. DEZE WORDT IN DE FAMILIE VAN GENERATIE OP GENERATIE OVERGELEVERD.

O JA?

IK HEB ER NOOIT OVER HOREN PRATEN!!

IK OOK NIET!!

NATUURL'IJK NIET!! HET WORDT ALLEEN DOORGEGEVEN VAN GROOTMOEDER OP KLEINDOCHTER!!

DAT MAAKT DE VROUWEL'IJKE YOKUMS ZO ANDERS, W'J Z'IJN DE ERGSTE VECHTMACHINES DIE DE WERELD OOIT HEEFT AANSCHOUWD!!

Tm Reg U S Pat Off All rights reserved
Copr 1960 by United Feature Syndicate, Inc

12-24

12

IK WIL DE SLAG "GOOD NIGHT, IRENE" ZIEN !!

NOP!! HET IS EEN TE VRESELIJK WAPEN...

12 26

...OM HET IN HANDEN VAN KINDEREN TE LATEN... IN HUN EERSTE OF HUN TWEEDE JEUGD !!

SLAM

Al Capp

13

GAAT UW GANG, HAMMIE!!

GOOD NIGHT, IRENE !!

HEB JE GOED GELET OP DE BEWEGING VAN DE VUIST, M'IJN ZOON? KEN JE HET VOETENWERK NOG?

12 27

14

ZOON? HE, ZOON!!

ZO, DAT WAS DUS DE SLAG "GOOD NIGHT IRENE" !!

PRECIES, ZOON! JE BENT DE EERSTE MANNELIJKE YOKUM DIE HEM KENT

HET VERBAAST ME NIET DAT DE DAMES YOKUM DE ERGSTE VECHTMACHINES Z'IJN DIE DE WERELD KENT!!

... EN NU TEN STRIJDE TEGEN BOOMCHIK!!

?? WAAROM HUIL JE, ZOON?

IK DENK AAN BOOMCHIK... DAT ARME SCHAAP...

Al Capp

15

STATE DEPARTMENT, WASHINGTON

ONS PRESTIGE IS GERED!! EEN JONGE AMERIKAANSE HELD NEEMT BOOMCHIKS UITDAGING AAN !!

1 19

WIE IS HET ?

LI'L ABNER YOKUM. HIER IS Z'IJN FOTO!!

IEMAND UIT HET GOEDE HOUT!! MAAR IK HEB BOOMCHIK GEZIEN. HIJ ZAL ER NIET AAN TE PAS KOMEN!!

Al Capp

16

DE ENIGE ECHTE LI'L ABNER UIT DOGPATCH ZAL AMERIKA'S AANZIEN HERSTELLEN MET Z'JN BLIKSEMVUISTEN

ZEG MAAR DAG, BOOMCHIK!!

ALLE ROOIEN Z'JN LAF-BEKKEN

KOMT HET ZIEN, ALS U DURFT TENMINSTE!!

PSST!! WAAROM ZEG JE NIKS, ZOON?

IK HERHAAL VOOR MEZELF DE SLAG "GOOD NIGHT, 'IRENE"!!

DE DOGPATCHERS VAN NEW YORK VERWELKOMEN HUN MEDEBURGER!!

Wallstreet voorziet een "boom" als Boomchik gevloerd zal zijn

YOKUM, DE VR'IJE WERELD REKENT OP U!!

LI'L ABNER YOKUM FOR PRESIDENT!!

PSST!! WAAROM SCHUD JE GEEN HANDEN, ZOON?

BETER VAN NIET!! DE SLAG "GOOD NIGHT, IRENE" VRAAGT VEEL ENERGIE. IK MOET M'JN KRACHTEN SPAREN!!

BOOMCHIK

HIER VERBL'IJFT BOOMCHIK... IK MOET U NU ALLEEN LATEN...

BOOMCHIK

VOOR JE HET HOL VAN DE LEEUW BINNENGAAT, ZAL IK JE NOG MAAR ÉÉN DING ZEGGEN: "GOOD NIGHT, IRENE"!!

HET SP'IJT ME, M'JNHEER HILTON, MAAR U MOET EEN ANDER HOTEL ZOEKEN...

... HIER GAAT VOOR FATSOENL'IJKE MENSEN IETS ONVERDRAGEL'IJKS GEBEUREN.

BOOMCHIK

LAAT EEN BRANCARD KOMEN! EN DE REST DOET ER GOED AAN Z'JN CAMERA TE BESCHERMEN TEGEN RONDVLIEGENDE TANDEN.

HEREN AANSPREKERS, HOE VAAK MOET IK HET NOG ZEGGEN? ER IS HIER NIETS TE DOEN VOOR JULLIE DE SLAG "GOOD NIGHT, IRENE" IS NIET DODEL'IJK! HET IS NOG VEEL ERGER!!

BOP!!

BOOMCHIK

DAT IS "GOOD NIGHT, IRENE" !!! IEDEREEN IN DE HOUDING !! KOM MAAR HIER, ARME BOOMCHIK !!

1-4

Tm Reg U S Pat Off — All rights reserved
Copr 1961 by United Feature Syndicate Inc

21

DAT IS ALLES WAT ER OVER IS VAN BOOMCHIK !!

1-5

Tm Reg U S Pat Off — All rights reserved
Copr 1961 by United Feature Syndicate Inc

22

HET IS BOOMCHIK NIET!! HET IS M'JN JONGEN !! WAT IS ER GE-BEURD?

BOOMCHIK HEEFT ME PIJN GEDAAN!!

IK DENK DAT JE NIET DE TIJD KREEG OM DE KLAP TE GEVEN...

O, IK HAD ALLE TIJD VAN DE WERELD, MAMMIE !! IK HAD ALLEEN GEEN ZIN !!

GA DAN DIREKT WEER TERUG EN BRENG BOOMCHIK M'JN KLAP I"GOOD NIGHT IRENE" TOE!!

IK HEB GEEN ZIN...

1-623

... EN IK BEN ER ZEKER VAN DAT GEEN ENKELE MAN MET ZUIVER AMERIKAANS BLOED ER ZIN IN ZOU HEBBEN!!!

HET AANZIEN VAN AMERIKA IS NOG NOOIT ZO LAAG GEWEEST!!

WEES TENMINSTE SPORTIEF EN GA DE WINNAAR -SNIK!!- FELICITEREN !!

GRAAG!!

IK WIL DE OVERWINNAAR WEL DE HAND DRUKKEN, MAAR J'J MOET MEEKOMEN, MAMMIE!!

1-7

Tm Reg U S Pat Off — All rights reserved
Copr 1961 by United Feature Syndicate Inc

IK DENK DAT BOOMCHIK NIET NOG EENS DURFT TE SLAAN ALS IK M'JN MOEDER MEENEEM!!

IS DAT NU M'JN ZOON?

24

HA, HA! KLEINE STAKKERR! WIL JE NOG EEN KEERR VECHTEN MET BOOMCHIK? DA?

O NEE HOOR!! IK BEN GEKOMEN OM BOOMCHIK TE FELICITEREN; IK WIL SPORTIEF BLIJVEN!!

HÉ, BOOMCHIK!! WIL JE EEN HAND VAN JE ARRME TEGEN-STANDERR ?

NJET!!

1-9 25

WAT ZEI IE ?

NEE.

LAAT ME ERLANGS, STOMKOP!! DAT BOOMCHIK EEN YOKUM VERSLAAT, OKÉ!! MAAR NIEMAND HEEFT HET RECHT EEN YOKUM TE VERNEDEREN!!

O WEE, MAMMIE GAAT ORDE OP ZAKEN STELLEN...

Tm Reg U S Pat Off —All rights reserved
Copr 1961 by United Feature Syndicate Inc

M... MA... MAMMIE IS DAARBINNEN, OOG IN OOG MET BOOMCHIK!!

ZOON!! IK HEB BOOMCHIK GEZIEN!! IK KAN JE NIET KWALIJK NEMEN DAT JE HET GEVECHT GEWEIGERD HEBT!!

Tm Reg U S Pat Off —All rights reserved
Copr 1961 by United Feature Syndicate Inc

1 10 26

IK BEN ZELFS TROTS OP JE!!

DAMES EN HEREN VAN DE PERS!! LUISTER NAAR WAT IK GA ZEGGEN!! IK GA ZELF DE STRIJD AAN MET BOOMCHIK!!

27

MAAR... U BENT EEN VROUW!!

BOOMCHIK OOK!! HIER ZIET U WAAROM GEEN EEN ECHTE AMERIKAANSE MAN ZIJN VUIST TEGEN HAAR WIL OPHEFFEN!!

VOLGENS DE AMERIKAANSE GASTVRIJHEID, IS DE EERSTE KLAP AAN U!!

Tm Reg U S Pat Off —All rights reserved
Copr 1961 by United Feature Syndicate Inc

1 12

IS ER EEN PLEKJE WAAR U ME GRAAG ZOU RAKEN ?

JA, OP DE KIN. DAAR GAAT IE!!

28

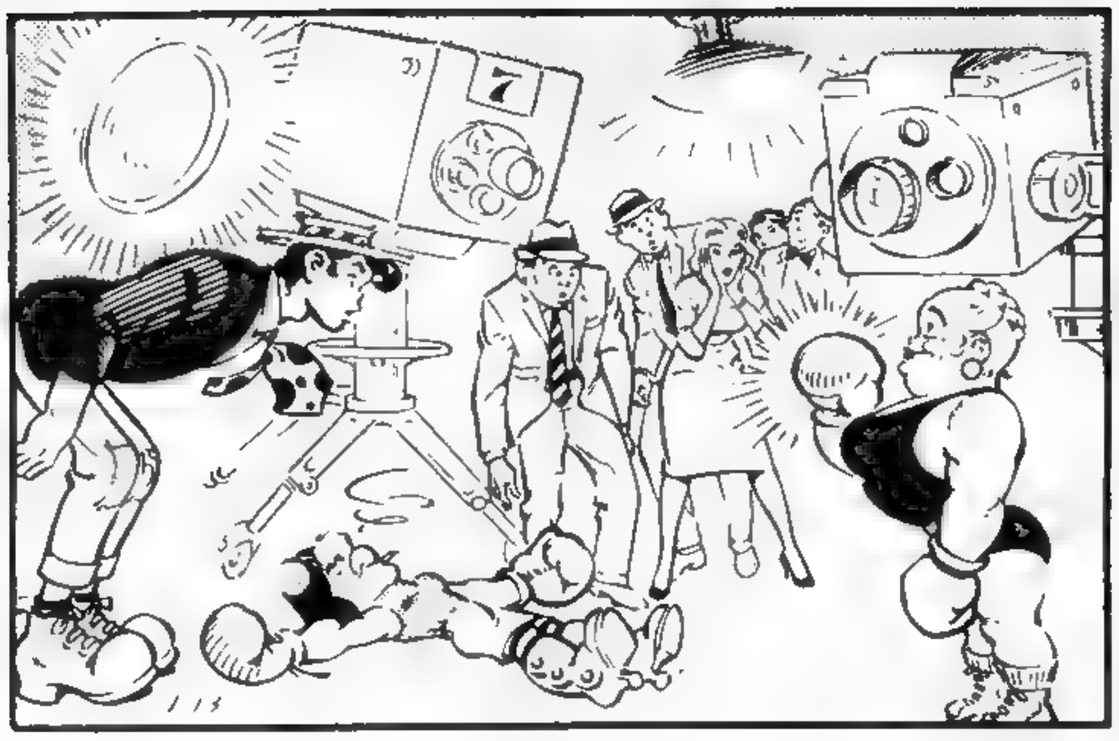
7
1/13

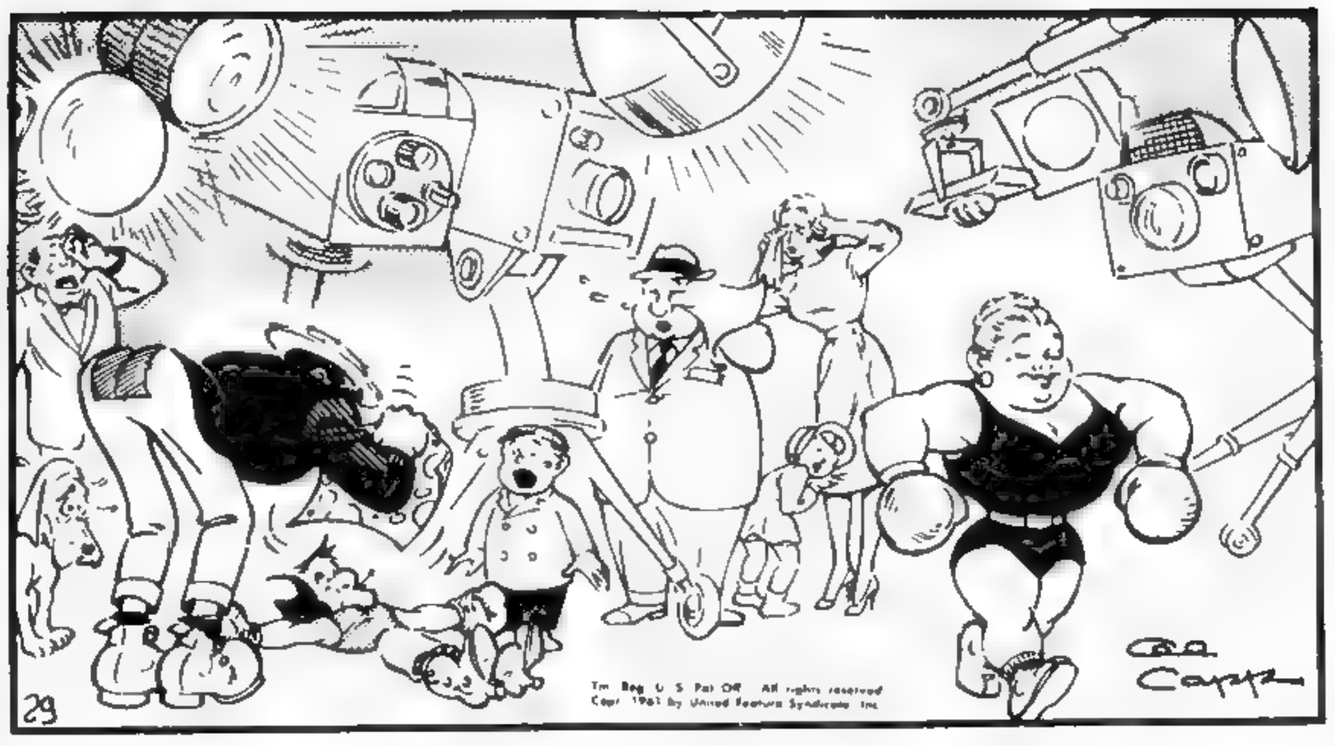
29
Tm. Reg. U. S. Pat. Off.—All rights reserved
Copr. 1961 by United Feature Syndicate, Inc.
Al Capp

AFGELOPEN!! BEL DIRREKT HET KRREMLIN VOORR EEN PERRSOONL'IJK GESPRREK
DE GRROTE BAAS ?
1/14

HIERR DE OPPERRSTE PRRESIDENT VAN HET CENTRRALE COMITÉ - IK LUISTERR !!
GEGRROET VADERRTJE !

IK HEB NIEUWS VOORR JE !! GOED NIEUWS ?? OGENBLIKJE... VRREEMD GELUID BUITEN... KAN IN HET GEBOUW EEN VLIEGTUIG VLIEGEN ?
MAMMIE !! JE MAAKT JE KLAAR VOOR "GOOD NIGHT, IRENE" !!
Al Capp

?!!! DAT WAS GEEN VLIEGTUIG !! DAT IS DE AANLOOP VOORR "GOOD NIGHT, IRRENE" !!
1/16

DAMESBOKSERRS Z'IJN ALT'JD ERRG BANG VOORR DAT GELUID!! GELUK-KIG IS ERR EEN ZWAK PUNT !! WAN-NEERR DE AANLOOP BEGONNEN IS, KAN MEN NIET MEERR STOPPEN !!
31

... EN ALS DE AANLOOP LANGERR IS DAN 15 MINUTEN DUURRT ZONDERR DAT DE SLAG VALT, ZAL DE KONCENTRRATIE VAN ENERRGIE DE BOKSERR DODEN!!
Al Capp

By Al Capp

ALS MEN EENMAAL AAN "GOOD NIGHT, IRENE" BEGONNEN IS, IS HET SLAAN OF STERRVEN.
ALS IK "GOOD NIGHT, IRENE" NIET BINNEN 15 MINUTEN GEEF IS HET "GOOD NIGHT, MAMMIE" !!
Tm. Reg. U. S. Pat. Off.—All rights reserved
Copr. 1961 by United Feature Syndicate, Inc.
1-17
32

DE AANLOOP KAN - PFFF! - ONMOGEL'IJK GESTOPT WOR-DEN !! EN GEEN ENKEL MENSEL'IJK WEZEN OVER-LEEFT 15 MINUTEN !!
JE HEBT NOG 11 MINUTEN, MAAR ZE LOOPT HARD, MAMMIE !!
Al Capp

NOG 1 MINUUT, MAMMIE !! JE VERLIEST - SNIK- TERREIN !!

PAS GESTORT

1 18

34

ALS IK DE KLAP NIET BINNEN 1 MINUUT GEGEVEN HEB, BEGEEFT M'JN HART HET !!

... EN J'J ZULT WEES Z'JN !! - ZUCHT !!

NOG DERTIG SEKONDEN !! JE WAS EEN GOEDE MOEDER 'VOOR ME, MAMMIE !!

Cal Capp

K'JK !! ALLE DAMESBOKSERRS WETEN DAT ALS ZE DE KLAP "GOOD NIGHT, IRENE" GEGEVEN HEBBEN, EEN MAAND LANG ZO SLAP Z'JN ALS EEN VAATDOEK !!

SLA M'J, MAMMIE !! JE MOET IEMAND SLAAN, ANDERS GA JE DOOD !!

NU ZAL IK HAAR AFMAKEN !!

GOOD NIGHT -SNIK !- IRENE !!

1 19

Tm. Reg. U. S. Pat. Off. All rights reserved
Copr. 1961 by United Feature Syndicate, Inc.

Cal Capp

35

IK MAAK HAARR AF !!

ZE IS ERRG ZWAK !! !!

GOOD NIGHT, BOOMCHIK !! OEF !!

Cal Capp

1 20

EEN OUDE BOERIN UIT HET ZUIDEN GEEFT HAAR ZOON EEN OPLAWAAI : DE RUSSISCHE KAMPIOEN IS K.O. !!

AMERIKA'S AANZIEN WEER HERSTELD !!

De Russen weigeren revanche !!

BREJNEV OP Z'IJSPOOR

WAAROM BEN JE VERDRIETIG ? DAT Z'IJN TOCH GOEDE BERICHTEN OP DE VOORPAGINA !!

MAAR - SNIK- SLECHT NIEUWS OP PAGINA 13 !!! FEARLESS FOSDICK ZIT IN DE ZORGEN !!

IK L'IJD ALS ALLE JONGENS DIE ZUIVER AMERIKAANS BLOED IN HUN ADEREN HEBBEN !! O, M'JN ARME IDEAAL !!

Cal Capp

1 21

36

VERTALING: JAC DREWES
LETTERING: ERNST POMMEREL

'COMICS GUILD'

door Jac Drewes

In mei 1978 werd in Amerika de 'Comic book creators Guild', een stripmakersgilde opgericht. Hieronder zullen enige achtergronden van deze vereniging van mensen die zich beroepshalve met stripmaken bezighouden, worden besproken.

De Amerikaanse stripwereld

In de geschiedenis van de strip loopt Amerika in menig opzicht voorop. Wel hebben we hier in Europa Busch en Töpffer gehad, maar de uiteindelijke vormgeving van de strip, zoals we die nu kennen grijpt vooral terug op de Amerikaanse ontwikkeling.
In Amerika ontstonden de eerste strips rond 1900. Het ging daarbij vooral om strips in kranten. Veelal werden deze strips in kleurige zondagsbijlagen aan de abonnees verstrekt. Al snel bleek dat deze 'comic-sections' van grote invloed waren op de verkoopcijfers van de kranten. Zoals in Nederland een aantal striptijdschriften is ontstaan uit bijlages bij tijdschriften, zo is uit de Amerikaanse krantenbijlages een apart stripmedium ontstaan, de 'comic-books'. In 1929 kwam de eerste bundeling van deze krantenstrips onder de naam *'The Funnies'* op de markt. Het zou de start vormen van wat we nu kennen als de 'comic-book industry', waarin de Amerikaanse stripproduktie al jarenlang zijn vorm heeft gevonden. Ging het in het begin vooral om bundelingen van krantenstrips, al snel werden de comics opgezet als apart medium rond geheel eigen stripfiguren.

Superhelden

In 1938 startten Siegel en Shuster met *Superman in Action comics* nr. 1, en even later verscheen ook Batman, Submariner en Daredevil op het toneel. Zij staan aan het hoofd van een lange rij van superhelden. Zij zijn niet slechts de hoofdfiguren van avonturenstrips. Zij vormen de belichaming van wat op dat moment en ook later als belangrijk wordt ervaren in de Amerikaanse samenleving. Vooral de strijd tussen goed en kwaad krijgt in hun avonturen gestalte. Zo spelen deze superhelden een hoofdrol in de moderne mythe van de Amerikaanse droom. Vooral in de Tweede Wereldoorlog speelde dit een belangrijke rol. Een stroom van superhelden trok als vertegenwoordigers van het goede Amerika ten strijde tegen Hitler en de boze Nazischurken. Daardoor werd eigenlijk de mogelijkheid van de comic-books om een rol te spelen als maatschappelijk communicatiemedium voorgoed gevestigd. Tevens werd daardoor de mogelijkheid gekreëerd om een nieuwe industrie op te bouwen, die tot op de dag van vandaag zijn sporen nalaat in de omvangrijke handel in Amerikaanse dromen.

De comic-book industrie

Op grond hiervan heeft de stripproduktie een wat andere vorm dan wij die kennen Wij zijn er aan gewend dat stripseries zijr ontstaan uit het werk van een bepaalde tekenaar, die verder de avonturen van de stripheld ontwikkelt. Eventueel wordt hij bijgestaan door een verhalenschrijver (scenarist). Stripfiguur en tekenaar zijn vaak levenslang aan elkaar verbonden. In de comic-book industrie gaat het echter vooral om de produktie van superheldendom. Men gaat daar niet jaren zitten wachten of er nog een nieuw Kuifjeverhaal uit de inspiratie van de tekenaar loskomt. Elke maand moet er een vaste dosis Superman of Batman op de markt komen. Als de tekenaar dat niet op kan brengen worden er anderen ingeschakeld. Zo ontstaat er een nog veel sterkere arbeidsdeling in de stripproduktie dan wij die kennen. Bij de comic-books zijn momenteel al snel zes of zeven mensen betrokken. De uitgever (editor) maakt een opzetje, de scenarist (writer) schrijft een verhaal, een tekenaar (artist) maakt de eerste tekeningen (lay-outs), die door een andere tekenaar (inker) worden geïnkt. Daarna wordt de zaak door aparte personen geletterd (letterer) en ingekleurd (colorist), waarna de kleurscheiding aan thuiswerkers wordt uitbesteed (separator). Dit laatste werk kan tegenwoordig ook door een zgn. laser scan color separator gedaan worden. Automatisering in de comic-book industrie. Ook is de relatie van de tekenaar en de andere medewerkers met de stripfiguur of met een bepaalde serie erg los. Een nieuwe serie wordt vaak door één van de betere tekenaars begonnen. En als die dan is aangeslagen neemt een minder bekende het over. Zoiets gebeurt bij ons ook wel eens, maar dan vaak op initiatief van de tekenaar en niet van de uitgever.

Tekenaars

De tekenaars zijn in de Amerikaanse stripwereld dus wat minder zeker dat het succes van hun stripheld ook op hen terugslaat. Natuurlijk kent iedereen Alex Raymond en Carl Barks, zij het sinds kort. Zij zijn door hun stripkreaties erg beroemd en erg rijk geworden. Maar Flash Gordon en Donald Duck worden allang door anderen getekend. En Barks mag geen Duck-schilderijen maken, omdat het copyright van de stripfiguur bij de industrie berust en niet bij te tekenaar. Naast tekenaars die door hun strips beroemd zijn geworden, zijn er ook vele te noemen, die ondanks het succes van hun stripfiguur onbekend en arm zijn gebleven. Dat is de keerzijde van het vankrantenjongen-tot-miljonair-verhaal. Een stripfiguur als Superman heeft in de loop der jaren miljoenen dollars opgebracht voor de industrie. De Superman-film die onlangs in roulatie is gebracht zal waarschijnlijk het hoogste bedrag opbrengen dat ooit door een film gehaald is. Maar de rechten die voor het gebruik van de hoofdfiguur betaald zijn, vloeien in de kas van National Periodicals, de stripmaatschappij die Superman in zijn pakket heeft. De makers van Superman, Joe Shuster en Jerry Siegel, leefden tot voor kort in kommervolle omstandigheden. Er was een persoonlijke aktie van Neal Adams, de belangrijkste initiatiefnemer van de 'Comics Guild', voor nodig om hen van een onbezorgde oude dag te kunnen laten genieten.

Krisis in de comic-book industrie

Het gaat niet goed met de comic-book industrie. Tenminste als je dat afmeet aan de verkoopcijfers. En iets anders is niet belangrijk in Amerika. In de jaren vijftig verkocht National Periodicals (DC) soms wel vijf miljoen comic-books per maand. De verkoopcijfers zijn met name de laatste jaren sterk teruggelopen. Zo liep tussen 1974 en 1977 de oplage van *Batman* terug van 193.000 tot 159.000 per maand, en van *Action Comics* van 237.000 naar 186.000.
De industrie heeft nog al paniekerig gereageerd op deze ontwikkeling. In een steeds sneller tempo worden sommige series stopgezet. DC heeft zijn aantal titels sterk beperkt. In antwoord op de door de maatschappij zelf gelanceerde DC-explosie, praten de stripfans nu wat schamper over de DC-implosie. Men zoekt het nu in andere formaten (magazines) en andere prijzen (dollar-comics). Door dit alles lijken de rechten van de stripmakers nog verder op de tocht te komen te staan dan al het geval was. Enkele van de betere tekenaars hebben zich allang aan het juk van de industrie weten te onttrekken door eigen studio's op te richten of hun werk in eigen beheer te gaan uitgeven (Neal Adams, Wallace Wood). Sommigen hebben het stripbedrijf de rug kunnen toekeren, omdat hun naam als kunstenaar inmiddels ook buiten de stripwereld gevestigd was (Frank Frazetta, Carl Barks, Barry Smith en Berni Wrightson). Maar voor de grote groep geldt, dat

hun afhankelijkheid van de stripmaatschappijen er in deze benarde tijden alleen maar groter op wordt. Wie met stripmaken in Amerika zijn brood wil verdienen, moet zich verkopen aan de stripmaatschappijen. Men wordt steeds meer een huurtekenaar, die van vandaag op morgen vervangen kan worden door een ander, en geen rechten kan laten gelden op zijn artistieke produkten.

Copyright

Tot voor kort waren de rechten van kunstenaars op hun eigen werk in de Amerikaanse wet onduidelijk geregeld. Een artiest, of het nu om een schrijver of om een striptekenaar ging, had geen copyright op zijn werk, tenzij hij dat uitdrukkelijk liet vastleggen. Vaak was onduidelijk welke rechten hij nu precies aan de uitgever verkocht. Sommige uitgevers hadden dat goed in de gaten en verwierven zo gemakkelijk het copyright op stripverhalen. Zo verwierf William Gaines (uitgever van *Mad*) in de jaren vijftig het copyright van de inmiddels beroemde EC-strips (*Weird Science* e.d.). Momenteel worden de originele tekeningen van deze strips in Amerika openbaar geveild. De opbrengsten lijken gigantisch te worden: meer dan $2000 voor 6 tot 8 platen 'original arts'. Of de oorspronkelijke tekenaars, voor het merendeel overigens niet in behoeftige omstandigheden (Wood, Kurtzman, Williamson, etc.), iets van dat geld zullen zien, hangt volledig af van de goede wil van William Gaines. Rechten kunnen zij niet laten gelden.

Op 1 januari 1978 is in Amerika een nieuwe copyrightwet van kracht geworden, waarmee men dit soort zaken wat beter wil regelen. Het bezit (copyright) van het originele werk komt bij de maker(s) te berusten. Daarnaast is echter de mogelijkheid geopend van 'work made for hire'. Dat wil zoveel zeggen als: de kunstenaar verhuurt zichzelf aan een baas om een opdracht uit te voeren. In dat geval berust het bezit en het copyright bij die baas. Het is duidelijk dat de gang van zaken in de comic-book-industrie het meest past bij deze tweede mogelijkheid. Alleen wordt dat nu uitdrukkelijk wettelijk vastgelegd.

Contracten

Op grond van deze wet zijn de stripmaatschappijen er toe overgegaan om hun contracten met stripmakers aan te passen. Tot nu toe bleef het meestal vaag wat de tekenaar nu precies aan de maatschappij verkocht. Maar het kwam meestal wel op hetzelfde neer, nl. de verkoop van alle rechten. Berni Wrightson en Mike Kaluta, onlangs in Nederland ter gelegenheid van het uitkomen van het boek 'The Studio', zeiden het desgevraagd aldus: 'Alle stripmaatschappijen gaan op dezelfde manier te werk. Ze kopen de volledige rechten op je werk. Alleen zijn ze daar onduidelijk in. Ze vertellen het je bij de onderhandelingen niet precies, met uitzondering van James Warren (Creepy, Eerie en Vampirella). Alleen al daarom kun je beter voor Warren werken. Hij betaalt overigens ook iets beter. Maar DC is geen haar beter dan Marvel. Alleen richt alle kritiek zich nu op Marvel, omdat zij in hun nieuwe contracten zo onbeschaamd duidelijk zijn hoe de zaken in feite liggen.'

Het Marvel-contract

In de comic-book industrie is Marvel (Conan, Spiderman) momenteel de grootste maatschappij. Daarna volgen Gold Key (Duck) en DC. Als eerste reageerde Marvel op de nieuwe wet door aan zijn mede werkers nieuwe contracten voor te leggen, waarin duidelijk stond, dat de werkzaamheden voor Marvel als 'work made for hire' beschouwd moest worden. Met name dit contract was voor een aantal artiesten aanleiding om in opstand te komen. Met name Neal Adams, die er al eerder blijk van had gegeven zich te willen inzetten voor maatschappelijke wantoestanden, ook in zijn strips (*Green Lantern & Green Arrow*), kwam in verzet. Hij riep de stripmakers middels een bewerkt Marvel-contract op tot een vergadering over deze kwestie. Tevens formeerde hij een groep van stripmakers om te kijken of er een soort vakbond opgericht kon worden om voortaan de onderhandelingen met de stripmaatschappijen te voeren.

EVIL EVIL EVIL EVIL
EVIL WORK FOR HIRE EVIL
EVIL EVIL

FREELANCER. Have you seen the slimy words lately "work for hire"? Think hard. Perhaps on a piece of paper you have been asked to sign? DON'T SIGN IT!

Unless you are bound and determined to do what Jerry Siegal and Joe Shuster did in 1938: give away all your rights to your work forever..for no reason.

We freelance artists are about to get a royal screwing by those three words.

Even though there is a NEW COPYRIGHT LAW made to protect ARTISTS...PUBLISHERS have found the loophole...and because we artists and writers haven't got the sense to protect ourselves by consulting lawyers...and because all publishers have highly-paid law advice...we are going to be taken for the fools we are!

A new copyright law? That's right! (Say, can I depend on you to read and absorb what I'm about to talk to you about? Good. Okay, here goes).

Under the NEW law...in a contract with you as a FREELANCER, the publisher can no longer insist on ALL RIGHTS. You got that? They can't, by law, have ALL RIGHTS. YOU have ALL RIGHTS as author! You can sell, by contract, SPECIFIC rights, which are to be clearly defined in your contract or purchase order. (Example: if they buy first and second book rights and reprint rights and foreign book rights; you still own poster rights, newspaper syndicate rights, tatoo [sic] rights, hardback book rights, merchandise art rights, etc, etc. Get it?) As long as you are referred to as a FREELANCER, you and your creations are protected by law!

The law says your creation is YOURS...unless...yes, unless you allow yourself to be referred to as "work for hire".

"Work for hire". This puts you into the category of plumber. They buy your time! You are a part-time factory piece-worker...all you do belongs to them because you are being bought! (Letterers and inkers who work directly for the company on top of another person's art may validly find themselves in the "work for hire" category, but writers, pencillers, and in some cases inkers who work directly with their pencillers are AUTHORS and therefore freelancers!)

You MUST NOT be referred to in any contract or purchase order as "work for hire". Burn it into your brain! You are a FREELANCER! An author! A FREELANCER!

What to do:

1) Refuse to sign, UNDER ANY CONDITION, any agreement which refers to you as "work for hire"!!!
2) If you are handed an agreement in which you are referred to as "work for hire", simply cross out (and initial the change) those words and replace them with the word FREELANCER. Then ask to have the rights being purchased carefully delineated.
3) PULEESE talk to a lawyer...if not, talk to your fellow freelancers. Understand any contract or purchase order CAN be changed in part or in whole; remember, YOU are one-half on that contract and it should have been half-written by you.
4) Remember this: everytime [sic] a pro freelancer signs away his rights in a work-for-hire contract he is allowing HIS NAME to be used to PRESSURE other freelancers into complying with this outrageous theivery [sic] by the publishers.
5) This, above all remember: a lot of people fought for this new copyright law for US. If it doesn't help us we'll know who to blame.

Neal Adams

DON'T SIGN THIS CONTRACT!! YOU WILL BE SIGNING YOUR LIFE AWAY!!

AGREEMENT made this day of 19 by and between

(herein "Supplier") and the Marvel Comics Group, a division of Cadence Industries Corporation, 575 Madison Avenue, New York, New York 10022 (herein "Marvel").

WHEREAS, MARVEL is in the business of publishing comic magazines under the name and style of the Marvel Comics Group, and

WHEREAS, SUPPLIER is desirous of having MARVEL consider it commission either written material or art work as a contribution to the collective work known as the Marvel Comics Group, and

WHEREAS, MARVEL has informed SUPPLIER that MARVEL does on occasion commission such written material or art work on an employee-for-hire basis as such is defined pursuant to the Copyright Act of 1976, as such may be revised, amended, supplemented or superseded.

NOW, THEREFORE, the parties hereto hereby agree as follows:

In consideration of MARVEL commissioning and ordering from SUPPLIER written material or art work and paying therefor at the rate MARVEL customarily pays for such work, as such rate may be changed from time to time, SUPPLIER hereby acknowledges, agrees and confirms that any and all work, writing, art work material or services (herein the "Work") which have been or are in the future created, prepared or performed by SUPPLIER for the Marvel Comics Group have been and will be specially ordered or commissioned for use as a contribution to a collective work and that as such Work was and is expressly agreed to be considered a work made for hire under the Copyright Act of 1976 and as the same may be revised, amended, supplemented or superseded.

SUPPLIER expressly grants to MARVEL in perpetuity all rights of any kind and nature in and to the Work and agrees that MARVEL is the sole and exclusive copyright proprietor thereof having all rights of ownership therein and thereto as if MARVEL were the sole author thereof. SUPPLIER agrees not to contest MARVEL's exclusive, complete and unrestricted ownership in and to the Work.

In addition, SUPPLIER grants to MARVEL the right to use SUPPLIER's name and likeness in connection with the Work, and the advertising thereof, but in no event shall SUPPLIER be deemed to be endorsing a commercial product without first having obtained SUPPLIER's express written consent.

This Agreement shall be binding upon and inure to the benefit of the parties hereto and their respective heirs, successors, administrators and assigns.

IN WITNESS WHEREOF, the parties hereto have executed this Agreement as of the date first above written.

URGENT!!

Supplier

Marvel Comics Group, a division of Cadence Industries Corporation

by_____ by_____

COMICS CONTRACT MEETING SUNDAY MAY 7, 9 E. 48th ST THIRD FLOOR 4:00 P.M.

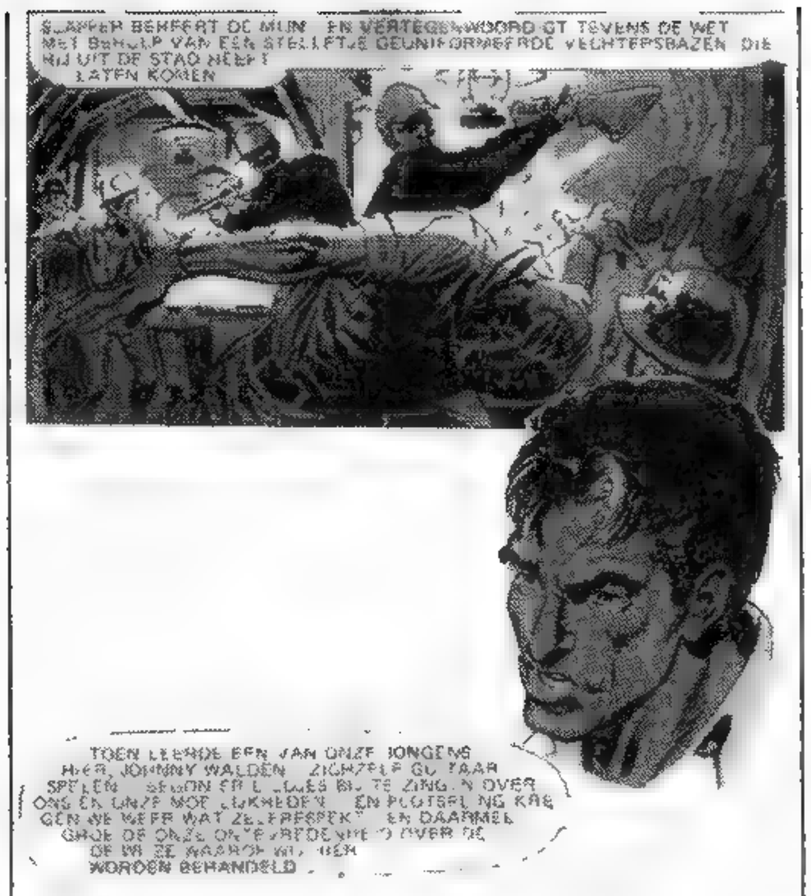
TOEN LEERDE EEN VAN ONZE JONGENS
HIER, JOHNNY WALDEN ZICHZELF GO VAAR
SPELEN
ONS EN ONZE MOE
GEN DE MEER WAT ZE VERSPREK
GROEP OF ONZE ONTEVREDENHEID OVER DE
OF WE ZE WAARDIG WILLEN
WORDEN BEHANDELD

Neal Adams: creativiteit voor oplossing maatschappelijke wantoestanden
copyright © 1971 National Periodicals

Stripgilde

Ook in het verleden is al eens geprobeerd om zoiets als een vakbond of gilde voor stripkunstenaars op te richten. Zo richtte Burne Hogarth (Tarzan) aan het eind van de jaren 40 een stripgilde op. In 1971 kwam de 'Academy of Comic Book Arts' (ACBA) op initiatief van Marvelbons Stan Lee tot stand. Vooral in dit laatste geval ging het in eerste instantie om een vereniging voor de promotie van het stripmedium, en om het verkrijgen van een officiële erkenning als kunstvorm. Dat zou immers de industrie ook geen windeieren leggen. Vakbondsaktiviteiten in de zin van het opkomen voor de betaling en de arbeidsvoorwaarden werden niet voorzien.
Het nieuwe initiatief, de **Comic Book Artists Guild**, heeft deze bedoeling wél, gezien het eigen ontwerp voor een contract en de vaststelling van richtprijzen, zoals die op de genoemde vergadering door de initiatiefnemers werd gepresenteerd. Het verloop van deze vergadering liet echter een grote verdeeldheid zien onder de artiesten. Misschien is het voor een aantal goede tekenaars mogelijk om strips te maken buiten de comic-book industrie om en dan toch een behoorlijke boterham te verdienen. Neal Adams is er bijvoorbeeld één van. Maar voor het merendeel van de tekenaars en zeker voor de andere mensen die bij de stripproduktie betrokken zijn, valt er niet buiten de grote maatschappijen om te werken. Daarbij komt dat het moeilijk is om het bezit en het copyright van strips vast te leggen wanneer er zo'n sterke arbeidsdeling bestaat. Wat voor rechten hebben de letteraar en de inkleurder op het originele werk? Moeten de tekenaar en de 'inker' de platen onderling verdelen? Neal Adams zelf maakte de onderlinge solidariteit er niet beter op door de aktiviteiten van de Guild te willen beperken tot de schrijvers en de tekenaars, en misschien de inkers. Dus toch weer een beperking tot het meer kreatieve gedeelte van het stripmaken. Bovendien werd de gang van zaken op de vergadering ernstig verziekt door Jim Shooter, editor in chief voor Marvel, die als medekunstenaar binnenkwam, maar in de diskussies duidelijk partij trok voor zijn broodheer. Zonder dat men tot afspraken kon komen liep de zaak af. Wat de geboorte van een stripvakbond had moeten worden, werd een doodgeboren kindje. Na een jaar zeggen de meeste stripmakers nog nooit of niets meer van de Guild gehoord te hebben. Er moet een werkkommitee bestaan, maar sommige leden weten niet eens of ze daar wel of niet inzitten. Veel tekenaars motiveren hun besluiteloosheid met te zeggen dat de Guild te vroeg kwam; waar ze op wachten blijft echter onduidelijk.

Weirdworld

Toch heeft de hele beweging rond de nieuwe copyrightwet en de nieuwe 'work made for hire'-contracten wel belangrijke gevolgen gehad. Jack Kirby, jarenlang de meest invloedrijke tekenaar in de Marvelstal, weigert nog steeds op het contract te tekenen. Hij overweegt om de stripwereld te verlaten en op een andere manier illustratief bezig te zijn. Ook rond de belangrijkste Amerikaanse stripproduktie van 1979, *Warriors of the shadow realm*, een vervolg op de prachtige *Weirdworld*-comic (Marvel Premiere 38) hebben zich problemen voorgedaan. Marvel wil met deze produktie bij de harde sprookjestrend rond Tolkiens *Ban van de Ring* aansluiten. De tekenaar van de oorspronkelijke *Weirdworld*-strip, Mike Ploog, zou een 60-platen verhaal tekenen dat in twee magazines zou verschijnen. Toen het verhaal half af was en Marvel erg enthousiast, kwam het contractprobleem aan de orde. Ploog weigerde te tekenen en Marvel weigerde uitzonderingen te maken. Het projekt werd opnieuw gestart met de Marveltrouwe John Buscema als tekenaar. Inmiddels is zijn versie in drie magazines verschenen en het resultaat is (helaas?) prachtig. Maar er bestaat dus nog een gedeeltelijke tweede versie die nog mooier moet zijn! Alleen de rechten van de titel en van sommige figuren in deze versie berusten op grond van afspraken in het ver-

COMIC BOOK CREATORS GUILD May 15, 1978

RECOMMENDED PAYMENT RATES

The following rates of payment are recommended for work performed under contracts, agreements or purchase orders from Comic Book and Magazine Publishers as of May 15, 1978.

FEES FOR FIRST NORTH AMERICAN PUBLICATION RIGHTS*

Art Work, per page	$ 300 00
Script, per page	100 00
Lettering, per page	40 00
Coloring, per page	70 00

FEES FOR FOREIGN FIRST PUBLICATION RIGHTS

25% of the fees for first North American Publication rights

FEES FOR REPRINTS

50% of the fees for first North American Publication rights.

All work used by Comic Book and/or Magazine Publishers under licensing agreements of any sort shall result in a payment to the Talent equal to the payment for the first North American Publication Rights.

THE COMIC BOOK CREATORS GUILD

THE LORD OF TYNDALL'S QUEST
THAT'S IT— THE SHRINE, IT MUST BE!
WHERE ELSE IN THIS SMALL PART OF LOWER MIDGARD THE MUCK THE HEART OF EVIL—?
ALL THAT'S LEFT IS TO GO DOWN AND SLAY THE HEART— THUS RIDDING WEIRDWORLD OF THE MIGHT MARAUDER AND ALL THE OTHER MONSTERS WHICH PREY UPON THE INNOCENT.

leden bij Marvel, zodat we het wel nooit te zien zullen krijgen. It's a weird, weird world!

Weirdworld van Mike Ploog
copyright © 1977 Marvel Comics Group

Weirdworld door John Buscema

Eendracht maakt macht:

het Vlaamse onafhankelijke stripgilde

Samen sta je sterk, dat is bekend. Dat geldt voor alle groeperingen die bepaalde belangen gemeen hebben, dus ook voor striptekenaars. Enkele jaren geleden is er een poging geweest van een aantal Nederlandse tekenaars om zich aaneen te sluiten in een vakbond, maar die poging is in het slop geraakt. De Belgen zijn kennelijk minder individualistisch, want bij hen is het wèl gelukt: sinds eind 1978 bestaat daar het *Vlaamse Onafhankelijke Stripgilde*, dat zich inzet voor de belangen van de stripauteur in het algemeen en voor dat van zijn leden in het bijzonder.

De striptekenaar is een vogelvrije kleine zelfstandige. Hij moet al zijn zaken zelf regelen en aangezien niet iedereen die artistiek begaafd is, tegelijk ook over zakeninstinkt beschikt, loopt menige tekenaar het risiko in een financiële chaos verzeild te raken, door een minder betrouwbare uitgever belazerd te worden en door ziekten of ongelukken in het armenhuis te belanden. Daarom is het een zinnige zaak om bij elkaar steun te zoeken en zich gezamenlijk sterk te maken voor de verdediging van de geldelijke en andere belangen van de stripauteur. En dat is nu dus in Vlaanderen gebeurd.

Op 22 november 1978 heeft de oprichtingsvergadering plaatsgevonden, in aanwezigheid van twintig Vlaamse tekenaars, terwijl Franquin en Delporte als waarnemers van de Franstalige kollega's morele steun verleenden. Besloten werd een *Beroepsvereniging* op te richten, een wettelijk erkend lichaam dat handelend kan optreden ter verdediging van de beroepsbelangen van de stripauteurs gezamenlijk en van iedere auteur apart. Tegelijk werd een bestuur gekozen, bestaande uit *Marc Sleen, Arthur Berckmans, Hector Leemans, Jean-Pol Vanderbroeck* en *Kris de Saeger*, onder voorzitterschap van *Eddy Ryssack*.

Het Gilde heeft een indrukwekkende lijst doeleinden opgesteld. Een kleine greep: het vastleggen van de positie van de stripauteur en van zijn rechten en plichten tegenover derden; het opstellen van een basiskontrakt met uitgevers; de bestudering van het verminderen van risiko's van auteurs d.m.v. bijvoorbeeld kollektieve verzekeringen; het onderhouden van kontakten met officiële instanties als ministeries; het opstellen van een copyrightregister en het beschermen van copyright; het verlenen van assistentie bij kulturele manifestaties als tentoonstellingen en speciale uitgaven; bemiddeling bij het verkrijgen van juridische bijstand.

U ziet het: prima plannen om de zwakke sociaal-ekonomische positie van de striptekenaars te verbeteren. Met de oprichting van het Gilde zijn de Belgische stripauteurs hun Nederlandse kollega's (die overigens ook lid kunnen worden van het Gilde) dus een stap voor. Maar misschien kan hun initiatief een lichtend voorbeeld zijn voor de tekenaars in Nederland om de plannen van zes jaar geleden weer op te nemen en ook hier te komen tot de oprichting van een vakbond, al dan niet in nauwe samenwerking met het Vlaamse Onafhankelijke Stripgilde.

Rob van Eijck

Het Stripgilde in vergadering bijeen

JACQUES TARDI

door Ernst Pommerel

over een striptekenaar en zijn werk

Na de vier delen omvattende reeks *De fantastische avonturen van Isabelle Avondrood* bracht uitgeverij Casterman dit jaar een nieuw album van Tardi uit: *Vaarwel Morgendauw, vervolgd door Het gebroken Geweertje*. In dat album worden die twee al wat oudere verhalen op twee bladzijden aan elkaar gepraat door een figuur, die zonder enige twijfel de schrijver van die verhalen is – of beter: de verteller. Dat blijkt uit al zijn uitspraken, vooral die op blz. 49. Hij richt zich wat verontschuldigend tot de lezer en legt behalve tussen de twee delen van het album ook verbanden met 'de zaak van de mummies van het Louvre en Isabelle Avondrood' – niet de énige verbanden die tussen de verschillende verhalen van Tardi te leggen zijn. Dat zal dan ook in het onderstaande artikel blijken, na wat nadere informatie over Jacques Tardi zelf; een aanvulling op de introductie die Hans van den Boom in *Stripschrift* nr. 89 van mei 1976 verzorgde.

Het oude verhaal

Jacques Tardi (op 30 augustus 1946 geboren in Valence, Frankrijk) zegt altijd al gek te zijn geweest op strips. Het is het oude verhaal van een jongetje dat op *Kuifje* geabonneerd was, altijd strips zat te lezen en er zo door gefascineerd werd dat hij later ook striptekenaar wilde worden. Hij was erg onder de indruk van tekenaars die hun verhalen voorzagen van met precisie getekende achtergronden. Jacobs, Hergé... Het was de tijd van *Raket naar de Maan* en *Mannen op de Maan*. De maanraket met die rode en witte ruiten heeft een onuitwisbare indruk op hem gemakt.

Als jongetje kwam hij vaak bij zijn oma; die kocht geen strips voor hem, maar gelukkig was er een buurjongetje dat hem onder het hek door Kuifjes gaf. Later kreeg hij *Robbedoes* en hij herinnert zich nog heel goed *De Roof van de Marsipulami*; daar komt een scène in voor, waarin de dompteur in een circus zijn leven geeft voor de Marsipulami – dat vond hij geweldig. Zijn grootmoeder kocht merkwaardig genoeg op een gegeven moment – ze kon die grote neuzen in het karikaturale genre absoluut niet waarderen – *Alex de onversaagde* voor hem, omdat ze de tekeningen heel wijs en onberispelijk vond. Regelmatig mocht hij in zijn Alex zitten lezen. Dat waren zijn eerste contacten met het beeldverhaal.

Zonder enige interesse maakte hij later zijn schoolopleiding af, waarna hij vier jaar de Akademie voor Schone Kunsten in Lyon en vier jaar de 'Ecole des Arts décoratifs' in Parijs volgde.

Op die Akademie voor Schone Kunsten leerde hij van een van zijn docenten eerst lijnen te tekenen en daarna daar met penseel volume aan te geven. Vanaf dat moment werd het werk van Hugo Pratt toegankelijk voor hem en daardoor besefte hij ook dat je met die manier van tekenen heel goed strips kunt maken. Pratt maakte een soort ontspannen indruk op hem, terwijl de Belgische tekenaars allemaal juist heel precies tekenden. Veel Italiaanse tekenaars hebben trouwens invloed op hem gehad, vooral de allebei nogal schetsmatig tekenende Battaglia en Toppi. Later wist hij zich van die invloeden los te maken.

Morgendauw

Toen hij die opleidingen achter de rug had, kon hij bij *Pilote* beginnen. Toch had hij al direct problemen met hoofdredacteur Goscinny. Die vond Tardi's *Un épisode banal de la guerre des tranchées* voor zijn blad te gewelddadig en te anti-militaristisch. (Het verscheen toen in het dag-

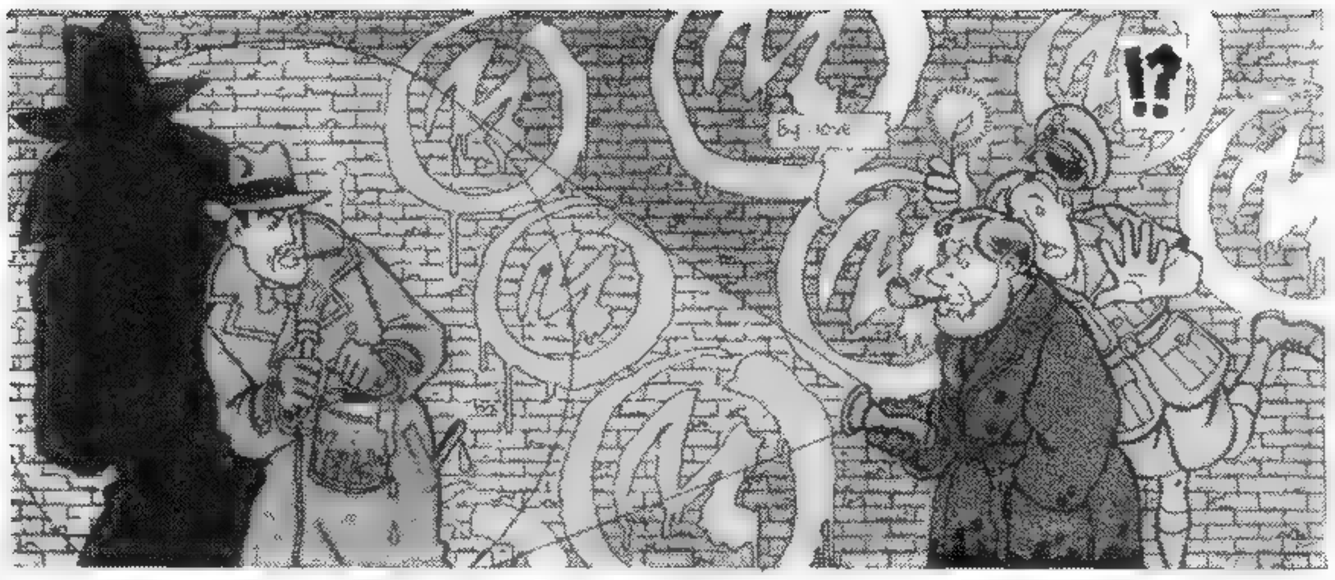

Tardi's versie van Het gele Teken van E P Jacobs

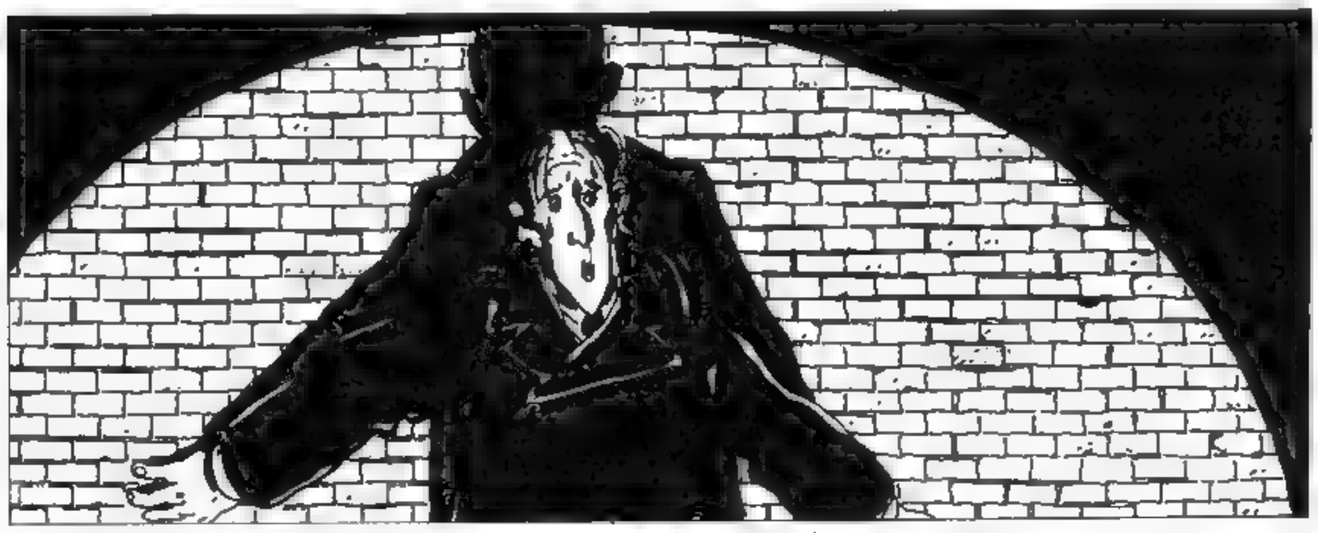

het slachtoffer in La Bascule à Charlot: monsieur Choumacher

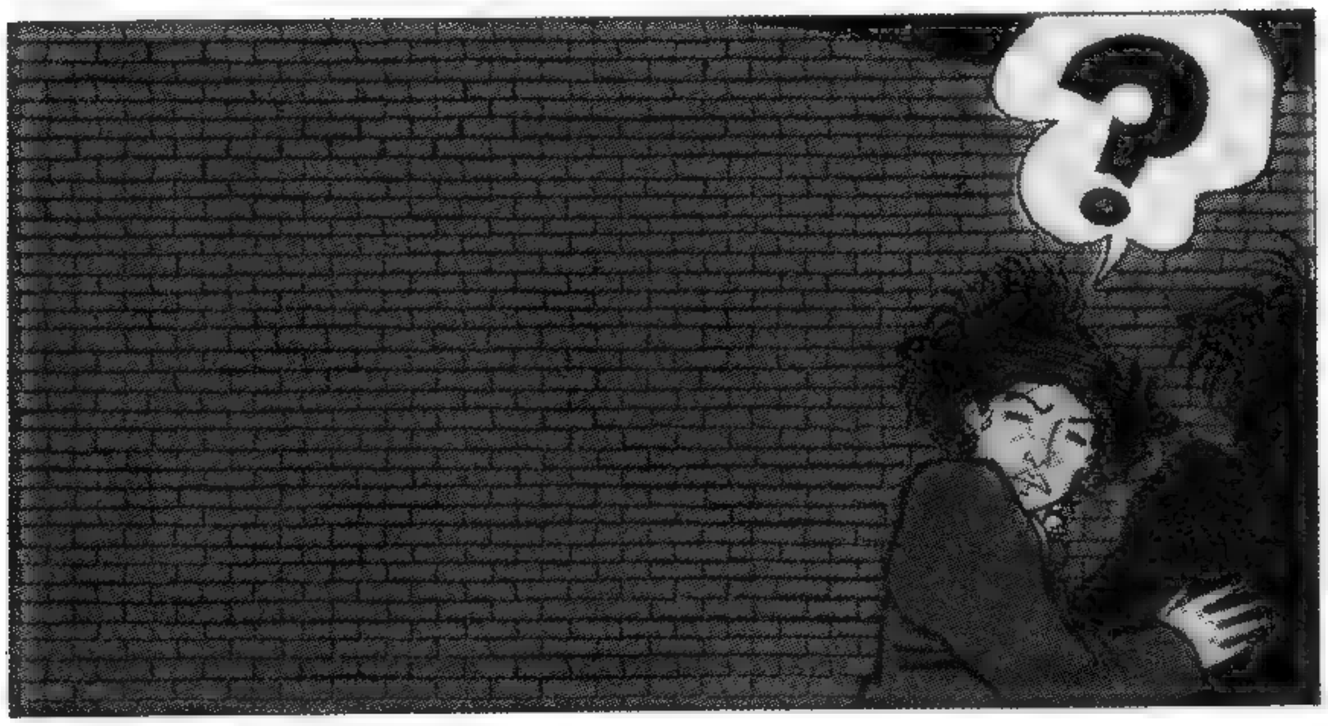

Isabelle Avondrood

blad *Libération* – en het werd herdrukt in *Stripschrift* nr. 89). Hij maakte een aantal korte verhalen over Pilote, die trouwens onlangs zijn gebundeld (*Tardi*. uitg. Pepperland, Brussel). Hij werkte daarvoor met verschillende scenaristen, wat hem maar matig beviel; het liefst werkte hij toen alleen.

Met Pierre Christin maakte hij *'Rumeurs sur le Rouergue,* een verhaal dat als een deel uit de reeks *een eigentijds sprookje* beschouwd kan worden. Tardi besefte toen echter, dat juist dat eigentijdse hem niet zo lag.

Eind 1972, begin '73 verscheen in *Pilote* zijn eigen verhaal *Adieu Brindavoine (Vaarwel Morgendauw).* Er verscheen een artikeltje over in *Phénix*, maar verder kwamen er nauwelijks reakties op het verhaal – en Tardi kreeg de indruk dat Goscinny dat wel best vond. Ook toen Dargaud het verhaal daarop als album publiceerde, had het weinig succes. Tardi wijt dat aan gebrek aan promotie-aktiviteiten. Voor hemzelf was het maken van dat verhaal wél belangrijk. Vooral na het werk aan

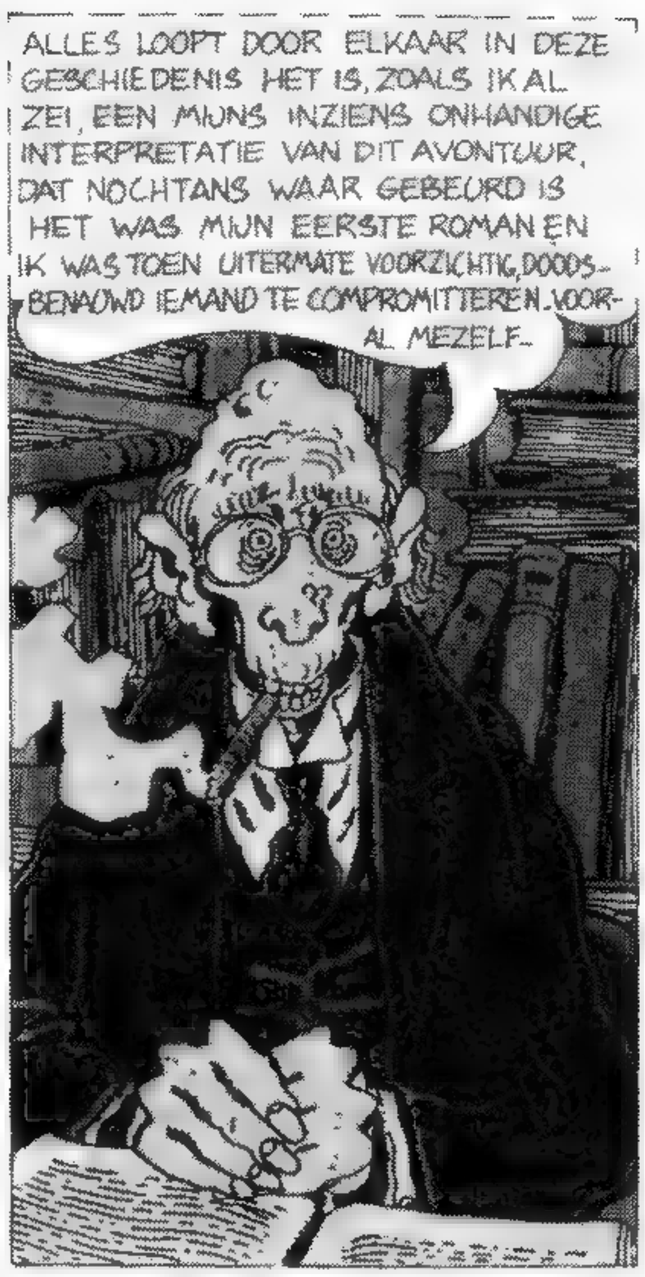
ALLES LOOPT DOOR ELKAAR IN DEZE GESCHIEDENIS HET IS, ZOALS IK AL ZEI, EEN MIJNS INZIENS ONHANDIGE INTERPRETATIE VAN DIT AVONTUUR, DAT NOCHTANS WAAR GEBEURD IS HET WAS MIJN EERSTE ROMAN EN IK WAS TOEN UITERMATE VOORZICHTIG, DOODS- BENAUWD IEMAND TE COMPROMITTEREN, VOOR- AL MEZELF-

Le Rouergue, wat hij vervelend had gevonden, maakte hij Brindavoine met erg veel plezier. Moeilijkheden

Rumeurs sur le Rouerge

op het grafische vlak ging hij niet uit de weg. Achteraf gezien vindt hij wel wat bezwaren aan het verhaal kleven. In Iron-city heeft hij een aantal scenes moeten laten vallen omdat hij anders bladzijden tekort zou komen; hij had van tevoren geen paginaindeling gemaakt.

De IJsdemon

In datzelfde jaar verscheen *Le démon de glaces* (verschijnt binnenkort als *De IJsdemon* bij uitg. Panda). Hans van den Boom wees al op de Jules Verne-sfeer in de verhalen van Isabelle Avondrood, maar in dit verhaal komt die sfeer ook heel sterk tot uitdrukking in de als gravures aandoende tekeningen. (De hoofdpersoon, Serge Lommerrijk, scheept zich in hoofdstuk V van het verhaal samen met een Franse wetenschappelijke expeditie nota bene in op een schip dat de 'Jules Vernez' heet!) Een korte bespreking van de Nederlandse versie van dit album zal ongetwijfeld in Stripschrift volgen. Hier wil ik volstaan met erop te wijzen dat Tardi in dit – zeer arbeidsintensieve – verhaal de aandacht wilde vestigen op de gevaren van bacteriologische oorlogsvoering. Hij was wat teleurgesteld over het feit dat de Franse kritiek daar geen enkele aandacht aan heeft besteed, net zo min als aan het tweeslachtige karakter van Serge Lommerrijk.

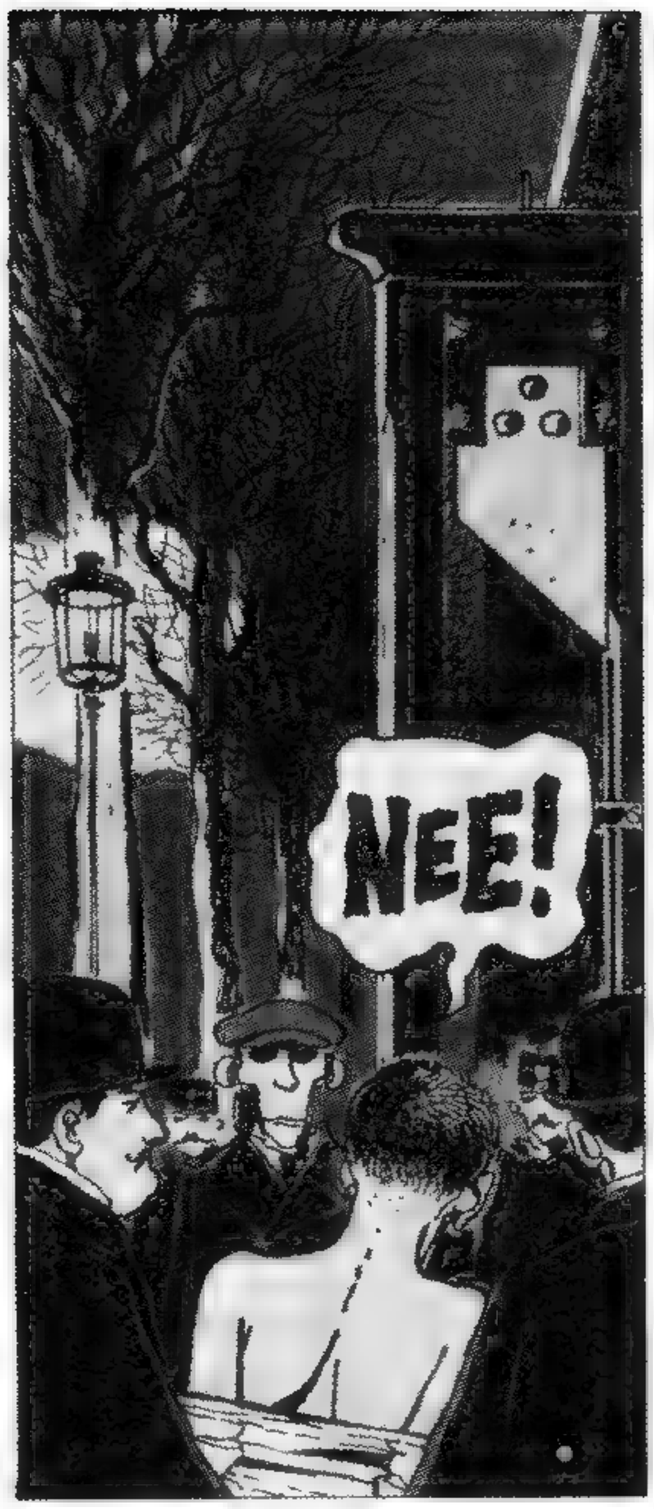

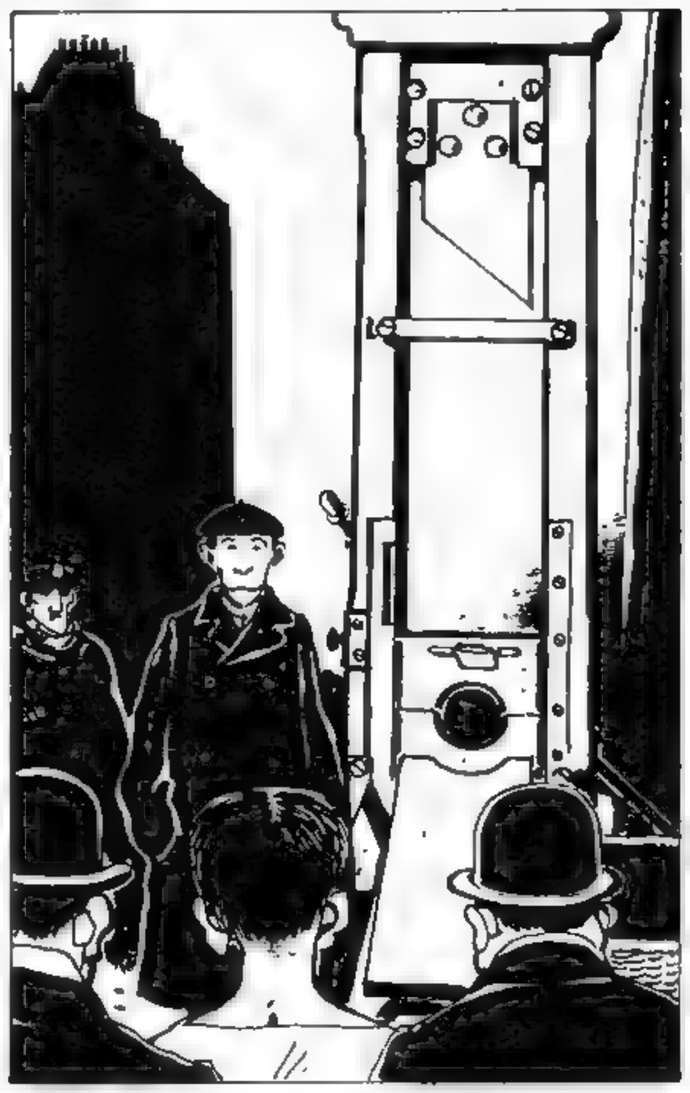

uit: La Bascule à Charlot

Isabelle Avondrood

In 1976 begon Jacques Tardi met *De fantastische avonturen van Isabelle Avondrood*. Aanvankelijk dacht hij dat het verhaal drie albums zou gaan omvatten, maar geleidelijk aan ging het er op lijken dat hij er wel een stuk of zeven albums van zou kunnen maken. Zelfs toen hij aan het vierde album, *Maanzieke Mummies*, bezig was, was hij daar nog van overtuigd. Maar na vier albums had hij er geen plezier meer in, het was hem teveel een sleur geworden, hij had het gevoel in een kringetje rond te draaien. Vandaar Isabelle's gruwelijke einde... althans: dat deed het zinnetje '... Toen stierf Isabelle' vermoeden. Maar tot veler verbazing vertelde Tardi in (*A Suivre*) nr. 15 van maart 1979, dat hij Maanzieke Mummies eigenlijk liet eindigen met een vraagteken, zodat hij – mocht hij daar toch weer zin in krijgen – Isabelle weer tot leven kan brengen.

Op het moment dat hij de reeks stopzette, besefte Tardi dat zo'n reeks voor een uitgever een buitenkansje is, maar voor de tekenaar zelf een dwangbuis. Maar het getuigt van een zekere durf om met zo'n reeks te stoppen.

Toch heeft de Isabelle Avondrood-serie ook een ander verhaal tot gevolg gehad. In *Isabelle en het Monster* dreigt Marcel Minime op blz. 37 onthoofd te worden, maar hij wordt door de pterodactylus onder de guillotine vandaan getrokken. Toen Tardi met die scene bezig was, besefte hij dat er met die guillotine nog best wat te doen was, maar hij kon dat niet in dat verhaal kwijt. Voor het Franse blad *Charlie* maakte hij daar het verhaal *La bascule à Charlot* van, waarin de guillotine zijn werk wél doet. (Ook dit verhaal is opgenomen in de bundeling *Tardi* van uitg. Pepperland.)

dood of niet?

Eerste Wereldoorlog

De hierboven genoemde verhalen die door Tardi getekend én geschreven zijn, spelen zich allemaal af in het begin van deze eeuw. Een uitzondering is *De IJsdemon* (nov. en dec. 1889), maar voor de anderen gaat 't wel op: *Un épisode banal de la guerre des tranchées* (nov. 1916), *Vaarwel Morgendauw* (mei 1914), *Het gebroken geweertje* (nov. 1914), *Isabelle en het monster* (nov. en dec. 1911), *De Demon van de Eiffeltoren* (dec. 1911), *De waanzinnige Geleerde* (jan. 1912), *Maanzieke Mummies* (van maart 1912 tot aan de Eerste Wereldoorlog), *La Bascule à Charlot* is niet gedateerd maar wijkt qua beeld absoluut niet van de andere verhalen af en *La véritable histoire du soldat inconnu*, een in 1975 direct in album verschenen verhaal dat ik nog niet vermeldde, speelt in november 1918, althans: dan eindigt het.

uit: Le Crobard

de Onbekende Soldaat

Tardi geeft op esthetische gronden de voorkeur aan die tijd; hij acht zich bijvoorbeeld nauwelijks in staat moderne auto's te tekenen. Maar al fungeert de periode tot en met de Eerste Wereldoorlog als decor voor de verhalen, de figuren die er in voorkomen zijn wat hun opvattingen betreft helemaal van déze tijd – Isablle Avondrood lijkt me daar een mooi voorbeeld van.

Tardi's voorkeur is geen toeval. Als jongetje was hij diep onder de indruk van een boek waarin de stichtelijke heldendaden van een hondje in de loopgraven werden opgedist. En wat belangrijker was: hij had een Corsicaanse grootvader die als soldaat naar het vasteland gekomen was en hem zonder ophouden herinneringen aan de oorlog ophaalde en vertelde over de gruwelen van de strijd. Daar kon hij toen – en nu nog – soms niet van slapen. Het overkomt hem nu nóg vaak dat hij droomt dat hij langs een muur loopt met daarop een 'ordre de mobilisation géneral'. Van zijn jeugd af wordt hij door deze periode geboeid én beangstigd.

In dat licht moeten ook de avonturen van Isabelle Avondrood gezien worden: ze krijgt te maken met de duistere intriges van sectes, monsters en mummies terwijl op de achtergrond de totale duisternis, één groot bloedbad dreigt...

de auteur

Tardi wijst zelf op verbanden tussen door hemzelf geschreven verhalen. Dat tussen Morgendauw en Isabelle (*Maanzieke Mummies*) stipte ik in de inleiding al aan. In dat Isabelle-album wordt nog een link gelegd: die met *De IJsdemon*. In het ondergrondse gedeelte van de pyramide van Parc Monceau maken achtereenvolgens Louis-Ferdinand Mirliton, Lola Ribbedie, Serge Lommerrijk en Mario Vanilla hun entree. Op blz. 43 verklaart Tardi hun aanwezigheid, waarbij hij van de gelegenheid gebruikt maakt zijn album nog even aan te prijzen. Het portret van de auteur, dat daarbij gaat, lijkt sprekend op dat van de hoofdfiguur uit *La véritable histoire du soldat inconnu*. In het voorwoord van dat boek worden door Pierre Lebedel nog meer verbanden gelegd, die té

Het boek en de auteur

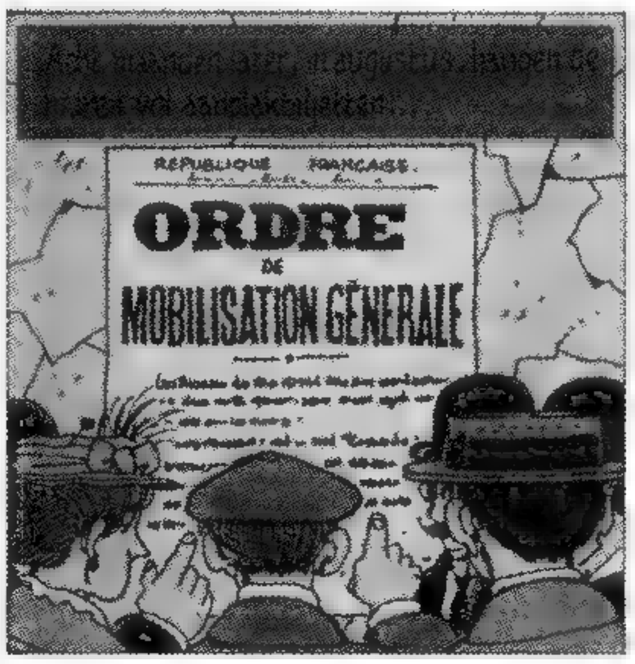

EINDE! JA, MISSCHIEN ZOU JE 'T DAARBIJ MOETEN LATEN. JE PRAAT EN PRAAT MAAR EN DE VOLGENDE DAG HEB JE ALLEEN NOG MAAR DE SMAAK VAN BITTERHEID IN JE MOND. VAN ALLES WAT JE DE VORIGE AVOND HEBT BEWEERD, WIL JE NU AL NIKS MEER WETEN... WAAROM ER DAN NIET EENS EN VOORAL EEN EIND AAN GEMAAKT?... INPAKKEN EN WEGWEZEN EN TOT ZIENS IEDEREEN!

uit: La Bascule à Charlot

Er zijn nog zoveel van dat soort ontmoetingen geweest, bij toeval of via nogal duistere kanalen Ik stelde natuurlijk geen vragen zij praatten wel Ik maakte er een hele tijd later pas een verhaal van
Godzijdank ben ik nooit in hun avonturen verzeild geraakt, in geen enkel avontuur trouwens . Hun onsamen hangende leven fascineerde me Er waren er bij die tegen wil en dank in moeilijke situaties verzeild zijn geraakt, wat ze niet onberoerd heeft gelaten Niet alles wat ze deden hadden ze onder controle en in dat opzicht interesseerden ze me
Ikzelf was veel te bang, dus ik bleef in mijn stoel zitten, achter mijn tafel – soms kreeg ik het idee dat ik een invalide was aan zijn rolstoel geklusterd
Mijn ogen gingen achteruit, mijn geheugen werd vertroebeld door tabak en bovendien had ik de grootste moeite één geheel te maken van wat zij zich van hun woelige leven herinnerden Dus loog ik, wat niet altijd even goed uitviel
...Maar zo verdiende ik mijn brood, al was ik daar niet zo gelukkig mee

Tardi's verteller blikt terug (uit: (A Suivre)

interessant zijn om ze onvermeld te laten. Hij vertelt over de hoofdpersoon, de onbekende soldaat: 'Een van zijn neven, Alexander Morgendauw, een jonge fotograaf met goede vooruitzichten, maakte ongelofelijke dingen mee toen hij stuitte op Otto Lindenberg, oliekeizer en weet ik wat nog meer, en zijn handlangers Klotz en de wrede Olga Vogelsang.

(...) Een andere neef van hem, Serge ge Lommerrijk, de neef van Louis-Ferdinand Mirliton, is net op mysterieuze wijze verdwenen op een expeditie in de Poolzee. Het ziet er naar uit dat de oom van Mirliton en zijn handlanger Mario Vanilla een verschrikkelijke samenzwering op touw hebben gezet om de wereldheerschappij in handen te krijgen. Een zekere Lola Ribbedie (die merkwaardig genoeg sterk op de wrede Olga Vogelsang lijkt) zou hun duivelse plannen ten dele verijdeld hebben. Met welk doel? En de onbekende soldaat dan, zult u vragen? Welnu, volgens de inlichtingen waarover ik beschik zou het gaan om een slechte feuilletonschrijver, die plaatsen van slecht allooi frequenteert, zoals de drijvende bordelen richting Nantes. Zijn vreselijke hoofdpijnen beletten hem echter geenszins een wonderlijk leven vol onverwachte wendingen te leiden.'

Dat blijkt ook wel in het verhaal. Bij een bezoek aan een bordeel wordt hij belaagd door allerlei door hemzelf verzonnen romanfiguren – één grote nachtmerrie. Op de laatste bladzijde van het album ligt hij – in uniform – met kapotgeschoten schedel op de grond. Boven hem de tekst: 'Voor mij kwam op 10 november 1918 een einde aan dat alles in de modder. Ik was niet de schrijver van dit verhaal, maar het was een stuk slechter dan alle verhalen die ik met grote verbeeldingskracht heb verzonnen.' Was de slechte feuilletonschrijver, de man die eindigde als de onbekende soldaat, nu de auteur van *De IJsdemon*?...

Duidelijker liggen de zagen als het gaat om de schrijver die op blz. 49 en 50 van *Vaarwel Morgendauw/Het gebroken geweertje* ten tonele wordt gevoerd. Hij verontschuldigt zich voor zijn weergave van de geschiedenis van Morgendauw en zijn verontschuldigingen lijken sterk op wat Tardi zelf heeft gezegd over dat verhaal. De man is op zijn minst Tardi's alter ego.

Ook in de bundeling oudere korte verhalen korte verhalen praat deze figuur de verhalen aan elkaar. In (*A Suivre*) nr. 15 van maart 1979 komt hij nogmaals opdraven. Hij lijkt daarin terug te blikken op zijn leven. Hij rept nog van figuren als Morgendauw en Otto Lindenberg en begint dan over zijn schrijverschap.

Ik denk dat ik dát één van de boeiende facetten van Tardi en zijn werk vind: dat hij afzonderlijk opgezette episodes ook vele jaren later nog samen weet te voegen – of samenhang weet te suggereren – waardoor het een coherent oeuvre wordt. En dat terwijl zijn verhalen op zich de moeite van het lezen en herlezen al meer dan waard zijn.
Over Jacques Tardi is het laatste woord nog niet gezegd...

geraadpleegde literatuur

– Hans van den Boom: Tardi. In de voetsporen van Jules Verne. in: Stripschrift nr. 89, mei 1976.
– F. Dajlevic en M. Baudez: Tardi. in: Tonic nr. 3, sept./okt. 1977.
– Ph. Mellot en F. San Millan: Entretien avec J. Tardi. in: L'oeil à roulettes nr. 1, okt./nov./dec. 1976.
– Tardi à la une. in (A Suivre) nr. 15, maart 1979.

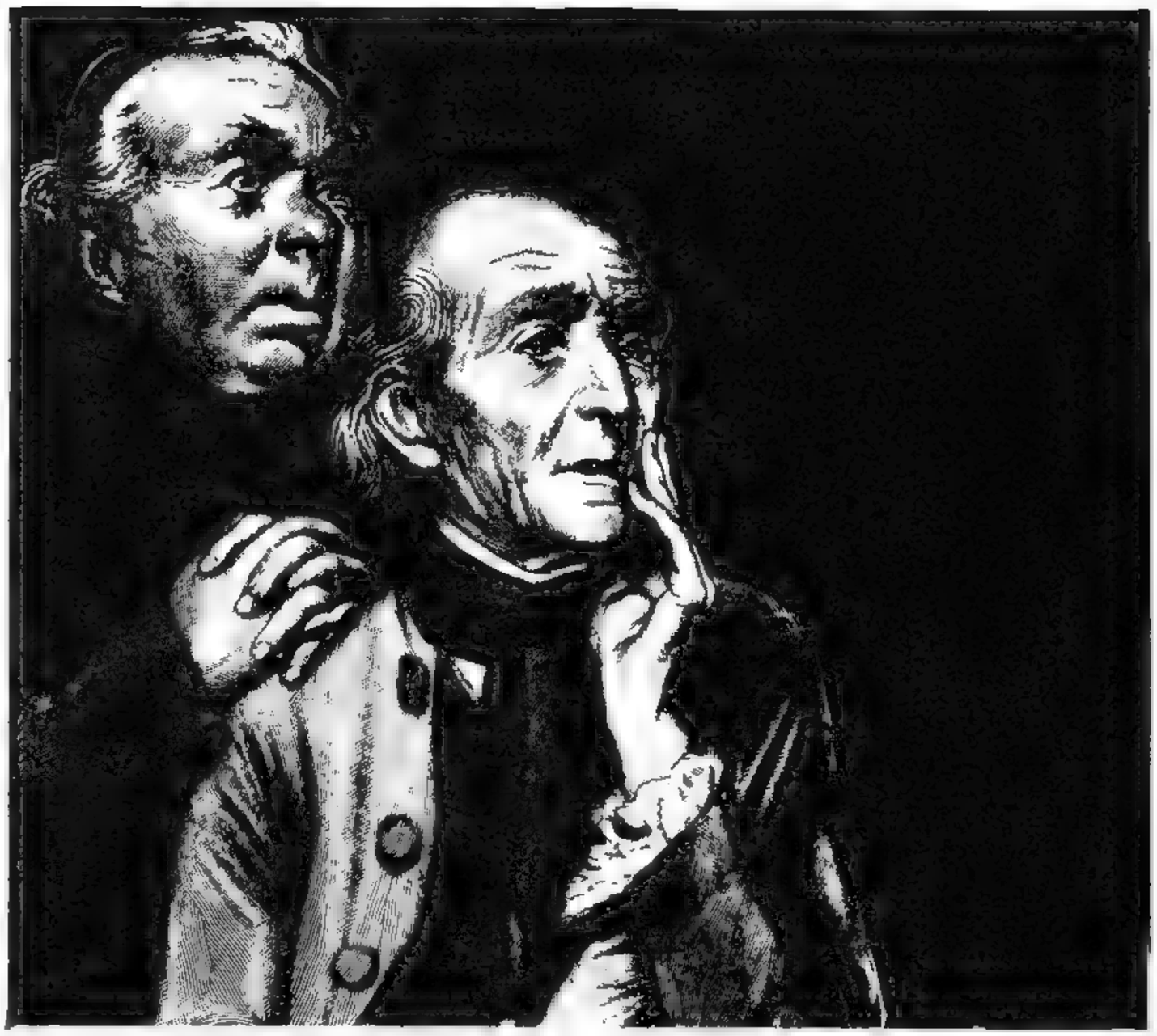

STRIP TOP TWINTIG

Evenals vorig jaar (zie *Stripschrift* nr. 117/118) de lijstjes met de favorieten van 1979, in volgorde gezet én toegelicht door de redaktie. Een waarschuwing vooraf: beticht ons er niet ál te vlug van dat we recente meesterwerken over het hoofd hebben gezien. We sloten voor deze striptoptwintig het jaar al half oktober af...

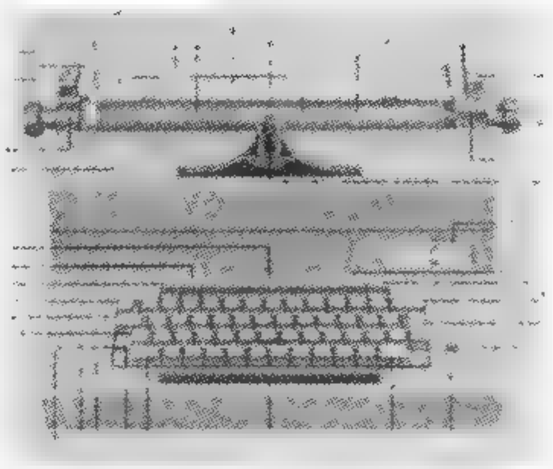

1. Manara: *HP et Giuseppe Bergman* (in: *A Suivre*)
2. Henk Kuypers: (Franka) *Het geheim van het spookschip* (*De terugkeer van de Noorderzon* en *De wraak van het vrachtschip*)
3. Bilal/Christin: *De falangisten van de zwarte orde*
5. Dick Matena: *Virl*
6. Wijn/Roep: (Douwe Dabbert) *De schacht naar Noord*
7. Mézières/Christin: (Ravian) *De helden van de Equinox*
8. Comes: *Silence* (in: *A Suivre*)
9. Div. artiesten: *Howard the Duck* (maandblad)
10. Auclair: (Simon van de rivier) *City NW nr. 3*
11. ?: *Gezellig en leuk* nr. 4
12. Gimenez: *Paracuellos* (in: *Gummi*)
13. Trudeau: (Doonesbury) *But the pensionfund was just sitting there*
14. Lawrence/Lodewijk: (Storm) *De laatste vechter*
15. Collins/Dodd: *The Perishers* nrs. 23 en 24
16. Loro: *Abel Dopeulapeul* (in: *Vrije Balloen*)
17. Jan Kruis: *Jan, Jans en de kinderen* nr. 9
18. Chaillet/Martin: (Lefranc) *Operatie Thor*
19. Hermann: (Jeremiah) *De nacht van de roofvogels*
20. Brugman/Banda: (Ambrosius) *De heksen*

Diverse stripseries van de top 20 van vorig jaar zijn ook dit jaar weer present. Nieuw zijn o.a. *HP et Giuseppe Bergman* van de Italiaanse tekenaar manara, *Silence* van de Belg Comes, het maandblad *Howard the Duck* (in deze vorm komt Howard veel beter tot zijn recht dan in het traditionele comic-book) en het uit de *Pep*-archieven opgedoken *Ambrosius* van Gideon Brugman.

Hans van den Boom

1. Will Eisner: *A contract with God*
2. Chantal Montellier: *Andy Gang*
3. Jones/Kaluta/Smith/-Wrightson: *The Studio*
4. Chester Gould: (Dick Tracy) *The thirties*
5. Walter B. Gibson: *The Shadow Scrapbook*
6. Walt Kelly: *Pogo*
7. Hugo Pratt: *Ballade van de zilte zee*
8. Walt Kelly: *Gone Pogo*
9. Loro: (Abel Dopeulapeul) *Sale temps pour mourir*
10. The Tjong Khing: *Storende verhalen*
11. Claire Bretécher: *De gefrustreerden* 3
12. Wally Wood: *The Wizard King*
13. Will Eisner: *Spirit* 20
14. Garry Trudeau: *But the pension fund was just sitting there*
15. Berni Wrightson: *Les mutants de Berni Wrightson*
16. Hugo Pratt: *A l'Ouest de l'Eden*
17. Jeff Jones: *Les bandes dessinées fantastiques de J. Jones*
18. Alex Raymond: (Rip Kirby) *La rancon de velours*
19. Blanc-Dumont Harle: (Jonathan Cartland) *De schat van de spinnevrouw*
20. Ring Lardner: *You know me all*
21. Claire Bretécher: *De zieleroerselen van Sonetteke*
22. Chantal Montellier: *1996*
23. Dick Matena: *Virl*
24. Angus McKie: *So beautiful and dangerous*
25. Giraud: *De jonge jaren van Blueberry* 1 en 2

Ditmaal een wat uitgebreider lijstje omdat andere redakteuren de 20 niet halen. Automatisch gevolg dat ik niet alleen ruimte heb voor de chateaux-briand's maar ook voor de fricandellen van de strip, de strips waarvan je weet dat ze slecht zijn maar die je toch op de een of andere manier meer aanspreken dan de strips waarvan je kunt aantonen dat ze perfekt zijn. Voor mij geldt ook deze keer weer het wegwerpprincipe. Als ik een strip zou moeten offeren zou Blueberry het eerst aan de beurt zijn, terwijl *A contract with God* slechts met getrokken geweer en een stel goed afgerichte prijsbokkers uit mijn boekenkast verwijderd kan worden.
Achteraf gezien heb ik een lijstje met nogal prijzige boeken zodat het lijkt of alle waar naar z'n geld is. Zuiver toeval? Ik denk van wel. Ik kan er in ieder geval niets anders van maken.

Kees de Bree

1. Bilal/Christin: *De onbestaanbare stad*
2. Mark Smeets: *'Mijn Gód! 'n Boom op dat eiland!... Eén boom!!...'* (Vervolgstrip in het Cultureel Supplement van *NRC/Handelsblad*)
3. Kinnet/Hergé: *Dupont et Dupond, détectives,* in Har Brok: *Kuifje-index (...)*

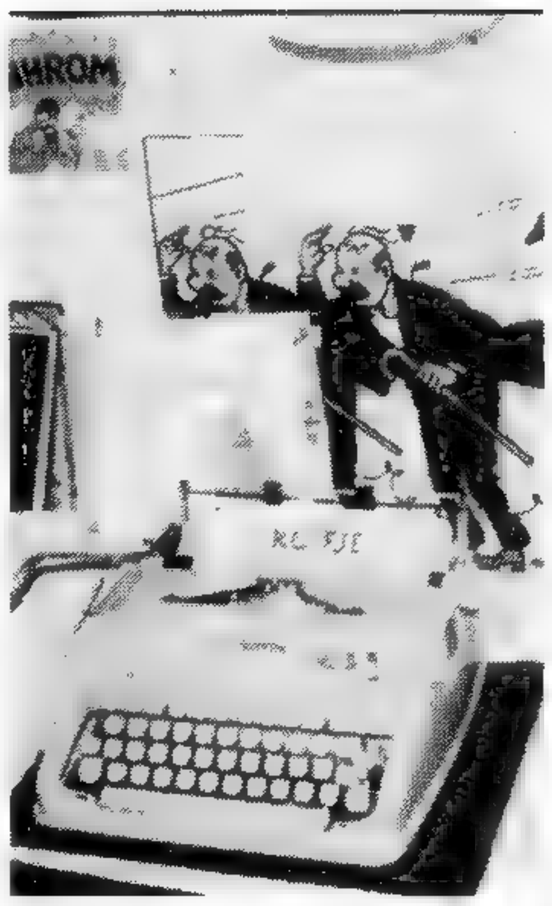

4. Bob de Moor: *De schele Zilvervos*
5. Kamagurka: diverse strips in *NRC/Handelsblad*, inklusief de herdrukken in *Stripgids* nr. 10
6. W. Vandersteen: *De familie Snoek*
7. Picaret/Tardi: *Polonius*
8. Jaap Vegter: *Zei d'r iemand iets?*
9. D. Matena: *Virl*
10. Bilal/Christin: *Het schip van steen*
11. Tardi: *Vaarwel Morgendauw gevolgd door Het Gebroken Geweertje*
12. Ph. Denis: *Kuifje in Zwitserland*
13. Evert Geradts: *Wankele Schreden*
14. J. M. Charlier/V. de la Fuente: (De Gringos) *Viva la revolucion!*
15. Joost Swarte: *Dr. Ben Cine* (in: Kleurenbijlage *Vrij Nederland*).
16. Henk Kuijpers: (Franka) *De terugkeer van de Noorderzon*
17. Aart Clerkx: *Voor Venus*
18. Claire Bretécher: *De Gefrustreerden* 2
19. Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen: *Prut Pruts*, enz. in *De Vrije Balloen*
20. J. Martin/G. Chaillet: (Lefranc) *Operatie Thor*

In tegenstelling tot vorig jaar heb ik de genoemde titels in mijn boekenkast onder handbereik, op *Wankele Schreden* na (in gebundelde vorm). De opgesomde lijst is daardoor budgettair verantwoord. Van de andere kant ontbreken daardoor bijv. de mijns inziens te dure herdrukken van Rijperman en Matla en vermoedelijk nog meer. Zeker 4 titels zijn slechts als herdruk nog aktueel en nog eens zoveel titels zijn niet eksakt in 1979 te dateren. Desondanks vallen buiten mijn bestek die vrolijke Bommel, Asterix en Vandersteens Suske en Wiske, wat duidt op een kwalitatieve selektie. Vanaf mijn nr. 7 haper ik trouwens. En wat te zeggen van het feit dat ik zoveel herdrukken honoreer? Was het vroeger beter? Loop ik achter? De toptwintig anno 1989 zal uitsluitsel brengen. Ik spreek u nader over 10 jaar.

Har Brok

---

1. Jones/Kaluta/Smith/Wrightson: *The Studio*
2. Tardi: *Vaarwel Morgendauw gevolgd door Het gebroken geweertje*
3. Eisner/Wood: *The Spirit* nrs. 19, 20 en 21.
4. Bilal/Christin: *Het schip van steen*
5. Pratt: *Ballade van de zilte zee*
6. Eisner: *A contract with God*
7. Kuypers: (Franka) *Het geheim van het spookschip* (*De terugkeer van de Noorderzon* en *De wraak van het vrachtschip*)
8. Giraud: (Blueberry) *Gebroken neus* (in: *Wham*)
9. Wood: *De meester magiër*
10. Buscema/Nebres: *Warriors of the Shadow Realm*
11. Hermann: (Jeremiah) *De nacht van de roofvogels*
12. Tibet: *Kid Ordinn komt in opstand*
13. Auclair (Simon van de rivier) *City NW nr. 3*
14. Mézières/Christin: (Ravian) *Helden van de Equinox*
15. Sleen: (Nero) *De man met het gouden hoofd.*

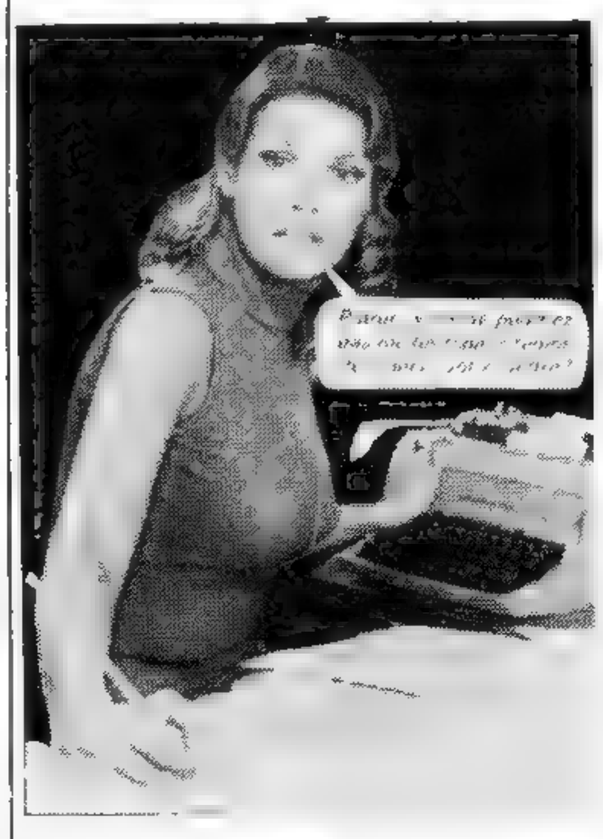

Nu ik ben aangeland bij een album dat alleen voor mijzelf als Nero-fan aantrekkingskracht heeft, maar verder mee kan dingen naar de slechts getekende strip van dit jaar, stop ik er maar mee. Met de dubbele en driedubbele vermeldingen heb ik twintig exemplaren gehaald en dat valt toch nog mee. De hoeveelheid strips die in zo'n jaar uitkomt wordt steed overstelpender, de hoeveelheid kwaliteit lijkt er niet van te groeien. Veel gevestigde namen, geen nieuwkomers. In de afzonderlijke tijdschriften wel hier en daar aardig nieuw werk, maar ook veel doorborduren op geeffende paden. In Europa blijven Pratt, Tardi, Bilal en Auclair de sfeer bepalen, in Amerika is Eisner moeiteloos nr. 1. In Nederland kan alleen Kuypers mij echt boeien.
Mijn nummer 1 is geen stripboek, maar een boek over tekenaars die de strip min of meer uitgegroeid zijn. Toch opgenomen, omdat het zo prachtig illustreert, waar goede strips toe leiden.
Van de tijdschriften bevallen, behalve de al genoemde, *A Suivre* en *1984* mij het best.
In het nieuwe jaar, met nog meer uitgaven, zal het nog moeilijker worden om het goede te behouden. Hoge verwachtingen van de Nederlandse *Idyl* en *Epic Illustrated*. Maar hopelijk ook verrassingen.

Jac Drewes

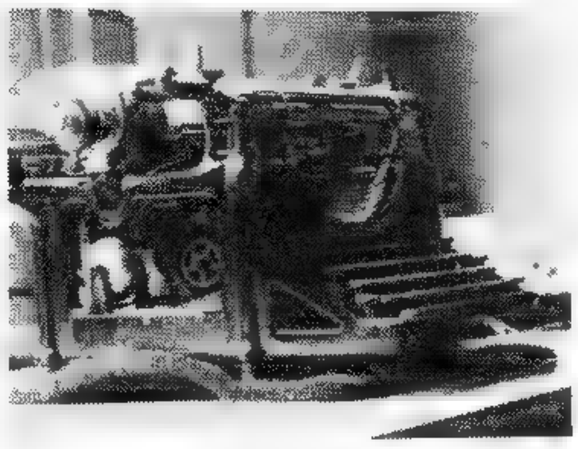

1. Will Eisner: *A contract with God*
2. Bilal/Christin: *De onbestaanbare stad*
3. Fred Julsing: *De schat op het landje*
4. Dick Matena: *Virl*
5. Peter de Smet: *De generaal in vuur en vlam*
6. The Tjong Khing/Lo Hartog van Banda: *Arman & Ilva* II
7. Jaap Vegter: *Zei d'r iemand iets?*
8. Evert Geradts: *Wankele schreden*
9. Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen: *De ironische man* (in: *Gummi*)
10. Hugo Pratt: *De ballade van de zilte zee*
11. Palacios/Gourmelen: *De dollars van Holy Joe*
12. Gotlib: *Waanzin waanzuit*
13. Mézières/Christin: (Ravian) *De helden van de Equinox*
14. Hans Kresse: *De prijs van de vrijheid*
15. Willy Vandersteen: *De Familie Snoek*
16. Bill Tidy: *Fosdyke Saga* 4
17. Jan Kruis: *Jan, Jans en de kinderen* 9
18. Wallace Wood: *De meestermagiër*
19. Greg: *De schat van Viridiana*
20. Giles: *Giles thirty-third series*

Bij het samenstellen van dit soort lijstjes wordt je op pijnlijke wijze duidelijk hoe gebrekkig het geheugen werkt. Welke strips zijn het je afgelopen jaar onder ogen gekomen en welke daarvan waren briljant, acceptabel of niet te pruimen? Drie of vier titels van boeken die bij je zijn ingeslagen, willen je nog wel te binnen schieten. Maar dan wordt het zoeken, terwijl je voortdurend geteisterd wordt door het knagende gevoel dat je allerlei meesterwerken zult vergeten. Dus je rommelt eens wat in je boekenkast, je bladert eens in de katalogus en je slaat er de afgelopen jaargang Stripschrift eens op na, en dan komt er geleidelijk wel iets van een lijstje waarvan je hoopt dat je er in februari nog achter kunt staan.
Vergeleken met sommige mederedakteuren ben ik over de stripproduktie van het afgelopen jaar aanzienlijk minder somber gestemd. Er zijn heel wat kwaliteitsstrips verschenen, en zeker niet alleen in het buitenland, zoals sommige stripliefhebbers zichzelf gaarne wijsmaken. De Nederlandse strip is op mijn lijst dan ook ruim vertegenwoordigd.
De volgorde van de top-twintig zorgt voor gigantische hoofdbrekens, omdat de meeste strips eenvoudigweg niet met elkaar te vergelijken zijn. 't Liefst had ik, net als vorig jaar, een lijst van twintig strips willen geven zonder daarin enige rangschikking aan te brengen. Maar ja, om het nu twee keer achter elkaar achterwege te laten... dat zou al gauw als al te grote besluiteloosheid en karakterzwakte worden uitgelegd. Enfin, na eindeloos heen en weer geschuif was ik er nog steeds niet uit, dus heb ik de knoop maar doorgehakt en ruwweg tot een volgorde beslist. Dus eigenlijk meer om er af te wezen. Ik krijg er vast spijt van... Nu ik het uittiep bekruipen me allerlei twijfels... Toch maar 'n andere volgorde...? Andere titels...? Ach nee, lamaar zitten. 't Is wel goed zo.

Rob van Eijck

Klote!

Een klote winter, een klote zomer en een klote stripjaar! Dé konklusie uit het armzalige stapeltje stripverhalen dat voor mijn typemachine ligt uitgestald. Ik heb dat stapeltje een wat imposantere aanblik trachten te geven door de héle jaargang *A Suivre* erop te leggen. Christeneziele! Wat een jaar! Meer stripalbums dan ooit! Meer Stripschriften dan ooit! Hoge kwantiteit, lage kwaliteit...
Eerst maar dat lijstje:

1. Bilal/Christin: *De falangisten van de zwarte orde*
2. Will Eisner: *A contract with God*
3. Hugo Pratt: *Corto Maltese en Siberie*
4. Chantal Montellier: *Shelter*
5. Forest/Tardi: *Ici Même*
6. Didier Comes: *Silence* (in: *A Suivre*)
7. Hugo Pratt: *Sous le signe du Capricorne*
8. Chantal Montellier: *1996*
9. Hugo Pratt: *A l'ouest de l'Eden*
10. Chantal Montellier: *Rêves du fou*
11. Hugo Pratt: *Corto toujours un peu plus loin*
12. Chantal Montellier: *Andy Gang*
13. Claire Bretécher: *De Gefrustreerden* 2/3

Er ontbreken heel wat namen: Crumb, Moebius/Giraud, Pétillon! Niet mis! Allemaal in gebreke gebleven. Crumb tekende helemaal niets, Moebius was niet meer te

volgen, Giraud leverde Blueberry onder de maat af en Pétillon vervalt in herhalingen. Vorig jaar lag het niveau hoger. Kon je tenminste nog drie stripalbums nummer 1 plaatsen. Iets nieuws werd er dit jaar niet getekend. De bekende namen. Pratt maar liefst met vier albums! Belachelijk! Montellier met vier verhalen! Waanzinnig! Alleen Didier Comes heeft iets interessants nieuws getekend.
Ach ja, de striplezer krijgt wattie verdient: rotzooi!

Hans Frederiks

Hoewel de titels in willekeurige volgorde staan (het zijn allemaal *ex aequo's*) is het misschien toch niet helemaal toevallig dat ik begin met
A contract with God van de oude meester Will Eisner: schitterend.
Met science-fiction blijf ik problemen houden.
Is Man Good, bijvoorbeeld, van Moebius. Voor mij voor het grootste deel vrijwel onbegrijpelijk. Geen touw aan vast te knopen. Maar móói..., móói...!! Dat mooie geldt ook voor de reeks verhalen van Bilal & Christin waarin dit jaar *De onbestaanbare stad* is verschenen. En ik begrijp het nog ook!
In 1979 verschenen gelukkig eindelijk Nederlandstalige albums van Gotlib. *Rhaa Lovely,* hoewel af en toe ijzersterk, valt wat mij betreft toch net buiten de top 20, maar *Waanzin Waanzuit* moet er natuurlijk in. Magistrale absurdistische humor om niets.
Ciso specialiseert zich in herdrukken van vooral de oude verhalen van Willy Vandersteen. Steeds interessant, hoewel het herdrukte werk niet altijd even goed is. Maar met
De familie Snoek is het weer lachen, gieren en brullen geblazen. De door Hugo Pratt ontwikkelde melange van visuele poëzie en verbaal cynisme spreekt me wel aan. Lees
De ballade van de zilte zee maar eens, bijvoorbeeld.
Poëzie en cynisme zijn, zij het op 'n geheel andere wijze, ook ingrediënten van het werk van Peter van Straaten. Hoewel dit in zijn *Vader & Zoon* reeks niet het duidelijkst tot uiting komt is
Vader en zoon maken het bont toch zeer de moeite waard.
Claire Bretécher verblijdt zowel links als rechts Frankrijk al jaren met haar *Les Frustrés.* Wellicht gaat Nederland hierin volgen. Aan *De gefrustreerden,* deel II zal het in ieder geval niet liggen.
Op eenzelfde golflengte als Bretécher is, in Nederland, trouwens ook al vele jaren Jaap Vegter bezig. Zijn strip *Zei d'r iemand iets?* is hier 'n fraai voorbeeld van.
Hoewel *Asterix en de belgen* van Uderzo en Goscinny één van de zwakkere Asterix'en is wil ik hem, uit overwegingen van zuiver sentimele aard, niet weglaten.
De tien-pagina verhalen die Carl Barks over Donald Duck maakte zijn vaak onthullende schetsen van de niets en niemand ontziende strijd om het bestaan in de twintigste prestatie-maatschappij. Het maakt deze Donald Duck tot misschien wel de beste strip ter wereld. Dit jaar verschenen weer 'n aantal albums in de reeks *Avonturen van 'n Wereldberoemde Eend,* bij Oberon.
Donald Duck als Sportman, deel 14, is de meest recente.
Nu we het toch over die twintigste eeuwse maatschappij hebben: als u die intens verrot vindt, als u de schurft aan de wereld heeft en uw medemens door en door slecht vindt, als u het om al die redenen niet meer ziet zitten en slechts 'n ondefiniëerbaar sprankje hoop en vertrouwen dat er misschien toch nog iets 'moois' aan het leven is u nog op de been houdt en u ervan weerhoudt om de hand aan uzelf te slaan, lees dan
Wat 'n tijd, wat 'n tijd van Reiser. U raakt er gegarandeerd uw laatste strohalm door kwijt.

Wim van Helden

---

1. Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen: *De ironische man* (in: *Gummi*)
2. Bilal/Christin: *Het schip van steen*
3. Bob de Moor: *De schele Zilvervos*
4. The Tjong Khing: *Storende verhalen*
5. Eisner: *A contract with God*
6. Evert Geradts: *Wankele schreden*
7. Jaap Vegter: *Zei d'r iemand iets?*
8. Tardi/Forest: *Ici même*
9. Claire Bretécher: *De gefrustreerden* 2 en 3
10. Loro: *Abel Dopeulapeul* (in: *Vrije Balloen*)
11. Henk Kuypers: *Het geheim van het spookschip* (*De terugkeer van de Noorderzon* en *De wraak van het vrachtschip*)
12. Martin Lodewijk: *Dossier Nachtwacht* (in: *Eppo*)
13. Kamagurka: *Bert maakt het gezellig*
14. Dick Briel: *Het geheim van de Tacho-plant* (in: *Eppo*)
15. Fred Julsing: *De schat van het landje*
16. Charlie Schlingo: *Gaspation*
17. Ruud Kahl: *Herinneringen* (in: *Gummi*)
18. Volny: *Titin & Marlou* (in: *Méfi!*)
19. Marc Smeets: – (in: Cultureel Supplement van *NRC/Handelsblad*)
20. Aart Clerkx: *Voor Venus*

Dat viel me dus behoorlijk tegen, het maken van zo'n lijstje...
Voor de bovenste helft geldt 'goed', voor de onderste 'aardig'. Die twintig titels zeggen meer over mezelf dan over wat er in '79 verschenen is. Opvallend veel Nederlands werk; nog opvallender is het grote aantal zwart-wit strips in m'n rijtje. Ik zal er volgend jaar nog eens op letten.

Ernst Pommerel

TOP TOTAAL

1. **Eisner:** *A Contract with God* (Baronet)
2. Hugo Pratt: *De ballade van de zilte zee* (Casterman)
3. Jaap Vegter: *Zei d'r iemand iets?* (Bert Bakker)
4. Claire Bretécher: *De gefrustreerden* 2 en 3 (Espee/Van Gennep)
5. Bilal/Christin: *De onbestaanbare stad* (Dargaud/Oberon)
6. Henk Kuypers: *Het geheim van het spookschip* (*De terugkeer van de Noorderzon* en *De wraak van het vrachtschip*) (Oberon)
7. Dick Matena: *Virl. De verbanning naar Cion* (Oberon)
8. Bilal/Christin: *Het schip van steen* (Dargaud/Oberon)
9. Evert Geradts: *Wankele schreden* (Drukwerk)
10. Willy Vandersteen: *De familie Snoek* (Quarto 4) (Brabantia Nostra)
11, 12 Bilal/Christin: *De falangisten van de zwarte orde* (Dargaud/Oberon)
Jones/Kaluta/Smith/Wrightson: *The Studio* (Dragons Dream)
13. Bob de Moor: *De schele zilvervos* (Magnum 9) (De Dageraad)
14. Mézières/Christin: *(De helden van de Equinox* (Dargaud/Oberon)
15. Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen: *De ironische man* (in: *Gummi*)
16. Peter de Smet: *De generaal in vuur en vlam* (Oberon)
17. Jacques Tardi: *Vaarwel Morgendauw gevold door Het gebroken geweertje* (Casterman)
18. Jacques Tardi/Jacques Forest: *Ice même* (Casterman)
19, 20, 21 Comes: *Silence* (in: *A Suivre*)
Chantal Montellier: *Andy Gang* (Humanoïdes Associés)
The Tjong Khing: *Storende verhalen* (Panda)

De grote 'winnaars' dit jaar: Will Eisners *A Contract with God* en de reeks eigentijdse sprookjes van Bilal en Christin. Met maar liefst drie titels vertegenwoordigd; vorig jaar stond de serie trouwens óók in de eindlijst. Eveneens gehandhaafd hebben zich Tardi, Henk Kuypers en Vandersteen, wiens oudere werk (vorig jaar *'t Prinske*) dus kennelijk de voorkeur heeft.
Ondanks het gejammer in de verschillende lijstjes lijkt het eindresultaat me nou niet iets om je als redaktie voor te schamen.
Toch kunnen we ons voorstellen dat úw top twintig er heel anders uit ziet. We zijn daar eigenlijk wel benieuwd naar. Ons verzoek is dan ook: maak een lijst van uw twintig favoriete strips, in 1979 in boekvorm verschenen. Stuur die lijst vóór 1 maart 1980 naar Stripschrift, postbus 15268, 1001 MG Amsterdam. We wachten in spanning af in hoeverre wij van u afwijken (en u van ons).

E.P.

Hassan en Kaddoer

door Rob van Eijck

De dief van Bagdad

De naam *Jacques Laudy* is tamelijk onbekend bij stripliefhebbers. Dat is geen wonder, want de man heeft niet zo gek veel stripverhalen getekend, die geen van alle ooit in een 'officieel' album zijn uitgebracht. Bovendien dateert het gros van zijn verhalen uit de veertiger en begin vijftiger jaren. Toch verdient Jacques Laudy beter.

'Hassan en Kaddoer'

Hij is niet alleen een van de vier tekenaars geweest die het weekblad Kuifje begonnen zijn (met Jacobs, Cuvelier en Hergé), maar hij heeft zijn strips ook op een heel bijzondere manier gemaakt. Zijn manier van tekenen is heel eigen, en nauwelijks ergens onder te brengen. Hij heeft geen navolgers gehad en dat maakt zijn positie nog unieker.

Laudy heeft zich zowel met het realistische als met het humoristische genre beziggehouden. In het eerste genre tekende hij voor Kuifje *De vier Heemskinderen, David Balfour* en *Rob Roy*, waarvan vooral de twee laatste in hun uiterlijk totaal uit de toon vielen in Kuifje. Ze bieden de aanblik van een reeks schilderijtjes door de waterverfachtige kleuren waarin ze zijn uitgevoerd. De nogal schetsmatige tekeningen – iets wat overigens het gehele oudere werk van Laudy kenmerkt – en vooral de kleuren geven aan het geheel een nostalgische sfeer, zodat je geneigd bent te denken dat de tekeningen een eeuw geleden gemaakt zijn in plaats van halverwege de twintigste eeuw. Ook *De vier Heemskinderen* vertoont die ouderwetse aanblik en bovendien munt dat verhaal uit in rauwe gevechten, waarbij niet zelden een schedel gespleten wordt. Dat mocht kennelijk nog, in de beginjaren van Kuifje.

In het humoristische genre is van Laudy vooral zijn serie *Hassan en Kaddoer* bekend, die hij voor Kuifje tekende. En die verhalen dragen dezelfde kenmerken als zijn realistische: het kleurgebruik en de schetsmatigheid van de tekeningen, die er de speciale 'niet-van-deze-tijd'-sfeer aan geven. Uitgeverij Brabantia Nostra heeft in zijn Ciso-reeks drie Hassan-verhalen uitge-

'Hassan en prinses Zobeide'

geven, *Soldaten van Napoleon,* en *De heksentoer* en *De opdracht van majoor Redstone* (de twee laatste zijn veel later getekend dan de andere verhalen en missen grotendeels die nostalgische sfeer; de stijl is veel meer gelijkgetrokken met de algemene Kuifje-stijl). En kort geleden heeft Uitgeverij Panda het allereerste verhaal van Hassan uitgegeven, *De dief van Bagdad* (1948-49).
Een prachtig gebonden boek en precies zo uitgegeven als het eigenlijk hoort met de oude verhalen uit het weekblad Kuifje: identiek aan de beroemde 'hard'-albums, waarin Uitgeverij Lombard de eerste verhalen uit weekblad Kuifje publiceerde. Alles in het boek is identiek gehouden aan de eerste publikatie in Kuifje: dezelfde kleuren en dezelfde tekst. Op één ding na: er zijn twee bladzijden weggevallen (de eerste, en die tussen pagina 57 en 58). Hoe is iets dergelijks nu mogelijk in een boek dat verder op alle mogelijke manieren probeert het verhaal zo identiek mogelijk aan de oude versie uit te geven? De oorzaak ligt in een kommunikatiestoornis tussen de drukker en de uitgevers van de Franstalige editie, waardoor er voor de Nederlandstalige uitgave, die volstrekt gelijk aan de Franse moet zijn, niets meer te redden viel. Jammer natuurlijk, maar desalniettemin blijft het een prachtig verzorgd boek.
De dief van Bagdad is een duizend-en-een-nacht-sprookje over de jonge Hassan, die de hand verovert van de schone Zobeïde, de dochter van kalief Haroen-al-Rasjid, geen onbekende in de wereldhistorie. Om zich van die hand meester te kunnen maken moet Hassan, bijgestaan door zijn dikke, onhandige vriend Kaddoer, de meest fantastische gevaren doorstaan, waarbij hij dikwijls op de juiste momenten hulp van buitenaf krijgt. Het verhaal is niet sterk en nogal onbeholpen verteld, maar daar hebben meer series uit de begintijd van de Europese strip last van. Het gaat ook eigenlijk niet zozeer om het verhaal, maar om de prachtige sfeer die door de wondermooie kleuren en door de tekeningen van exotische oorden en personen wordt opgeroepen. Dat er dan allerlei onwaarschijnlijkheden in het verhaal voorkomen

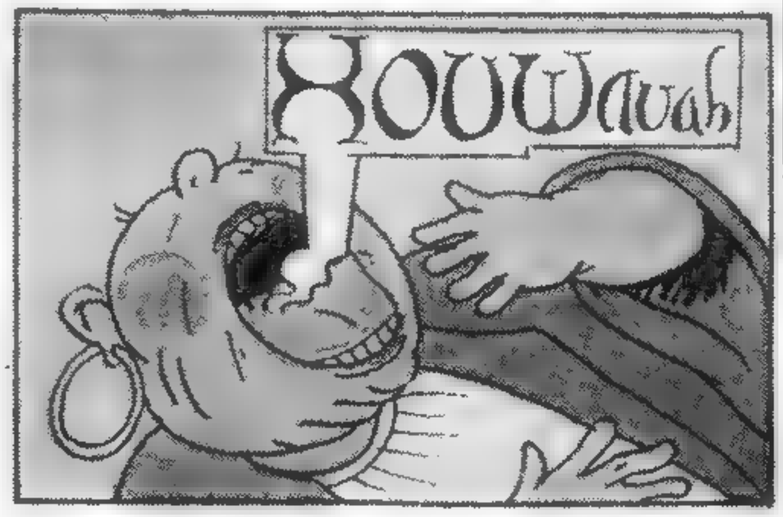

neem je op de koop toe, temeer omdat vrijwel alle sprookjes onder die handicap gebukt gaan.
Een mooi initiatief dus van Uitgeverij Panda om dit vrijwel onbereikbare oerverhaal weer voor de verzamelaar te ontsluiten, ook al is de prijs door de geringe oplage erg hoog (*f* 79,—). Maar degenen die gewend zijn dergelijke prijzen en zelfs meer te betalen voor antikwarische strips zullen dit bedrag er ook wel voor over hebben om deze Hassan en Kaddoer tussen de 'echte' oude Lombards in hun boeken te kunnen zetten.

Even later zijn alle vreemdelingen, die buiten de stadsmuren vertoefden, verzameld. En weldra rukken zij als een machtig leger naar de bijzonderste stadspunten op...

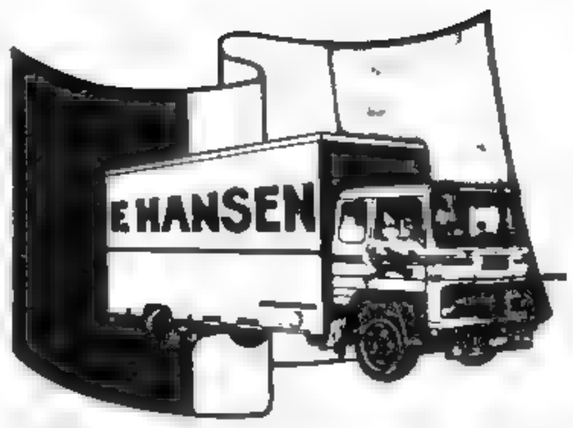

de fransen van hansen

Hans Frederiks

Uiteindelijk was het tóch wel aardig om te lezen, het verhaal *Exterminateur 17* van tekenaar Enki Bilal en scenarist Jean-Pierre Dionnet. Toen dit verhaal in de Métal Hurlant als vervolgstrip liep, vond ik er niet veel aan, het was vaag, rommelig en eigenlijk niet te volgen. Op het moment dat Bilal dit verhaal tekende, had hij nog geen eigen, herkenbare stijl gevonden. Z'n tekeningen deden af en toe wel érg aan Giraud denken en die was toen nog zo'n beetje God. Ach, we weten nu dat Giraud niet echt God is en tegen Bilal kijken we heel wat anders aan, na prachtige albums als *La Villa qui n'existait pas* en *Les Phalanges*.
Niet dat *Exterminateur 17* nu ineens zo geweldig is. Maar het heeft toch meer kwaliteit dan ik toen dacht. Het verhaal wint aanzienlijk aan kracht als je het, als geheel, achter elkaar uit kan lezen.
Het verhaal is in het kort als volgt: de schepper, die tegelijkertijd ook meester der androïden is, zit achter de knoppen om een stel androïden, type Exterminateur, te leiden tijdens een oorlog op een verre planeet. Op een gegeven moment ziet hij er een van het type 17. Dit type was het eerste werkzame model en gemaakt naar het evenbeeld van zijn schepper. Grote schok! De meester wordt onwel, gaat dood, maar reïncarneert in de buiten werking gestelde Exterminateur 17. Op dat moment wil de gereïncarneerde meester plotseling niets anders meer dan alle androïden bevrijden. En dat gaat hij dus doen.

Goed. Eigenlijk een erg zwak scenario. Er wordt veel te raden over gelaten. Té veel. Literair misschien? Maar Bilal zei al in het interview in Stripschrift 120 dat het scenario hem niet erg kon boeien. En dat is te zien. De openingspagina's zijn prachtig, maar in de loop van het verhaal worden ze hoe langer hoe minder gedetailleerd.
Genoeg gezeurd. Dit album is best de moeite waard om aan te schaffen, want tussen alle troep op de stripmarkt is dit toch een uitschieter.

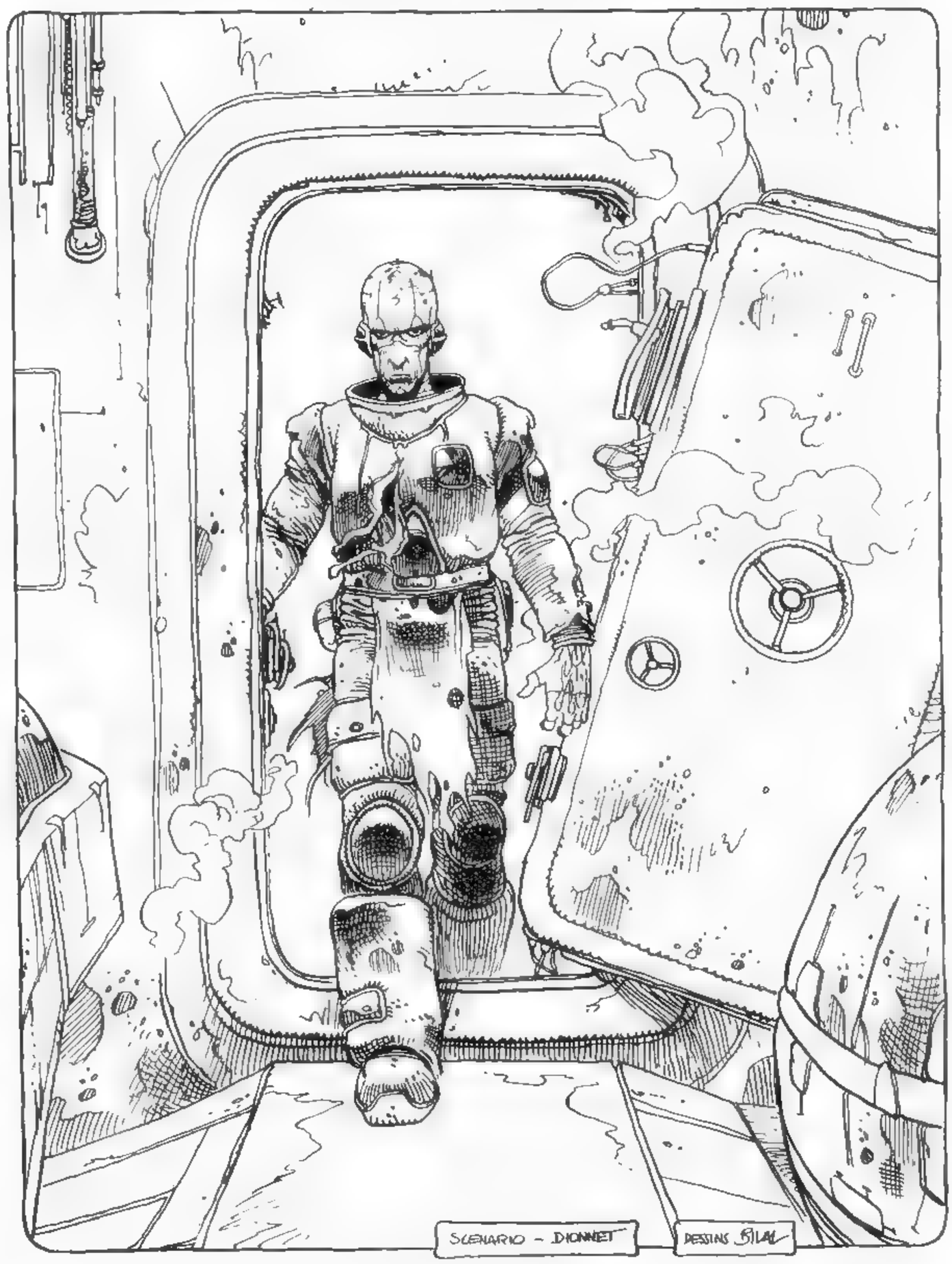

Uitroeien!

Ik kan schrijven wat il wil over tekenaar Caza, maar één ding is zeker: hij kán tekenen. Prachtig mooi, met de pen, verfkwast en kleur: prachtig. Het is áf. Zo, dat staat er. Nu kan ik verder m'n gang gaan. Want eerlijk gezegd moet ik bekennen, dat ik bijna over m'n nek ben gegaan van het album CAZA.
Science fiction is mode. Fantasy is mode. Semi-erotische plaatjes zijn ook mode. Dikke, grote vierkleurenplatenboeken zijn ook mode. Even een optelsom maken van al deze modes en daar verschijnt het zwarte gat in de markt. Uitgevers worden naar dit zwarte gat toegetrokken, tekenaars idem, lezers...
Baalt u ook zo van al die blote vrouwen in die science fiction-landschappen? Baalt u ook zo van al die opgelegde symboliek (raketten als pikken, vrouwen als landschappen...)? Leve de vrijheid! Lekker veel bloot, fijn, alles mag nu! Ach, we gieten er een cultureel sausje over, wat rare kleuren, paarse tieten, blauwe tepels, rode ogen, en hupsakee: weer een commerciële prent.
U begrijpt dat *f* 49,50 voor dit album te geef is.
Jezus, wat ben ik moe...
O ja, bloed en geweld was altijd al mode. Dus ook in dit boek aanwezig.

Foutje!

In de bespreking van het album *Gourous, Derviches en Co.* van tekenaar Pétillon schreef ik dat er één nieuw verhaal in het album was opgenomen. Fout! Dit album bevat geen enkel nieuw verhaal. Allemaal hertekend. Toch de moed niet opgegeven. Wat een werk! Toch zonde...

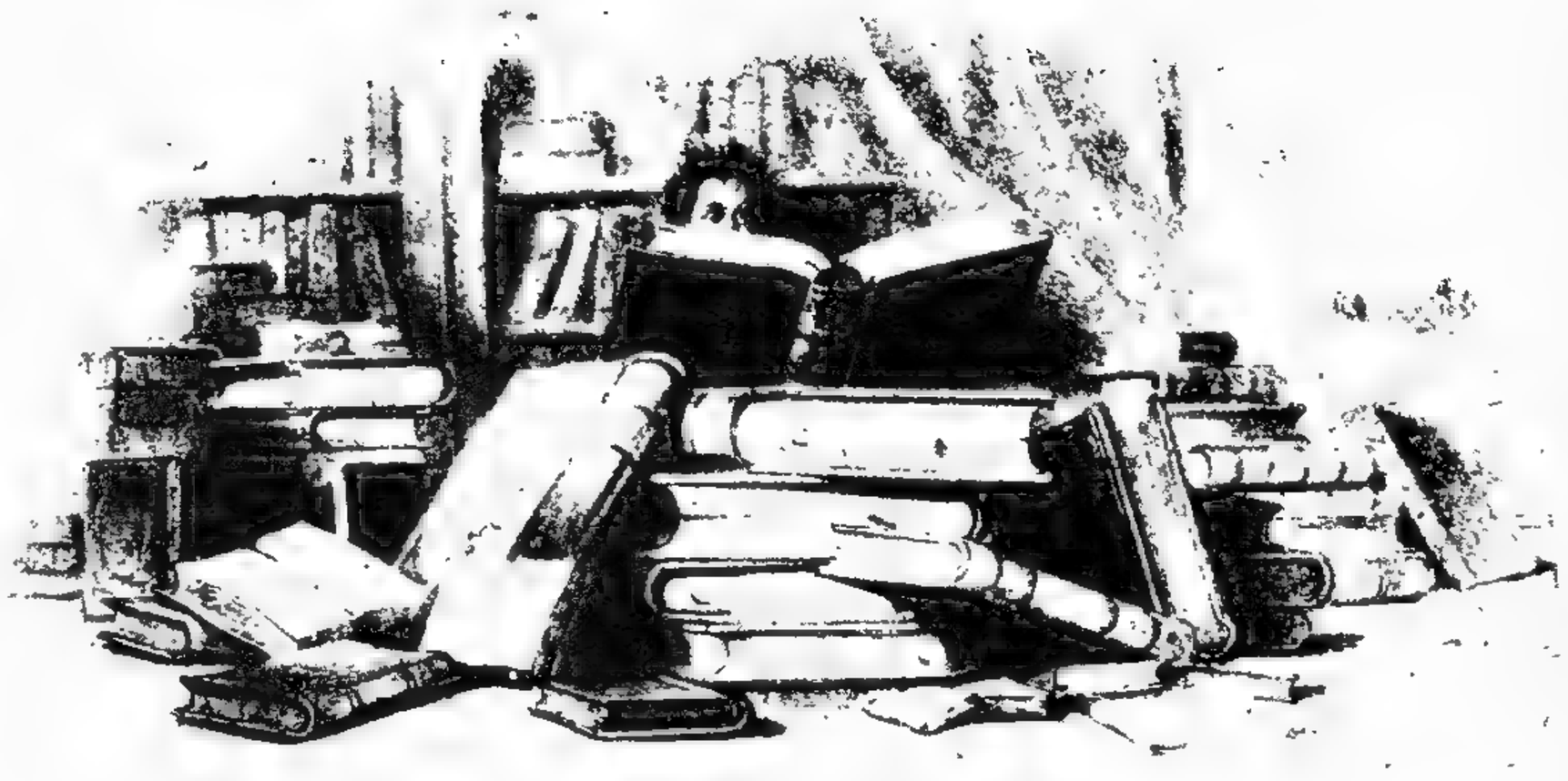

Boeken in het kort

W. Vandersteen: De Familie Snoek
(Deel 4 uit de reeks Quarto)
Uitg. Brabantia Nostra, Breda 1979. *f* 3,50.

In deze heruitgave het komplete eerste Snoek-album *De Familie Snoek* met de oorspronkelijke voorplaat uit 1946. De introduktie derhalve van de naïeve sukkel Leonard Snoek, zijn vrouw Marie, hun modieuze dochter Gaby en Sloeberke. Een aantal vaste bijfiguren ontbreekt nog, maar het gaat er meteen al hard tegenaan. Een 14-tal gags uit *De Familie Snoek groeit aan* (1948), het tweede Snoek-album introduceert de nieuwe buurman Stan Steur, die onmiddellijk trouwt met Gaby en intrekt bij Snoek zelf. Stan Steur, die van beroep striptekenaar is, is kennelijk een zelfpersiflage van Vandersteen, want op blz. 44 ziet men op zijn werkkamer Wiske getekend; een oer-Wiske, want op dat moment zijn alleen nog maar *Rikke en Wiske* en *Op het eiland Amoras* verschenen! Al met al is deze heruitgave met zijn oude spelling, Belgicismen, naoorlogse aktualiteiten als rantsoenzegels en gevierde Yankees haast een historisch dokument. De sappige humor druipt er evenwel nog steeds vanaf: Belgenmoppen, zoals ze tegenwoordig niet meer verzonnen worden.

(H.B.)

Paul Cuvelier (scen. J. van Melkebeke): De nieuwe avonturen van Corentin. (reeks Corentin nr. 2). Lombard, Brussel 1979. *f* 5,50.

Voor een korte inhoudsopgave annex bespreking zou verwezen kunnen worden naar *Stripschrift* nr. 125 (blz. 5), waar Van Eijck en Van Helden de nodige informatie geven. Ook het daar gestelde met betrekking tot de kleurenherdruk van het eerste Corentin-album geldt onverkort voor dit tweede album. Ervan uitgaande echter dat ook dit avontuur voor zeer jeugdige lezers werd opgezet, lijkt me toch minstens het sprookjesachtige karakter ervan voor die leeftijdsgroep boeiend genoeg, terwijl er 'striptechnisch' een duidelijke vooruitgang te bespeuren valt. Met dit soort antikwarische herdrukken is het overigens toch wat merkwaardig gesteld: de ware liefhebbers moeten het vaak doen met de 'blackies' van speciaal op kleur getekende strips (bijv. de Oberonreeks) of soms juist weer met via moeilijke omwegen ingekleurde strips, die speciaal voor zwart-wit getekend werden. In het kader van deze rubriek valt, wat mij betreft, slechts op te merken dat het juiste evenwicht voorlopig nog niet gevonden is.

(H.B.)

J. M. Charlier/V. de la Fuente: Viva la revolution! (reeks De Gringos (1); WHAM!-album nr. 8) Harko Magazins C.V., Amsterdam 1979. *f* 5,50.

In dit eerste avontuur van De Gringos wordt de lezers via een interessante konfrontatie tussen de voortvluchtige treinrover Pete Flannaghan en twee avonturiers, die met stuntvliegen de kost verdienen (piloot Chett en 'impressario' Jeremiah), betrokken bij een episode uit 1912 in de Mexikaanse burgeroorlog. Niet alleen het voortreffelijk realistische en toch beheerste tekenwerk, maar ook de gedokumenteerde historische achtergrond en de levensechte hoofdrolspelers maken dit album uitermate boeiend. In zijn soort is dit album enigszins te vergelijken met de eveneens door Charlier geschreven strip Blueberry, maar de relatie tussen Pete Flanaghan en de onvrijwillig aan hem gekoppelde piloot Chett geven dit avontuur een dimensie ekstra (om over de tekeningen van De la Fluente nog maar te zwijgen). Het album eindigt gelukkig met de aankondiging van de volgende episode *Viva Villa!...*

(H.B.)

Gotlib: Rhââ Lovely Yendor, Rotterdam 1979. *f* 14,90

In het begin van de jaren zeventig, toen Gotlib nog werkte voor het tijdschrift Pilote, behoorde hij tot de beste humoristische stripmakers van de laatste tien jaar. Na zijn uit woede geboren vertrek bij Pilote begon hij in het nieuw opgerichte tijdschrift L'echo des Savanes echter als een dolle al zijn jaren opgekropte frustraties in stripvorm te uiten. Het resultaat daarvan waren strips waarin alles voorkwam wat in die tijd in Frankrijk als taboe voor de strip werd beschouwd: mannen en vrouwen die zich krabben, uit hun neus peuteren, braken, pissen en neuken. Niet onaardig in beeld gebracht maar toch een bijzonder zwak aftreksel van het werk dat hij daarvoor had gemaakt. In het boek Rhââ Lovely zijn nu de taboedoorbrekende strips uit Gotlib's L'echo des Savanes tijd opgenomen. Een slechter bundeling was nauwelijks mogelijk geweest.

(K. de B.)

Peter van Straaten: Vader en zoon maken het bont Van Gennep, Amsterdam 1979 *f* 7,50

Deze negende bundeling van Paroolstrips draagt een beetje de Grote Matheid uit waarmee de baardige, allang niet meer linkse, zoon in één van de strips worstelt. Vader en zoon zijn het niet meer zo hartverscheurend oneens als vroeger en bovendien is het accent verschoven naar de relatieproblemen van de zoon. Uiteraard een prima weerspiegeling van de tijd waarin we leven maar daardoor tevens minder sprankelend dan voorheen. In de speciaal voor deze bundel gemaakte bijlage 'Samen naar de film, ja gezellig!' is het gegeven dat mensen elkaar niets te zeggen hebben en dat ze constant langs elkaar heen praten langdradig uitgewerkt, waardoor de spaarzame echt grappige momenten verloren gaan. Kortom, aardig maar niet meer dan dat!

(K. de B.)

Jess Jones:
Les bandes dessinées fantastiques de Jeff Jones
Triton, Parijs 1979. *f* 27,50

Jeff Jones geniet voornamelijk bekendheid door zijn prachtige strip Idyl die hij ooit voor Natio-

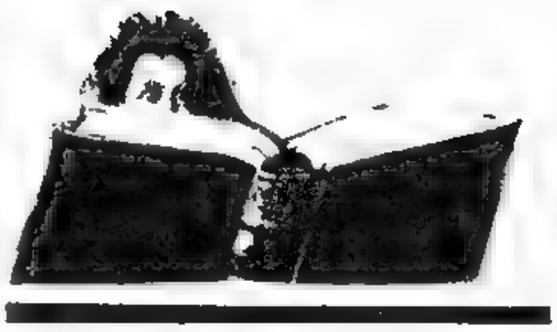

nal Lampoon maakte. Dat hij niet alleen superromantisch maar ook kunstig science fiction, horror, fantasy-, en humoristische strips kan maken blijkt uit deze verzameling die hij maakte tussen 1967 en 1979. Soms beklemmende zwart-wit-strips waarin de obsessies van een man worden weergegeven, soms humoristische kleurenstrips waarin b.v. op subtiele wijze wordt aangegeven dat de sexuele aantrekkingskracht van ridder Lancelot voornamelijk in zijn lans zit. In alle strips blijft Jones overduidelijk herkenbaar door de afwezigheid of summiere aanduidingen van achtergronden, de perfecte 'leegte' waarmee hij zijn strips vult, zijn heldere lijnvoering en overzichtelijke composities. Een nadeel is dat zijn gaaf tekenwerk slechts heel pover is afgedrukt. Jammer.

(K. de B.)

Gil/Jordi: De mummie (Rolf Karsten, deel 4)

Dupuis, Sittard/Brussel 1979. *f* 5,50

In dit album de vierde episode van de avonturen van Rolf Karsten (in Robbedoes 1658-1670). In de wat hoekige tekenstijl van Gil (José Larraz) moet de wetenschapsman-misdaadbestrijder het dit keer opnemen tegen een schijnbaar tot leven gewekte mummie.

Achteraf blijkt zich hierin een corrupte verzekeringsagent vermomd te hebben, die samen met een op winstbejag uitzijnde archeoloog verzekeringsgelden wil opstrijken. Het thema van de levende mummie is stokoud en wordt in dit verhaal eigenlijk weinig huiveringwekkend neergezet. Het tekenwerk is nergens opvallend en kent nogal wat onbedoelde stijlwisselingen. Een boek voor wie van avonturen houdt.

(J.D.)

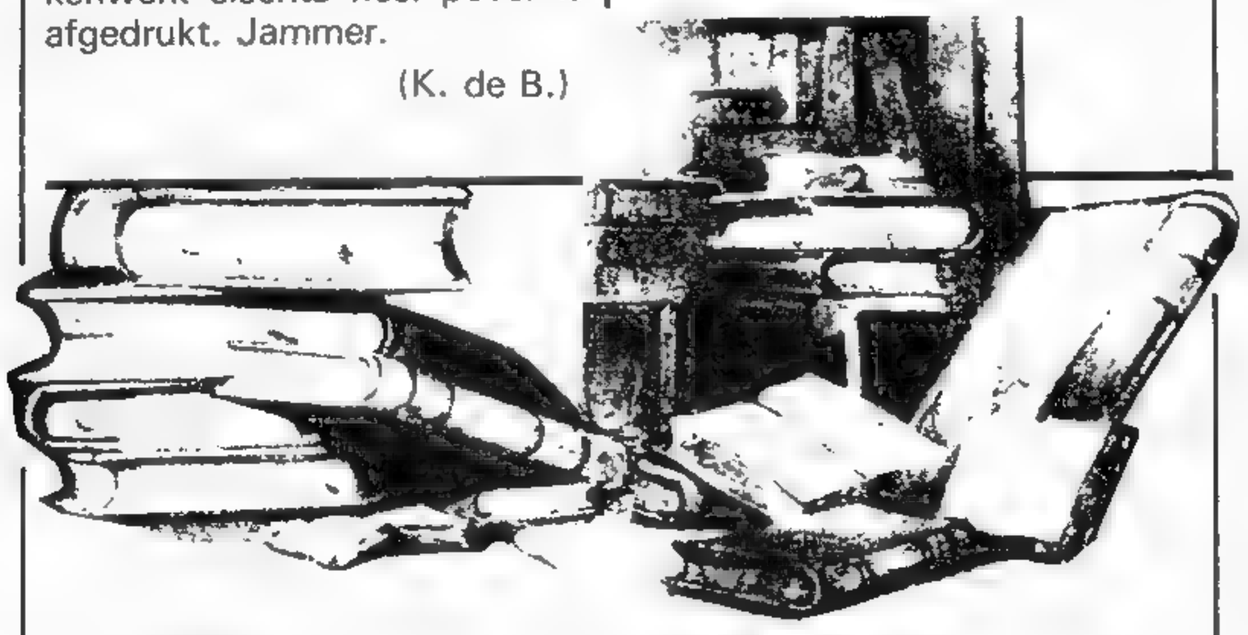

J. Daniël/Hec Leemans: De Bloedwet; Het Goud van de Consul; De Gevangene van Wijnendale; De ijzeren Hertog (Bakelandt nrs. 1-4). Brussel/Turnhout 1978/79. Per deel 39 BF. (48 blzz.).

De historische strip Bakelandt speelt zich af op het einde van de 18e eeuw in Westvlaanderen, dat wil zeggen ten tijde van de Franse revolutie. Hoofdfiguur is de dienstweigeraar Lodewijk (Ludovicus) Bakelandt uit Lendelede, kapitein van de Brigands van het Vrijbos en tot op zekere hoogte een historische figuur. Vaste bijfiguren zijn onder andere de wulpse Rooie Zita, Toontje Meyer en Pier den Bult. Tijd en thema lijken voldoende ruimte te bieden voor deze vervolgstrip van de routiniers Daniël (scen.) en Leemans (tek.) en het aardige is dat de auteurs er een volwassen verhaal van maken zonder al te veel zelfcensuur en moraal. Desondanks resteert een strip met een typisch Vlaams karakter en, voor wie ervan houdt, met een potige en rondborstige Vlaamse tekst. Over rondborstig gesproken: de wulpse Rooie Zita is plaatselijk duidelijk aanwezig en met name in *De Gevangene van Wijnendale* wordt in enkele passages zonder al te veel skrupules een soort volkse vertolking van de sado-massochistische strips ten beste gegeven (en dat in een van oorsprong krantenstrip!). Verdienstelijke zaken dus van onze Zuiderburen. Toch zijn er ook bezwaren. De humor komt, zoals in zoveel realistische strips, nogal geforceerd over en ook de tekentechniek is vooral anatomisch niet vloeiend, al is er wat dat laatste betreft vooruitgang te bespeuren binnen de eerste vier delen.

(H.B.)

SJORS

Voorstraat 371, Dordrecht,
tel: 078 - 142012.

geopend: ma. t/m vr. v. 1300 tot 1730 uur
zaterdag v. 1000 t/m 1700 uur.

Wij verkopen alle soorten stripverhalen o.a. FRANSE, AMERIKAANSE, ENGELSE, NEDERLANDSE en VLAAMSE.
Om onze collectie ANTIEKE en 2e HANDS strips op pijl te houden zijn wij uiteraard ook geïnteresseerd in het kopen van stripverhalen.
Bent U geïnteresseerd of wilt U Uw strips of iets wat daar mee te maken heeft verkopen, kom dan eens langs in de laatste stripwinkel v.d. Randstad, voor België uiteraard de eerste.
Iedere week aanvoer van de laatste NEDERLANDSE, AMERIKAANSE, FRANSE en ENGELSE stripverhalen.
U kunt ook telefonisch bestellen, wij zenden U het graag toe.
LET OP DE OPENINGSTIJDEN A.U.B.

TOO FEUD FOR COMFORT

IN EEN MILITAIRE CAMPAGNE ALS DEZE, MOET DE COMMANDANT BEDACHT Z'JN OP **ALLERLEI** DINGEN... ZELFS DE **V'JAND!**

PERSOONL'JK BEN IK GEREED OM TE **A**VANCEREN, **DE**VANCEREN, **RE**VANCEREN EN OM TERUG TE VALLEN OP DE **ACHTER**HOEDE VAN DE **DE**FENSIE

OW!

HEY!

GEWELDIG! JE HEBT ZOJUIST DE KRACHT VAN ONZE ACHTERHOEDE DANIG **GEMINIMALISEERD!**

WOWP! ZOIETS ALS DIT KAN DE BODEM VAN DE MILITAIRE MACHT STERK AANTASTEN.

DEZE **VETE** MET DIE OUWE BEAR KAN GEVAARL'JK Z'JN... H'J SCH'JNT AAN ***HOGE SPANNINGEN*** BLOOT TE STAAN... EEN ***ZEER EXPLOSIEVE*** SITUATIE.

JE MOEST HEM MAAR VERTELLEN DAT **IK** EEN ***SLAAF*** IN JOUW MACHT BEN... ... IK DOE SLECHTS WAT ME **GEZEGD** WORDT

CLAUSWITZ AND A MULE

LATEN WE NOU NIET SCH'JTERIG WORDEN, JOH. WAAR Z'JN JE MILITAIRE **GEVOELENS** ?

IK HEB EEN MILITAIR **GEVOEL** DAT IK NAAR HUIS ZOU MOETEN GAAN.. *VAARBED*

M'JN **EIGEN** VR'JE KEUS HEEFT JOU AAN **M'JN** Z'JDE GEBRACHT IN DEZE VETE MET BEAR DUS IK VERWACHT VAN JE DAT JE ER JE **HELE** HART IN STOPT

IK HAD NOG WEL GEHOOFT EEN STOKJE TE BEWAREN OM DE REST VAN M'JN T'JD MEE UIT TE TIKKEN

DAT IS NIET TER ZAKEN NU HELP EENS DIT DING TE ONTDOEN.

JA PAS MAAR OP, ZEG. IK BEN NOU NIET PRECIES EEN *KENNER* VAN GEWEREN!

IK BEN DOOD! **IK BEN DOOD! IK BEN DOOD!** OH WAT *HAAT* IK DIT. IK *HAAT* 'T!

SPUOOMPH

NEE, JE LEEFT NOG! DE KOGEL HEEFT JE *NET* GEMIST... HOU JE VAST, DAT L'JKT ME HET VEILIGST.

AHOY. DE V'JAND

HÉ. *HÉ*, WAAR IS JE BREVET, LAAGVLIEGER ?

LAAT DAT DING Z'N *MOND* SLUITEN !

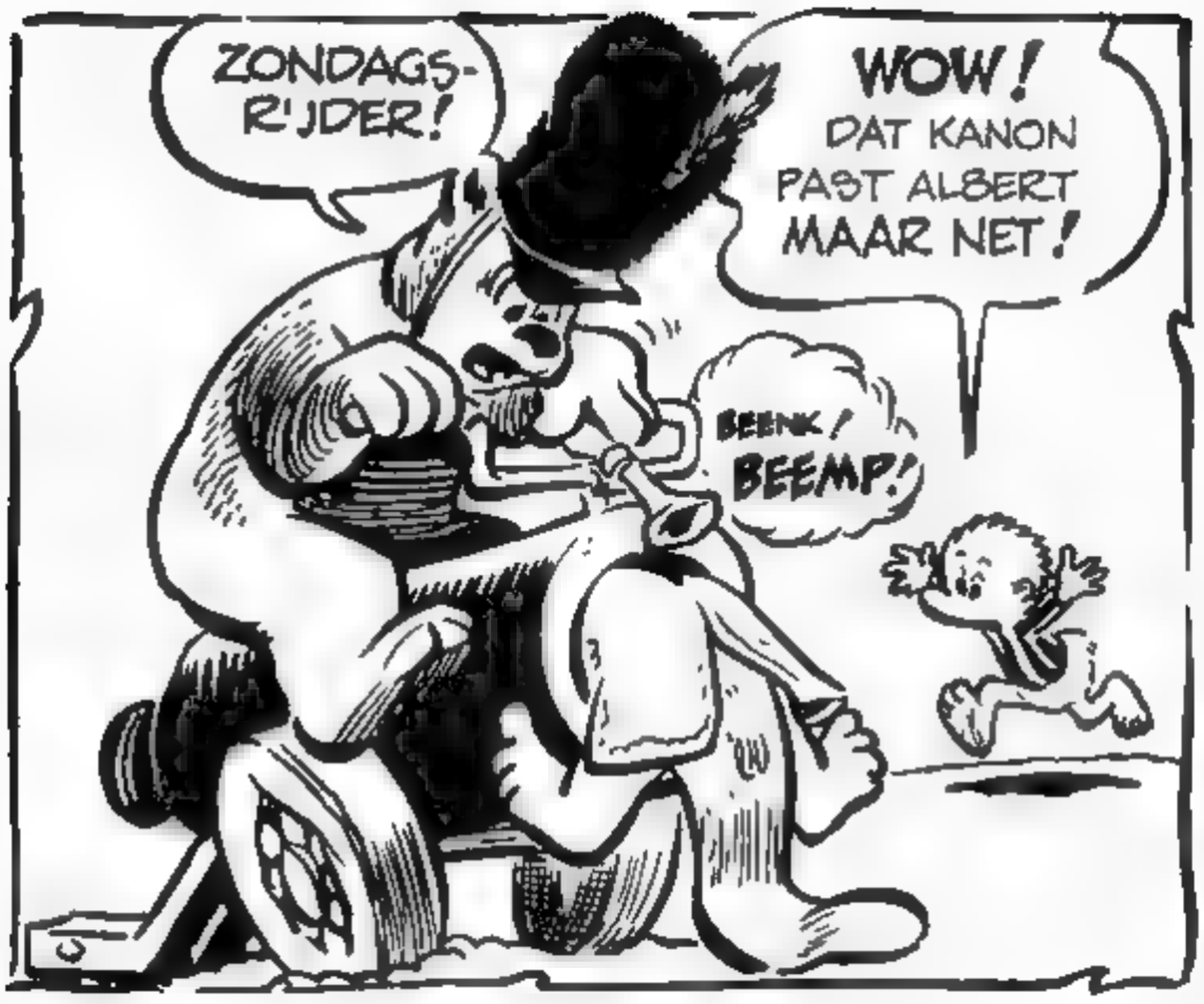
ZONDAGS-R'IDER!
WOW! DAT KANON PAST ALBERT MAAR NET!
BEENK! BEEMP!

ACH WAT EEN DAG! WAAROM MOET DIT NU WEER GEBEUREN ALS IK EEN BEETJE ACTIE IN DE TENT WIL BRENGEN? NOU KAN IK NIET EENS MEER VUREN!
TOCH WEL, MAAR DAT ZOU DE OPPOSITIE HEVIG FRAGMENTEREN.

AHOY! AHA! AHOO! AHOY! AHO!

AHOY?
AHOY!
WAT IS ER AAN DE HAND? IS ALBERT BEARS KANON AAN HET SCHOON-MAKEN?
NEE... HIJ ZIT VAST EN WE KR'J-GEN 'M DER NIET UIT.

MAAR DAT IS TOCH SIMPEL. JE NEEMT EEN ZAAG EN JE ZAAGT HET KANON IN TWEEËN. DAN.
NEE! DAN ZIT ALBERT VOOR DE HELFT VAST IN DE ENE HELFT EN VOOR DE ANDERE HELFT IN DE ANDERE

OPONTHOUD! OPONTHOUD! VERTRAGING!
GEMAKKEL'IJK! WE NEMEN ÉÉN SCHEP EN SCHEPPEN BEIDE HELFTEN LEEG, NET ALS EEN GEKOOKT EI... DAN BRENGEN WE BEIDE HELFTEN TE SAMEN EN MET EEN BEETJE DRUK EN L'IJM IS-IE ZO WEER IN ORDE.
HET ZOU NIET DEZELFDE Z'IJN.

TOT DAT-IE DER UIT IS HOUDT-IE DE VETE OP.

ALBERT VECHT NIET VOLGENS DE REGELS. H'J PROBEERT *ALLES* WAT-IE BEDENKEN KAN

HET IS *ONEERLIJK!* IK HEB DIT KANON HELEMAAL VAN FORT *MUDGE* GEBRACHT OM DIE ALLIGATOR TE SCHIETEN. EEN GEBEURTENIS IN ONZE *LEVENSLANGE VETE.*

ALBERT ZAL GENOEGEN MOETEN NEMEN MET EEN *VLOEI*BAAR DIEET. IETS ANDERS KAN IK NIET DOOR DIT GAT KRIJGEN.

HEB JE AAN SPAGHOETIE GEDACHT?

EN NOU NOG EEN SIE-GAAR VOOR NA DE MAALTIJD.

GOED! IK STEEK 'EM AAN

WEL DAN, WAT Z'JN JULLIE GOEIE LUI VAN PLAN AAN DE SITUATIE TE DOEN?

SNIFF

NEE TOCH! WAT EEN *AFSCHUWELIJKE* OPLOSSING! DAT KANON WAS GELADEN TOEN-IE ER IN GING EN ... *NOU* HEBBEN JULLIE DE *LONT* AANGESTOKEN!

Stel je voor: een doos van ca. 25 × 35 × 40, gevuld met stripbladen, knipsels, stripschapkalenders en -informatie, Hitweek, Aloha, Kuifje enz. Wie doet een redelijk bod voor jaren verzamelwoede? Herman Lindeboom, Linthortlaan 24, Vriezenveen.

Gevraagd: Lilliputuitgaven van Van Ditmar. J. Hermens, Rooddorpstr. 5, 5913 TD Venlo

Aanbod: Pep in band: 1970-½ 1971-72-73. Los: 1974.
Vraag: Monki 2, 4 t/m 8. J. Bree, Kooilandsedijk 31, 3291 LG Strijen. Tel. 01854-1050.

Te koop: zeer veel strips, ook weekbladen. I. A. Magnee, Speenkruidstraat 33c, Vlaardingen, tel. 010-702444.

Volgende keer kan uw ruiladvertentie hier staan (zie antwoordkaart elders in dit blad).

Antiquariaat "Bommel"

STRIPS - BOEKEN
MUNTEN - POSTZEGELS

De navolgende boeken hebben wij voor u voorradig:

Back for more, Bakelandt, Ballen van vuur, Beeldspraak, Het Beeldverhaal in Vlaanderen, Een Tolkien Bestiarium, Boris Vallejo, The Call of the Stars, Carload O'comic, Chris Moore kalender, Ciso, Crumb Sketchbook Nov'74 to Jan'78, Lone Sloane Delirius, Den, Die verdomde band, Dirty Comics, The illustrated Edgar Allan Poe, Epoxy, Foss, Frank Kelly Freas, Frazetta, Freak Brothers, The complete Fritz the cat, Futuropolis, Gasoline, Alley, De gefrustreerden, Godenstrijd om er in, Gotlib, Green Dog Trumpet and other stories, The illustrated Harlan Ellison, Het ruikt hier naar onzin, The art of the brothers Hildebrandt, Hitparade, De vlucht van de Icarus, The jewell in the skull, The art of Abdul Mati Klarwein, De legers van de veroveraar, Leve de vrouwen, Magnum-serie, Marie-Gabrielle de Saint Eutrope, Manas Manna, Masters of Comic Book Art, Mechanismo, Miss Universe en het beest, Mountain Ecstasy, Mythopoeikon, Necronomicon, Polonius, De reis van de Grospo, Rhaa lovely deel I, Rock'n Roll Circus, Rodney Matthews kalender, The illustrated Roger Zelazny, Seks & Relaties, Sexy... Lucky Luke/smurfen, Spacehawk, Occupied Spaces, The stars my destination, ABN-Stripdossier, The Studio, 100 Posters of Tadanori Yokoo, Jungle Tales of Tarzan, Tomorrow and Beyond, Trigan, Iragael Urm, Visions, Wie zeurt krijgt een beurt, The best of Wimmen's Comix, Yendor. Verder nog Marvel comic's, Conan enz. enz.
Alle normale Nederlandse stripverhalen hebben wij vanzelfsprekend altijd op voorraad.

Openingstijden: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 12.00-18.00 uur. Zaterdag's van 9.00-17.00 uur.
Liendertseweg 66A, Amersfoort, telefoon 035-233374.

REN!

WACHTEN WE NIET OP *ALBERT ?*

BLAM!

NIET NODIG... *HIER KOMT-IE AL!*

DE VOLGENDE GRAPJAS DIE ME EEN KLAP S.E-GAAR GEEFT KR'JGT MOEIL'JKHEDEN MET EEN ZEKERE ALI-GATOR

NOU MET HET OOG OP DE HARDE T'JD DIE WE ALLEMAAL ACHTER DE RUG HEBBEN NODIG IK JULLIE UIT VOOR CACAO EN GEBAK B'J POGO...

VERTAL.NG ERIC HOEK, LETTERING ERNST POMMEREL

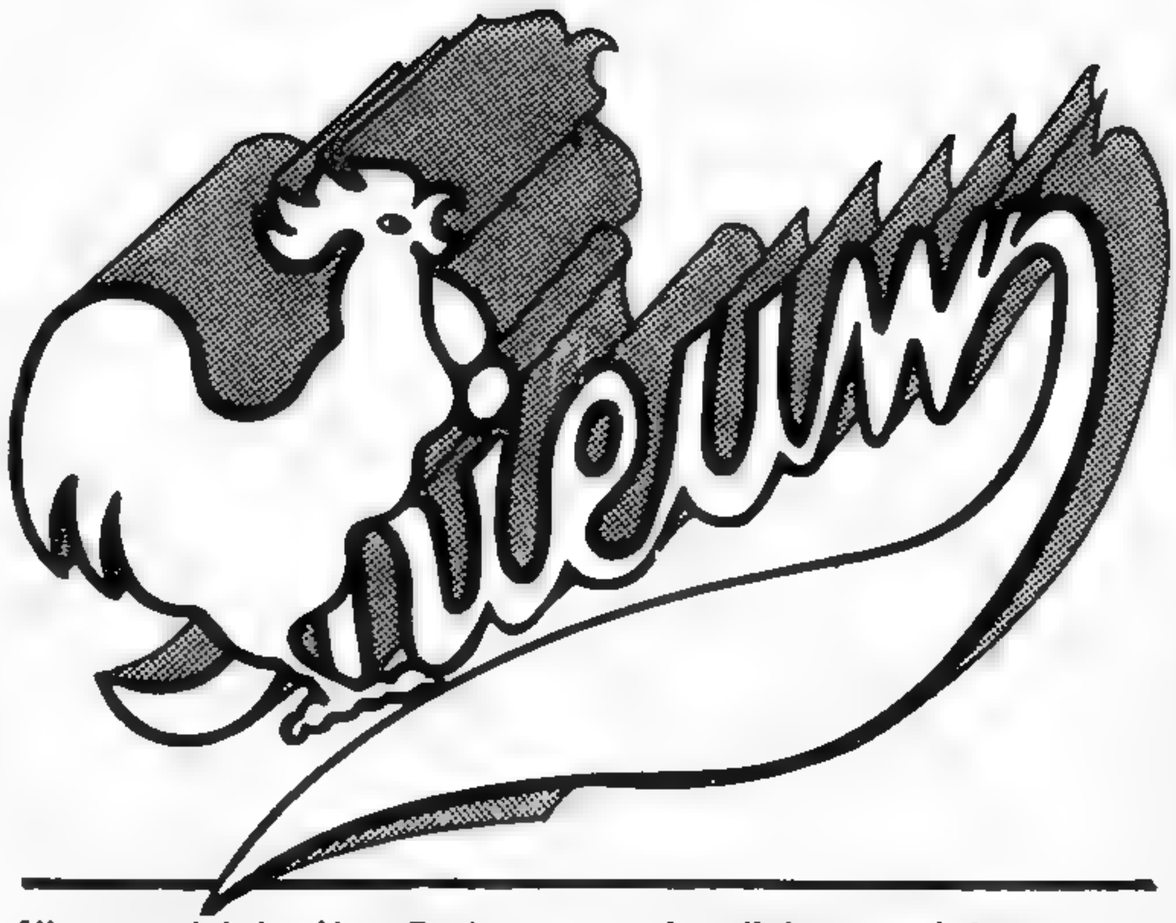

Nieuwsredaktie Har Brok en Hans van den Boom

Bijdragen voor deze rubriek in de vorm van knipsels, recensie-eksemplaren, ruilabonnementen, fondslijsten, huisorganen, aankondigingen, brieven en zichtzendingen gaarne naar het redaktiesekretariaat. De bijdragen in de Nieuwsrubriek zijn, voor zover niet ondertekend door anderen, samengesteld door de nieuwsredaktie.

Uitgeverijen

Oberon

Verschenen: Agent 327 deel 5: *Dossier Leeuwenkuil* door Martin Lodewijk (heruitgave met gewijzigde voorplaat), Trigië deel 11: *Terreur op Elekton* door Don Lawrence en Mike Butterworth bestaande uit een bundeling van *De verzameling van Lipka, De gewetenloze bediende* en *De super kopiëermachine,* Flippie Flink deel 3 (Mort Walker), De Familie Achterop deel 5 (Dik Browne en Mort Walker) en *Donald Duck als sportman* (De beste verhalen uit het weekblad Donald Duck deel 14) met 5 verhalen uit de periode 1956-62 en Tina Topstrip nr. 11: *Sonja en de mysterieuze zwemcoach.* In de zwart-wit reeks verscheen als nr. 34 *Huckleberry Finns Avonturen. Deel 2* door Bert Bus (naar Mark Twain), een herdruk uit *Sjors* (1966), en als nr. 33 het merkwaardige Burt Becker-verhaal *Stad onder vuur* van Carry Brugman en Andries Brandt. Als buitenbeentje in deze reeks is dit verhaal geen herdruk, maar een nooit gehonoreerde proef uit 1975 voor het toen in voorbereiding zijnde weekblad *Eppo*. Meer gegevens plus enkele proeven van bekwaamheid in verschillende tekenstijlen maken van dit album een interessant dossier. Opgemerkt zij nog dat buiten onze schuld de delen 31 (Blook: *De Tellecten* door J. Bakker) en 32 (*Huckleberry Finns Avonturen. Deel 1* door B. Bus/M. Twain) onvermeld bleven. Prijs van al dit moois per album *f* 5,50.

Dargaud/Oberon

In de reeks Fort Navajo verscheen in de subreeks 'De jonge jaren van Blueberry' deel 2: *Yankee* van Giraud/Charlier, waarin *Vaarwel Redwood, Tussen twee fronten* en *Ter dood veroordeeld.* Prijs *f* 5,50. Een bijzonder album is de jubileumuitgave *20 Jaar Michel Vaillant* (Graton) met 5 korte herdrukken uit 1957 van *De appel valt niet ver van de boom, De Vaillante-Marathon, Sleutel No. 12, De macht van een transporteur, Het laatste uur* en twee nieuwe verhalen: *Zijn mooiste overwinning, Een droom van een Grand Prix...* tesamen met allerlei wetenswaardigheden, gelukwensen, enz. Met dit vierde lustrum heeft Vaillant heel wat van zijn medecoureurs overleefd. De prijs van dit dikke album (80 blzz.) is *f* 6,95.

Casterman

In de loop van oktober verscheen bij Casterman in de Ségur-serie *Een lieve kleine boek* door Louis-Michel Carpentier, in de reeks Yakari: *Yakari en de Grizzly* door Derib en Job en in De 4 helden-reeks: *De vier helden en de Goudkoorts* (François Craenhals en Georges Chaulet). Prijs per album *f* 5,50. Voorts verschijnt van Hergé *Kuifje op de maan*, een kleurboek met tekst dat blow-ups bevat uit de maanalbums van Kuifje. Prijs *f* 3,95. Het betreft hier waarschijnlijk een vertaling van het Engelse *Tintin's moon adventure*, dat al vanaf 1972 door Methuen verspreid wordt. Al vóór het verschijnen van de Nederlandse versie bleek de voorverkoop zodanig dat een herdruk noodzakelijk was. Van het album *De giftige sneeuw* (Reporter Lefranc) door Jacques Martin verscheen bovendien een herdruk met een geheel hertekende voorplaat.

Dupuis

Bij Dupuis gaat de serie Jan Kordaat opnieuw in album verschijnen, te beginnen met *De zwarte zon.* Ook de oude Paape-albums van Jan Kordaat zullen (ná de Jijé-serie) heruitgebracht worden. Gepland zijn verder heruitgaven van Flip Flink, de Blauwe Sperwer en *Don Bosco.* Ook de *Ouwe Blauwe* van Walthéry verschijnt in album met voor Wallonië en Frankrijk een speciale korting voor Duivenmelkverenigingen en een zeer lange introduktie over Walthéry's vader, die deze sport intensief beoefend heeft. Het langverwachte 13e (!) album van Guust, *Flater verdient een optater*, waarvan de eerste oplage van 450.000 eksemplaren al in de voorverkoop uitverkocht was, wordt begeleid door een forse reklamekampagne met speciale stickers die op parkeermeterformaat zijn uitgevoerd. Hieronder voor de volledigheid (waarnaar we streven) nog het albumoverzicht voor het 4e trimester van 1979:

- Mittéï: *Brieven uit mijn Molen* (Het beste uit Robbedoes nr. 2);
- De Gieter: *De Heer van de 3 Deuren* (Papyrus nr. 2);
- Franquin: *Flater verdient een optater* (Guust nr. 13);
- Sirius: *De geheimzinnige vijand* (Jeugdzonden nr. 7 = Blauwe Sperwer 5);
- Seron/Mittéï: *De driehoek des doods* (Minimensjes nr. 9);
- Will/Tillieux/Desberg: *De bivakmutsen* (Baard en Kale nr. 27);
- Francis: *De weerbarstige Ford T* (Bram Jager nr. 13);
- Gos/Tillieux: *Tussen wal en schip* (Guust Slim nr. 16);
- Jijé: *De eenzame wolf* (Jerry Spring nr. 15);
- Robbedoesalbum 151.

Voor het eerste trimester staat momenteel bij Dupuis op stapel:

- Seron/Mittéï: *Het diepzeevolk* (Minimensjes nr. 10);
- Deliège: *Wat een troep!* (Jaap nr. 3);
- Leloup: *Het licht van Ixo* (Yoko Tsuno nr. 10);
- Walthéry/Peyo/Vicq: *U bent veel te goed* (Jeugdzonden nr. 8);
- Mazel/Cauvin: *Jacht op ivoor* (Ramtamtam en Kierikieli nr. 2);
- Gos: *De Kromoks dreigen* (Katamarom nr. 8);
- Macherot: *Snoesje en de knol* (Snoesje nr. 1 herdruk);
- Marcherot: *Snoesje in gevaar* (Snoesje nr. 2 herdruk);
- Robbedoesalbum 152.

Lombard/Oberon

Als nr. 40 Bis/VI van *Kuifje Super* verscheen het album *Stuntwerk* met komplete verhalen van De Brokkenmakers (*250.000$... Crash*), Robin Hoed (*Een stuk theater*), *De stunt van Armissan* (door Franz), *De stunt van Niky* (door Dupa), *De waaghalzen van de Niagara* (door Scholz/Y. Duval), Cannonball Carmody door L. Starr (*Geen wapen voor Carmody!*), Barara door Renoy (*Een afvallige haan*), Taka Takata door Azara/Vicq (*Taki-kamikaze*) en *Verrassing voor een waaghals* (door Tenas). Verder stunts van Ernst, *Dommel* en *Mr. Mus* (Bob de Moor) en redaktionele bijdragen tot een totaal van 82 bladzijden voor de stuntprijs van *f* 4,95.

De stripbladen

Donald Duck

Veel 'klassiekers' in de Donald Duck van dit moment. Vooral Dagobert Duckverhalen worden regelmatig geplaatst (o.a. in 32, 25 en in 40 het befaamde verhaal 'De Grote Stoombootrace). Andere strips zijn ondermeer Katrien Duck, Tokkie Tor en Boze Wolf in 33, Pluto in 34, Toby Schildpad en Hans Haas (uit 1935) in 36, Hiawatha in 41, Madam Mikmak en Oma Duck in 42. Nummer 40 is extra dik en bevat naast de strips een compleet verhaal van Donald Duck. In 41 begint een tekst-vervolgverhaal 'De lotgevallen van Saïd'. Als opvolger van Douwe Dabbert wordt vanaf Duck 42 het Disneystripje 'Perri de eekhoorn' geplaatst. In 43 begint een serie over de Nederlandse provincies, tekst en illustraties Co Loerakker.

Anita

Nieuw in Anita is in 35 'Wie ben ik', een verhaal over geheugenverlies, in 36 'Molly Mills', in 40 'De Gouden Godin', in 42 'Samanta' en in 43 'Sterren zijn eenzaam'. Sugar Jones verschijnt in Anita 38 voor het laatst, terwijl met ingang van 39 een bladzijde kwis, een bladzijde popnieuws en een tekstverhaal in het blad worden opgenomen.

Kuifje

William Vance vat in Kuifje 33 een oude liefde (zeilschepen) weer op met *Bruce J. Hawker*, een verhaal à la Howard Flynn. Deze serie is afkomstig uit Femmes d'aujourd'hui/Rijk der Vrouw). Kuifje 34 is een wolven-nummer, met een artikel over wolven in de strip door André Leborgne, en start van een Chlorofyl-herdruk (Zizanion de Verschrikkelijke). Kuifje 35 is

een Inca-nummer, 37 een voetbalnummer (met een verhaal van Sectie R), 38 een westernnummer (met start herdruk Chick Bill), terwijl in 36 10 jaar Robin Hoed gevierd wordt. In nr. 39 start een nieuwe aflevering van Bob Morane, nu getekend door Coria, de zwager van William Vance. In ditzelfde nummer staat overigens ook nog een aflevering van Vega door Coria, en een aflevering van Bruce Hawker door Vance (dit alles in dezelfde tekenstijl). In nr. 39 staan voor het eerst twee dagstroken van de Goeroe (de Telegraaf-strip van 'Peter Abel'). Ook in 40 en 42 komt de Goeroe voor.

Wham

In nummer 27 een kort verhaal van Tangy en Laverdure (eerder geplaatst in Pep-parade), begin van een nieuw verhaal van Barracuda onder de titel 'De Heilige Bron van Chichen Itza'. Nieuw in 28 is Silas Finn door Cavazzano en Sciavi. Ook in 29 een herdruk van Tangy en Laverdure, nu niet eens gehermonteerd maar simpelweg vergroot om tot Wham-formaat te komen. Dan Cooper keert terug in 31, Ronnie Hansen in 32, Jeremiah in 33. In dat laatste nummer vinden we ook Dan Cooper met 'Grensincident', Julie Wood met 'Bol d'Or', en Turi en Tolk met 'De Geesten van de Dovreberg' (eerder in Striprofiel geplaatst). Roodbaard is terug in 35 met 'Het eiland van de verdwenen schepen', terwijl van Brammetje Bram het verhaal 'De draken van de aartshertog' van start gaat (tekst Delporte). In 36 staat een aflevering van Tijger (door Bud Blake, ook in Mickey Maandblad te vinden).

Eppo

Nummer 33 brengt een kort verhaal van Lucky Luke, getiteld 'De Daltons pakken een trein'. In 34 een verhaal van Opa, en een nieuwe strip door Peter de Wit, getiteld 'Stampede' (doet denken aan Roodoog en de vroege Lucky Luke's). Stampede wordt ook in 35 geplaatst, samen met Olivier Blunder, het slot van Roodbaard, en een door tekst overwoekerde aflevering van Storm. Steven Severijn keert terug in week 36, tegelijk met Leonardo. Interessante korte verhalen zijn in 38 Opa, in 39 Leukebroeders (met optreden van striptekenaar Lowi Martini!), in 39 t/m 41 De Generaal, in 40 Franka en in 41 Willie de Kid van de Engelse tekenaar Leo Baxendale. Willem Peper komt terug in Eppo 41, Lucky Luke in 42, Agent 327 in 43 (na enkele weken afwezigheid). Eppo 42 is het eerste nummer van Eppo in de geschiedenis dat géén Eppo-strip op de achterkant heeft; Sjors en Sjimmie nemen een paar weken die plaats over. Nieuw is in Eppo 42 'Kommerkat' door de Belgische tekenaar Walli, die heel erg naar Macherot gekeken heeft.

Tina

In nummer 32 start een nieuw Tina-verhaal door Andries Brandt en Purita Campos. In nummer 34 is een microboekje opgenomen, getiteld *Heidi in de Bergen,* tekst Patty Klein, tekeningen Piet Wijn. Vanaf 35 loopt 'Als we Sientje niet hadden', een komische avonturenstrip door Otto Veenhoven en de zeer Engelse tekenaar Neil Lands. Microboekjes zijn ook geplaatst in Tina 37 (Peggy) en 42 (Maartje, door Piet Wijn). Monique, van Comos en Veenhoven, keert terug in week 40, terwijl in week 41 een nieuwe strip start van Patty Klein en Angeles Felices onder de titel 'De Doebidoes', drie meisjes in de pop.

Robbedoes

Een merkwaardige strip in een merkwaardige geschilderde stijl is 'Godfriend de Ridder' van Jeronaton, geplaatst in Robbedoes 34 (2158). In nummer 35 vinden we korte verhalen van Pantoffel (Macherot) en De Bevers (Mitacq). Van deze laatste strip begint in Robbedoes 36 een nieuw vervolgverhaal getiteld: 'Op zee gevangen'. De Blauwbloezen zijn weer terug in 37, Geniale Olivier (in een vervolgverhaal) in 38, Baard en Kale in 39 (bladzijde 1 van het verhaal ontbreekt?). In 40 begint onder de noemer 'Stripstory' een herdruk van een Jan Kordaat-verhaal uit de Robbedoesalmanak '44. Vanaf deze week plaatst Robbedoes ook iedere week een pagina stripinformatie. Ook in nummer 40 staat 'Het geslacht Herodius' door Maltaite (de zoon van Will) en Desberg. Slemper en Slof keren terug met een nieuw vervolgverhaal in nummer 42, Woefie, ook met een vervolgverhaal in 44. Nieuw is in 43 'Ten westen van de lagunes', een realistische strip van Jarry.

Tintin (Frankrijk)

Zoals bekend is *Kuifje*-weekblad een vertaling van het Franstalige weekblad *Tintin*. Niet dat deze twee bladen nu precies hetzelfde zijn, maar in grote lijnen is dat toch wel zo. In Nederland zijn op beide versies abonnementen mogelijk via V.V.C. Kuifje, Postbus 60, 3417 ZH Montfoort (tel: 03484-2544). Naast laten we zeggen de Waalse *Tintin*, bestaat er echter ook nog een Franse *Tintin*, ook in het Frans dus. Voor een groot deel is deze Franse *Tintin* weer identiek aan de Waalse (en dus Nederlandse), maar althans in 1979 was er een interessant verschil: in de Franse *Tintin* wordt integraal een prachtig ingekleurd herdrukt *Le Lotus bleu* van de originele zwartwit-versie (per nummer 2 bladzijden) vergezeld van het dossier *Les archives de Moulinsart* (door Christian Goux) dat per nummer nog eens 3 blzz. beslaat. In dit dossier worden bepaalde thema's uit de strip *Kuifje* gelicht, verschijnen herdrukken van bijzondere platen uit *Le Petit Vingtième* (o.a. voorplaten van Hergé) en dergelijke, terwijl een vast onderdeel gevormd wordt door de roddelrubriek *Les indiscrétions de Nestor*. In de meeste dossiers is er bovendien ruimte voor twee *Fisches Tintin,* dat wil zeggen 2 kaartjes met een portret en biografische bijzonderheden van personen die in de avonturen van Kuifje voorkomen (tesamen een soort *Kuifje-index* opleverend). Een abonnement, eventueel met terugwerkende kracht (*Le Lotus blue* begon in nr. 161 van 6-10-1978!) is mogelijk via De Lombard Uitgaven (P. H. Spaaklaan 1-11, 1070 Brussel) door overmaking van 2160 BF (1 jaar) of 1130 BF (half jaar) door middel van een 'internationaal Postmandaat' op postrekening nr. 000-00190916-20. Een kostbare zaak dus. Een andere mogelijkheid, en dat is de reden om deze verlate aankondiging alsnog op te nemen, is om juist de Franse *Tintin*-verzamelalbums te kopen. We doen in dat verband ons best de juiste kanalen voor u te vinden. Voorlopig ware te wensen dat *Kuifje*-weekblad maar een afspiegeling zou zijn van de Franse *Tintin*.

Gummi

In *Gummi* nr. 22 vervolgen van *Paracuellos* (Giménez), *Herinneringen* (Ruud Kahl), *Sindbad* (Strnad/Corben), Lauzier, *Chen Yucheng, Gemeengoed* (Binet) *Shelter* (Montellier), de derde épisode van *Algues* (Crespin), als vanouds Bretécher en sinds kort S. Lijmer. Geen gewone Spirit ditmaal, maar een verhaal dat ontstond in samenwerking met Wally Wood. Nieuw is verder *De Palavers omtrent Kazimir Karton en Viktor Vlakgom* van de jonge Belgische tekenaar Eric Meynen en *Als je voor een dubbeltje geboren bent...* van Willem Vleeschouwer, bekend van de strip *Jacobus Maneschijn en Sientje Zeester* uit *De Waarheid*. *Gummi* nr. 22 kost *f* 7,— en wordt uitgegeven door Espee Amsterdam BV, Langestraat 76a, 1015 AM Amsterdam, en verspreid door Drukwerk (nieuw telefoonnummer 020-653995).

Vakbladen

Stripgids

In *Stripgids* nr. 21 de verdere avonturen van Marc Sleen, met aandacht voor *Doris Dobbel, Octaaf Keunink, De lustige Kapoentjes, Piet Fluwijn en Bolleke* en *De avonturen van Stropke*. Een en ander gaat gepaard met inleidingen van Jan Smet, talloze herdrukken en een sekundaire Sleenbibliografie. Altijd leuk is natuurlijk de forse burenruzie tussen Smet en De Laet naar aanleiding van De Laets plagiaatbeschuldigingen aan het adres van Sleen. Gezien de feiten moet De Laet door een diep dal, terecht, maar het aardige is dat in een gedachtenwisseling tussen Belgen zulks kan leiden tot bloemrijke formuleringen als (ik citeer Smet): 'Hou best je vuile pen van Sleen, mijnheer D. – Little d. – de Laet, want u zal er zo veel mensen tegen u mee in het harnas jagen dat u uiteindelijk als een kleine dorre boom in een mooi bos gekapt zult worden'... *Stripgids* nr. 21 telt 56 bladzijden en kost *f* 7,— (Vogelenzanglaan 3, Breda). Ook de komende twee nummers van *Stripgids* zullen gewijd zijn aan Marc Sleen.

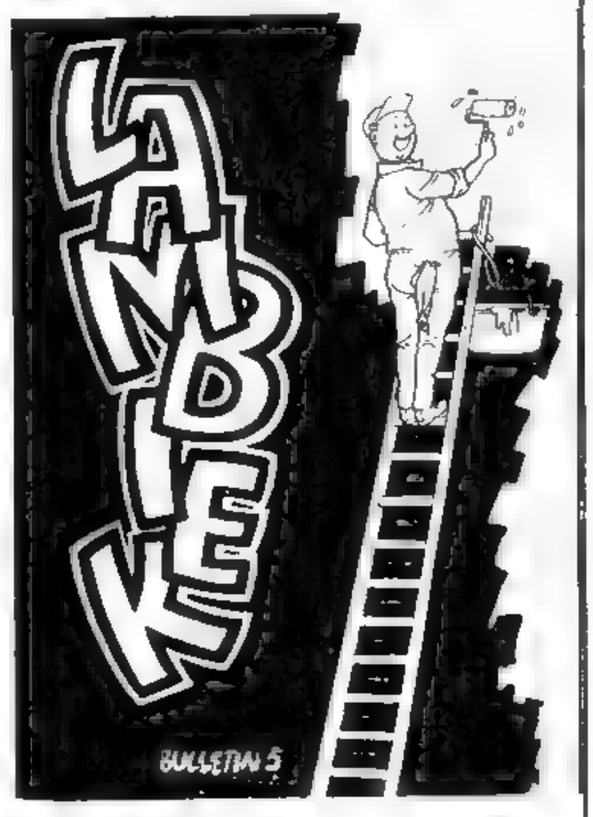

Lambiek-Bulletin

In *Lambiek*-bulletin nr. 5 (1979) aandacht voor tentoonstellingskatalogus van *Het imaginair museum van Kuifje* en verder enkele Kamagurkaherdrukken en de afdruk van een vel Kuifjezegels. De verrassing, die Kousemaker voor dit nummer in petto heeft, is echter gelegen in het feit dat dit bulletin verzonden werd vanuit België met de gekende Kuifjepostzegel én een eerstedagsafstempeling en dat zijn voor verzamelaars hartverwarmende details.

Comic Forum

In nummer 2 van het Oostenrijkse 'Fachmagazin für Comicliteratur' *Comic Forum* artikelen over Rick Master (Rik Ringers) met bibliografie, Andy Morgan (Rob Palland, ofwel Bernard Prince) met interviews met Greg en Hermann en de nieuwe Princetekenaar Dany en het tweede deel van het interview met Walter Kellermann. Voorts een Lucky Luke-herdruk en verschillende strips van jong talent, nieuws en besprekingen, waaruit blijkt dat H. G. Kresse ook in Oostenrijk zeer geliefd is. *Comic Forum* nr. 2 telt met kleurenomslag 52 bladzijden en kost 42 öS of 6 DM. Inlichtingen over abonnementen te richten aan Fasangartengasse 53 te A-1130 Wien. *Comic Forum* verschijnt vier maal per jaar.

Strip Pers

Strip Pers nr. 16 (éénzijdig gestencild A-4, 20 blzz.) is voornamelijk gewijd aan 50 jaar Kuifje. Verder de rubrieken *Boekennieuws* (fondslijsten), *Perspost* (ingezonden brieven), *Persantiquariaat* (over herdrukken), *Persblad* (stripweekbladen). Verder in dit nummer

een bijdrage over Eddy Ryssack en de opiniepeiling 1979 met als winnaar Guust Flater en op de laatste (165ste) plaats *Kraaienhoeve* (sic). In de rubriek 'fanzines' komt *Stripschrift* op de tweede plaats, uiteraard ná *Strip Pers*. Het blad kost in de losse verkoop *f* 3,—. Abonnees betalen *f* 2,50. Een abonnement is met ingang van nr. 16 verkrijgbaar via Strip Pers, Julianastraat 11, te 6433 GA Hoensbroek.

De zaak Zonnebloem

In de gratis uitgave *De Zaak Zonnebloem* nr. 2 van De Zaak Zonnebloem (Amsterdam) bijdragen over Guust Flater, Paul Schindeler en 'Kuifje en het Droste-effekt' door Har Brok en strips van genoemde Schindeler en Frits Jonker. Daarnaast uiteraard de uitvoerige rubrieken *Verwacht* en *Verschenen*, advertenties en dergelijke. *De Zaak Zonnebloem* (nr. 2; 12 blzz. druks gedeeltelijk met steunkleur) wordt gratis per post verspreid onder striplezers, die hiervoor een opgaveformulier kunnen aanvragen bij de redaktie (Purple Fox Promotions, Benesserlaan 310, 1911 VK Uitgeest) of bij die Amsterdamse stripzaak met dezelfde naam. Verschijningsfrekwenties: 6 maal per jaar.

Diversen

Vis

Boter bij de vis is een 64 pagina's tellend kookboek in stripvorm dat onlangs bij Elsevier het licht zag. Het is getekend door Ulrich Olchewski, die de recepten verdeelde over de rubrieken zoetwatervis, zeevis en schaal- en schelpdieren. De hoeveelheden zijn steeds aangegeven voor 4 personen. De strip komt oorspronkelijk uit het Duits als *Fisch gewagt.* Sommige plaatjes zijn nogal harteloos, maar ja: wat wil je ook.

(P.H.F.)

Smeerpoets

De Amsterdamse uitgeverij H.J.W. Becht, bekend door zijn Nederlandse én Groningse *Prikkebeen,* heeft ook weer eens een Nederlandse versie van *Der Struwwlpeter* als *Piet de Smeerpoets* op de markt gebracht. Dit 'aardig prentenboek met leerzame vertellingen naar het beroemde kinderwerk van dr. Henrich Hoffmann' werd in Oost-Duitsland gedrukt en kost *f* 15,90. Striptologisch aardig zijn de laatste 4 pagina's: daar brengt Netty Heimeriks enige kanttekeningen tezamen over zowel *Piet* in het algemeen alsook over de naar schatting tien Nederlandse versies die er sinds 1848 van zijn uitgebracht.

(P.H.F.)

Panochthus

Ook buiten de wat engere stripkringen begint het antikwariaatswezen zich steeds meer voor strips te interesseren, een verschijnsel dat mogelijk bevorderd is door de katalogi van Matla. Interessant in dit verband is de katalogus nr. 417 van Antiquariaat 'Panochthus' (Noorderhaven 62, 8861 AP Harlingen; tel. 05178-5310) gewijd aan tijdschriften (435 nummers, waaronder oude jeugdbladen), kartoen en karikatuur (160 nummers) en strips (186 nummers). Naar aan te nemen valt is deze katalogus, die overigens van september dateert, op dit moment nog aan te vragen.

Jugendliteratur

Absoluut geen nieuws vormt de bloedig serieuze aandacht die door onze Oosterburen besteed wordt aan wat wij hier in het algemeen voor ons plezier plegen te lezen. In deze rubriek heeft het echter aan berichtgeving daarover tot nu toe nogal ontbroken en we doen dus maar eens een forse stap terug in de tijd door hier te wijzen op de nog steeds leverbare pocket *Comics, Aspekte zu Inhalt und Wirkung* door H. Jürgen Kagelman, uitgegeven door Verlag Julius Klinkhardt (Bad Heilbrunn/Obb.) 1976 in de reeks *Schriften des Arbeitskreises für Jugendliteratur* (Kaulbachstrasse 40, München 22). Deze studie analyseert vooral aan de hand van Disney's *Donald Duck* en *Mickey Mouse* de relatie tussen strips en hun lezerspubliek, waarbij empirisch afgerekend wordt met een aantal vooroordelen door minstens aan te tonen dat strips niet de enige beïnvloedende faktoren zijn op het gedrag van jeugdige lezers. Met name worden theorieën over aggressief gedrag (ontwikkeld door Bandura) gerelativeerd middels TV-series en tekenfilm. In Nederland hebben we het daar zo moeilijk niet mee, maar wie zich op grond van de strip gediskrimineerd voelt kan uitstekend terecht bij Kagelman. De nieuwswaarde van dit signalement is nihil, maar daar staat tegenover dat dit soort jeugdliteratuurstudies juist in het Duitse taalgebied nog steeds en met een behoorlijke frekwentie verschijnen. Aktuelere informatie ligt in het verschiet.

Loeb

De door Loeb & Van der Velden aangekondigde uitgave *Kuifje in Nederland* is vertraagd. Dat wordt geduld uitoefenen, maar daar staat tegenover dat de cover verzorgd wordt door Joost Swarte met op de achterzijde een minstens voor Kuisjeslezers interessante doorkijk op juist dát deel van die afbeelding

MEETS DOEN, TOTAAL NIETS DOEN, TERWIJL IK TE UIT DE HAND WERK
EEN BRAVE MAN WIE WAS ER HET EERST DE ONTDEKKINGS-REIZIGER OF DE MISSIONARIS
DE ONTDEKKINGSREIZIGER
ANDERS WAS DE MISSIO-NARIS DE ONTDEKKINGSREI-ZIGER GEWEEST DAT ZOU U TOCH NIET WILLEN HE

dat door de reeks albumtitels verborgen bleef. Kortom achtergronden van het schoolbord waarnaar Kuifje al vanaf 1947 verwijst. *Kuifje in Nederland* samengesteld door

Ernst Pommerel en met bijdragen van Noordhoek, Brok, Swarte en Knegtmans moet 'een fantastisch, foutloos en 'definitief' standaardwerk over Kuifje (aldus Loeb) worden.

De reporter

Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan een blad dat met ijzeren regelmaat bijdragen van onder meer Mark Smeets, Wim Noordhoek, Joost Swarte, Ernst Pommerel, Har Brok, C. J. Aarts, Rob van Eijck, Jan Smet, Piet Schreuders en andere interessante zaken, zoals herdrukken en varianten gaat publiceren over Kuifje. Belangstellenden kunnen inlichtingen inwinnen op het redaktieadres Nicolaas Witsenkade 29, 1017 ZT Amsterdam.

Signalement

/-/ In het *Utrechts Universiteitsblad 'U'* verschijnt momenteel de strip *Neeltje* met tekenwerk van Willem Smits en tekst van 'het stripschap' (?) /-/ Sinds 3 oktober publiceert het dagblad *De Limburger* de gagstrip *Livingstoned* van Eric Figee (tekeningen) en Han Noten (tekst), beiden woonachtig in Nijmegen. In een inleidend artikel in *De Limburger* van Henk Langenberg wordt deze strip gekarakteriseerd als 'de rode Appie Happie', wat minstens op kleurenblindheid duidt. Een specimen van *Livingstoned* is elders op deze pagina afgedrukt. Gezegd moet worden van de provincionale pers dat daar in elk geval dit soort eksperimenten nog wel eens een kans krijgt. Met dank aan F. Roelofs voor de berichtgeving /-/

HET ENIGE ADRES IN NEDERLAND EN BELGIË VOOR INBINDMAPPEN, Q.A. EPPO (OUD EN NIEUW MODEL). PEP DONALD DUCK, ROBBEDOES, KUIFJE ETC. STORT PER MAP (½ JAAR) FL. 7.95 OP GIRO 4053546 T.N.V. WOUT, VAN WOUSTRAAT 126, AMSTERDAM

ALLE NIEUWE EN GEBRUIKTE STRIPS EN S.F. BOEKEN UIT VOORRAAD LEVERBAAR DOOR GEHEEL NEDERLAND. BEL 020-792116 OF 020-224680
GRAAG GEVEN WIJ PRIJSOPGAVE
BESTELLINGEN VAN BOEKEN EN STRIPS VAN MEER DAN FL. 25,- ALTIJD 15% KORTING!!

STRIPTUM
No. 129/130
STRIPTIJDSCHRIFT

Cuvelier (1)

In het grote artikel over Cuvelier, **De Lof der Zinnelijkheid**, *van Van Helden en van Eijck wordt gesproken over een mogelijke homoseksuele geaardheid van Cuvelier. Dat is natuurlijk relevant, voorzover dat in zijn werk tot uiting komt. Het is alleen jammer dat de open benadering, zonder smoezelig gegiechel achter de zijdeur, opeens stokt in wat verdacht veel lijkt op een waarde-oordeel over homofilie, en een poging om een mogelijke smet op de naam van Cuvelier uit te wissen.*

V.H. & v.E. zeggen, dat Cuvelier in **Epoxy** *vrouwelijk naakt uitbeeld ('uitsluitend'), en dat dát grote vraagtekens zet achter z'n mogelijke homofiele geaardheid. Wel allemachtig! Het sprookje dat je niet homofiel bent als je 'het' met iemand van het ander geslacht kunt of wilt, maakt jaarlijks nog veel jonge mensen doodongelukkig omdat ze hun geaardheid voor zich zelf proberen te verstoppen, of zelfs 'genezen' door een heterofiele relatie. Ik vind het jammer dat Stripschrift, mogelijk ongewild, de levensduur van dat lelijke sprookje weer heeft verlengd.*

En ik vind het ook jammer dat de mogelijk homofile geaardheid van Cuvelier in contrast gezet wordt met 'een naïeve, kinderlijke vriendschap, weergegeven door 'n zuiver esthetisch spel van lijnen en vormen'. Daarmee lijkt een levensgroot negatief waardeoordeel te worden gegeven over homofilie (ongewild? onbedoeld?) waarvoor van Eijck en Van Helden zich best even mogen schamen.

Annemarie Kindt, Den Haag

Naschrift

Als je 'n bepaalde geaardheid hebt (homo-, hetero- of bi-) hangt het 'n beetje van jezelf af òf, en zo ja hoe, je dat in je werk laat merken. D.w.z. je kan proberen op geen enkele manier ook maar iets van je geaardheid te tonen, of je kan hem onmiskenbaar uitdragen. Dat zijn twee uitersten, je kan natuurlijk ook 'n tussenvorm gebruiken door al dan niet regelmatig te *zinspelen*. In al deze gevallen blijft dan nog de mogelijkheid dat je 'n spelletje speelt en je anders voordoet dan je bent.

Cuvelier afficheert zich in de Corentin-verhalen niet nadrukkelijk en onmiskenbaar als homoseksueel, maar hij werkt wel zodanig dat de *vraag* gesteld wordt. Maar, naar *onze* mening, niet méér dan dat. In zijn enige volledig vrije strip, *Epoxy*, zien we ineens 'n hele andere Cuvelier. Dit maakt het, wederom: voor ons, moeilijk om hem van het etiket homo of hetero te voorzien (los van de vraag of dat nodig is), hoewel we ons er natuurlijk vanaf hadden kunnen maken door het toverwoord *bi* te gebruiken. Met het feit dat je 'het' (zoals A.K. het zo fijntjes uitdrukt) als homo (of als bi) ook met iemand van het andere geslacht kunt of wilt heeft dit allemaal niets te maken. Wat Cuvelier betreft: we weten het dus domweg niet en dat is het enige wat we erover te zeggen hadden (en hebben).

We kunnen ons overigens wèl voorstellen dat, als je toch al gealarmeerd bent, en tegen de haren in gestreken, door de bovenbesproken zaken, het contrasteren van homofilie tegen 'n 'naïeve, kinderlijke vriendschap' en 'n 'zuiver esthetisch spel van lijnen en vormen' als niet al te fijnzinnig meer overkomt. Maar zo kwaad was het niet bedoeld. Corentin en Kim begonnen hun carrière als stripheld op kinderleeftijd en vriendschappen tussen kinderen hebben vaak, ongeacht hoe de kinderen zich later blijken te gaan ontwikkelen, 'n homo- of biseksueel karakter. Voor ons viel het allemaal nog steeds onder de vraag: Is Cuvelier hier de onbevooroordeelde waarnemer en onbevangen weergever van 'n kindervriendschap of is er meer aan de hand: legt hij er iets van zichzelf in? En die vraag bleef, wat ons betreft, open. Misschien wàs Cuvelier wel homoseksueel, of bi. Of misschien ook niet. Niemand hoeft zich daarvoor te schamen.

Wim van Helden
Rob van Eijck

Cuvelier (2)

Naar aanleiding van Stripschrift nr. 125 over Paul Cuvelier het volgende:

In het – overigens interessante – artikel over de historische achtergronden van de album-serie **De Zilveren Vlam** *meent u Cuvelier op een fout te betrappen wanneer hij zijn helden in de* **Afrikaanse** *havenstad Cesarea laat aankomen. Uw woorden: 'Cesarea lag niet in Afrika, maar in Palestina'.*

Welnu, dit is niet juist. Paul Cuvelier treft hier geen blaam. Er bestond toen wel degelijk een Cesarea aan de Noord-Afrikaanse kust, die toen geheel in handen van de Mohammedanen was (vgl. bv. Westerman's **Grosser Atlas zur Weltgeschichte**, *blz. 50). Deze havenstad lag bijna 100 km ten westen van Algiers. Er bestonden trouwens nog meer Cesarea's in die tijd, naast de door u genoemde stad in Palestina. Dit waren Romeinse steden uit de Keizertijd: hetzij nieuwe vestigingen, hetzij oude steden met een nieuwe naam: Cesarea – of 'Kaisereia' zoals men toen zei – betekent Keizerstad. Daar hoorde dan oorspronkelijk meestal nog de naam van de keizer bij, maar dit deel van de stadsnaam raakte al snel in onbruik.*

Uw filosoferen over de mogelijkheid van de inname van de Palestijnse havenstad Cesarea – bij de berg Hermon bevond zich toen nog een andere stad van die naam – vóór de verovering van Jeruzalem heeft dan natuurlijk weinig zin. De inname van de stad is overigens wel bekend: in 1101. In 1256 werd zij door de mohammedanen heroverd en bij die gelegenheid verwoest.

J. C. Kalker,
Bergen op Zoom

Naschrift bij de brief van J. C. Kalker

Mijn dank voor uw gedegen kritiek op ons artikel over de historische aspekten van *De Zilveren Vlam*. U hebt gelijk als u stelt dat de opmerking 'Cesarea lag niet in Afrika, maar in Palestina' wat al te stellig is. Het bestaan van meer dan één Cesarea was mij bekend, maar ik heb de keuze van het Cesarea in *De Zilveren Vlam* laten vallen op het meest waarschijnlijke Cesarea voor een reis naar Jeruzalem. U zult moeten toegeven dat het niet erg voor de hand ligt dat men, als men Jeruzalem wil bereiken en de Mohammedanen tot vijanden mag rekenen, aan land gaat op de Noord-Afrikaanse kust, ten westen van Algiers. Men bevindt zich dan in een Mohammedaanse haven en men moet honderden kilometers over land reizen door gebied dat volledig door Moslims wordt beheerst. Om deze redenen heb ik het Noord-Afrikaanse Cesarea geschrapt als mogelijke landingsplaats voor Koenraad c.s., waardoor het Palestijnse Cesarea overblijft. En daarmee kunnen de opmerkingen over het al dan niet voor de hand liggen van deze haven als geschikte landingsplaats gehandhaafd blijven.

R.v.E.

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

MEIROOS STRIP- EN LECTUUR-SHOP/SHOPPINGCENTER
Oudegracht 136, hoek Vinkenburgstraat
Utrecht, telefoon 030-334357

STRIP ANTIQUARIAAT PANDA

Frederikstraat 955
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur; donderdag/koopavond tot 9 uur geopend.

DE ZAAK ZONNEBLOEM
Haarlemmerstraat 27, Amsterdam,
telefoon 020-247294
- de hoogste prijs voor uw 2e hands-strips!

de Jacobijn

JACOBIJNESTRAAT 10
HAARLEM
TEL. 023-320782

Antiquariaat

Liendertseweg 66A
Amersfoort
tel. 033 - 25975

"Bommel"

STRIPS - BOEKEN
MUNTEN - POSTZEGELS

STRIPSPECIAALZAAK

FANTASTIC VISIONS

Slaak 18, Rotterdam, telefoon 010-331710

DE LEKTUURHAL
Nauwe Burgstraat 3, Sneek,
telefoon 05150-15510

LAMBIEK
Kerkstraat 104, Amsterdam,
telefoon 020-267543

OLD COMIC HOUSE KRALINGEN

Frits Ruysstraat 28a
3061 ME Rotterdam
tel. 010-523171

Stripantikwariaat *calvo*

Sandelingplein 2
Rotterdam-Zuid

geopend zaterdag 10 tot 5 uur
telefoon 010-840636
bestellingen bezorgen wij aan huis!

De Oude Post
Burg. de Withstraat 10-12
De Bilt, 030-763050
Nieuwe en oude strips.
Ver- en inkoop.

Werd uw zaak niet vermeld? En stelt u daar wel prijs op? Belt u even:

030-791496

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM.-STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK VLissingen

SPECIAALZAAK IN STRIPBOEKEN

WOUTS STRIP- EN SF SPECIAALZAKEN

van Woustraat 126, Amsterdam en
Oostenburgerstraat 69, Amsterdam,
tel. 020-792116 en 020-224680
Organisatoren van stripbeurzen. Gaarne informeren wij u onze enorme kollektie strips en SF en over bedoelde beurzen.

P.G. Hermans

Broerenstraat 4,
Arnhem. tel. 085 - 431398

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923

Strip antiquariaat "SJORS"

Voorstraat 371, Dordrecht,
telefoon 078-142012
openingstijden: ma t/m vrij 13.00-17.30 uur; zaterdag 10.00-17.00 uur.

DE LEKTUURHAL
Over de Kelders 10, Leeuwarden,
telefoon 05100-30756
Dracht 100, Heerenveen

Donaties

Onderstaand geven wij u een overzicht van allen, die het Stripschap in 1979 middels een vrijwillige bijdrage financieel ondersteund hebben.
Mocht ook u het Stripschap in de tachtiger jaren willen steunen in haar strijd ter bevordering van het beeldverhaal, stort dan nu uw bijdrage op onze postrekening nr. 1513000. U wordt dan tevens periodiek op de hoogte gehouden van al die activiteiten, die ook voor u van belang kunnen zijn.

Art Connection, Amsterdam
Atlantis, Rotterdam
Bakker, Hoorn
Casterman, Dronten
Daley News, Amsterdam
Dumpie, Leiden
Eppo, Eindhoven
Fantastic Visions, Rotterdam
Flater, Deventer
Hermans, Arnhem
Hobbyland, Amsterdam
Humorfestival, Knokke-Heist
de Jacobijn, Haarlem
Jansen en Jansens, Haarlem
Lektuurhal, Sneek
Tante Leny, Groningen
Leo, Goes
Malmberg, Den Bosch
Nooitgedacht, Hilversum
De Oude Post, De Bilt
Paulus, Alkmaar
Plaatjes Boekjes, Amsterdam
Rietveld Academie, Amsterdam
Samsom Onderwijs, Alphen a/d Rijn
Sjors, Dordrecht
Skarabee, Laren
Suske en Wiske, Den Helder
Swan Features, Amsterdam
Toonder Studio's, Nederhorst
Univers, Amsterdam
Vonk, Zeist
de Vrijbuiter, Tilburg
Wammes, Bussum
Wampie, Eindhoven
v. Wijk, Leeuwarden

Jong Talent 79

Op de Stripdag 1979, 15 september in Dronten, werd als noviteit een tentoonstelling gehouden van werk van beginnende tekenaars, van aanstormend talent, wier werk nog niet in brede kring was verschenen.
Wij ontvingen 24 inzendingen van striptekenaars van 14 tot 45 jaar. Vele van deze tekenaars tekenen al vanaf hun prille jeugd, doch werden nu pas gedwongen een kant en klare strip af te leveren.
Bij de inzendingen waren zowel de karikaturale als de humoristische strip vertegenwoordigd, evenals de meeste genres als avonturen, detective, vliegtuig, science fiction en maatschappijkritisch. De kortste inzending was een gagstrip van 4 tekeningen, de langste een 32-pagina strip.
Alle inzendingen zijn in een album, wat tevens gezien kan worden als katalogus van de tentoonstelling, opgenomen. De gagstrips, de 1- en 2-pagina strips zijn kompleet afgedrukt, van de langere strips zijn 2 pagina's afgedrukt.
Tevens leek het ons saillant van thans beroemd striptekenaars enig jeugdwerk op te nemen. Ook Toonder, Kresse en Hergé begonnen hun loopbaan met het tekenen van krantestrips.
Het album is toegezonden aan alle uitgeverijen en redakties van kranten, tijdschriften en andere periodieken met de hoop, dat deze zich bezinnen of het niet wenselijk is, hun uitgaven te versterken met goede strips van eigen bodem.
Die uitgeverijen en/of redakties, die het album niet ontvingen, kunnen dit aanvragen bij Het Stripschap, Postbus 11335, Amsterdam, waarna het album 'Jong Talent 79' (1 of meerdere exemplaren) gratis wordt toegezonden.
Leden van Het Stripschap kunnen het album bestellen voor de kostprijs + porti (*f* 2,95), niet leden idem (*f* 3,95). Geld overmaken op postgiro 3291121, Het Stripschap, ledenservice, Postbus 11335, Amsterdam.

Agenda

- Zondag (jawel ZONDAG) 16 december, Het Stripschap, ruilbeurs, veiling en ALV, Roothaanhuis, Rozengracht 133, Amsterdam, 9.00 tot 17.00 uur.
- Zaterdag 29 december, Karel's ruilbeurs, Billard Palace, Koningin Astridplein, Antwerpen, 14.00-17.00 uur.
- 25, 26 en 27 januari 1980. Salon International de la bande dessinee, Angoulême, France, dit jaar in het teken van 'De sport in de strip'. In 1979 waren er 60.000 bezoekers. Inlichtingen: Hotel de Ville, 16016 Angoulême, France.

Kuifje-lezer opgelet!

De vijftigste verjaardag van Kuifje wordt op de stripdag in Dronten luister bijgezet met de introduktie van

KUIFJE **VAN LEERLINGJOURNALIST TOT WERELDBEROEMD REPORTER**

Speciaal ter gelegenheid van vijftig jaar Kuifje schreef expert Har Brok dit boek, waarin de Kuifje-lezer ingewijd wordt in de achtergronden van de Avonturen van Kuifje.

Rijk geïllustreerd en stijlvol uitgevoerd geeft dit boek inzicht in historische achtergronden van het Kuifje-verhaal: de vader van Kuifje, de realiteit van Kuifje, hertekening, Haddock's arsenaal en talloze andere wetenswaardigheden.

Niet te missen voor iedereen die strips serieuzer neemt dan de gemiddelde plaatjeskijker.

bestellen door

f 10,—

+ f 2,50 verzendkosten over te maken op giro 81168, Slavenburg's Bank Zeist t.g.v. rek. nr. 64.48.33.416 (Stripschrift) onder vermelding: Kuifje

VONK/UITGEVERS ZEIST